

proximum, quatenus omnia terrena et transitoria A
amori divino postponamus, et dulcedinem fraternæ
charitatis mutuo conservemus.

Talibus tamque magnificis virtutum meritis adornatis veraciter in nobis complentur verba evangelicæ lectionis. *Inundatione autem, inquit, facta, illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere. Fundata enim erat supra petram.* Inundatio ista multimodæ tribulationes sunt, quæ in peregrinationis hujus miseria sæpius nobis occurrunt. Exsurgente autem hujus inundationis procella *illisum est flu-*

men domui illi, quia plerumque aliqua præsentis vitæ adversitas, vel arrogata a proximo injuria, tam gravi tentationis impulsu domum cordis nostri illidit, ut nequaquam nos æquanimitèr tolerare posse credamus. Sed quia mens nostra fundata est supra petram, id est Christum, nulla inundatio tribulationis movere nos poterit a statu nostræ rectitudinis, ipso adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen

VEN. GODEFRIDI

ABBATIS ADMONTENSIS

HOMILIÆ IN DIVERSOS SCRIPTURÆ LOCOS.

617 HOMILIA PRIMA.

IN CAPUT XXIV GENESIS PRIMA.

Dixit autem Abraham ad servum seniore[m] domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat: Pone manum tuam subter femur meum, ut adjurem te, etc. (Gen. xxiv).

Præsens historia, quæ nobis in sacra Scriptura de Rebecca contextitur, si subtili intellectu indagari posset, mystico moralitatis sensu inveniretur plena. Si autem in hac historia nihil aliud posset inveniri quam quod nuda sonat littera, diligenda tamen nobis, et intimo amore esset amplectenda, quia nimirum hæc eadem Rebecca, de qua narrat historia, quædam, ut ita dicamus, linea vel materia fuit beati illius seminis, de quo Dominus Jesus naturam voluit assumere nostræ mortalitatis. Unde ipse Dominus in Evangelio dicit: *Quia salus ex Judæis est (Joan. iv, 22)*. Psalmista quoque de eadem re pronuntiat, dicens: *Ex Sion species decoris ejus (Psal. xlix, 2)*.

De hac ergo gente carnem assumens Dei Filius, operatus est salutem in medio terræ; et idcirco generatio hæc veneranda et diligenda, quia de ipsis carnem voluit assumere, inter illos conversari, **618** in eorum terra nasci, mori et sepeliri, et demum ad cælos ascendere disposuit. Sed videamus quid mysterii hæc ipsa lectio contineat, et si non possumus omnia mystico intellectu comprehendere, studeamus saltem aliqua in usum nobis ædificationis convertere, attendentes illud Domini præceptum, sic in lege dicentis: *Si ingressus fueris segetem amici tui, franges spicas, et manu teres, falce vero non metes (Deut. xxiii, 25)*. Amicus noster Deus omnipotens est, cujus seges sacra est Scriptura, quam ipse verbum æterni Patris per se excoluit et seminavit, Hanc segetem, hanc sacram Scripturam ingressi spicas hujus segetis debemus manu terere, hoc est sensum, qui in ea latet absconditus, mystico intellectu

B elicere. Sed, ubi sacrum intellectum littera cooperatum non possumus manu terere, ibi quoque prohibemur a Domino falce metere, sed Spiritui sancto cooperatum dimittere. Falce autem metere est sacram Scripturam, divinitus promulgatam, vilem temerarie dijudicare **619** reputando, carnaliterque eam sapere, quæ omnia lege Domini prohibemur facere. Nos igitur juxta præceptum segetem amici nostri introeuntes, hanc videlicet lectionem, frangamus nobis ad terendum spicas, quas possumus, cætera vero quæ restant, ad quæ intellectus non sufficit, non dijudicemus, nec vilia reputemus. Ait ergo sacra Scriptura:

Dixit ergo Abraham ad servum seniore[m] domus suæ, qui præerat omnibus quæ habebat. In figura Abrahamæ patriarchæ Deus Pater potest designari, cujus domus sancta est Ecclesia. *Servus vero senior* ejusdem domus est quilibet prælatus ad arcem regiminis Deo disponente vocatus, ut est præcipue papa in supremo loco positus, cui astipulantur alii, episcopi, archiepiscopi, et cæteri doctores eximii, a Deo sanctæ Ecclesiæ præpositi. Sed in hoc servo convenientius accipitur fidelis prælatus sanctæ et spiritualis cujusque congregationis, qui benedicitur præesse omnibus quæ habet Dominus ejus, cum bonis et beatis præest hominibus. Huic fideli servo, super omnia, quæ possidet Dominus ejus, constituto, dicit verus Abraham Pater omnipotens:

Pone manum tuam subter femur meum, ut adjurem te per Deum cæli et terræ, ut non accipias uxorem filio meo Isaac de filiabus Chananæorum, inter quos habito. In femore Abrahamæ intelligendus est Dominus Jesus Christus, quia sicut de femore viri semen progreditur generationis, unde nascuntur liberi, sic de corde Dei Patris Dei Filius est genitus, quemadmodum ipse dicit per Psalmistam: *Ex utero ante luciferum genui te (Psal. cix, 3)*. Quod dicit *ex utero genui te*, idem est ac si dixisset, de femore genui te. Nam

sicut dixit, *ex utero genui te*, ita profecto si voluisset dicere, utique convenienter potuisset, *ex femore meo genui te*. Per manum autem, quæ subter semur Abrahamæ ponitur, boni prælati operatio exprimitur, quæ subter Christum poni a Deo Patre præcipitur. Quare hoc? *Ut adjurem te*, inquit, *per Deum cæli et terræ*. Qualis est hæc adjuratio, qua fidelis servus a Deo adjuratur, qui **620** super omnia, quæ habet Dominus ejus, constituitur, nisi ipsa, ad quam assumitur prælatio? Quæ ei magna est adjuratio, in qua prælatione sic vivere præcipitur, ut hoc, quod docet verbis, vitæ suæ non destruat exemplis. Sequitur:

Ut non accipias uxorem filio meo Isaac de filiabus Chananæorum, inter quos habito. Quia in hoc mundo pariter sunt boni, et mali, bene in filiabus Chanaan perversi accipiendi sunt Christiani; inter quos se habitare Dominus dicit, non in eis, ob hoc revera quia fidem et nomen Christianum susceperunt, quamvis moribus, et operibus contradicant. In bonis et beatis ad vitam æternam prædestinatis Dominus se dicit inhabitare. Inter illos, id est inter perversos habitat quidem quasi invitus; in istis autem, in beatis scilicet animabus inhabitans delectabiliter pascitur et jucundatur. Bono igitur prælato a Deo Patre se adjurante præcipitur ut Filio suo Domino nostro Jesu Christo uxorem legitimam de filiabus Chananæorum, id est de perversis et popularibus hominibus non accipiat. Potest quidem concubina sive ancilla de talibus assumi, sed uxor legitima, quæ ad legitimum connubium Filii Dei transeat, non est in talibus quærenda. Sed videamus nunc ubi beata illa anima, quæ indissolubilem Filii Dei copulam mereatur, sit quærenda, quoniam loco inveniendâ

Sed ad terram et cognationem meam proficiscaris, et inde accipias uxorem filio meo Isaac. Terra et cognatio Domini sunt illi beati, qui in spiritali vita conversantes quotidie, aut certis quibusque diebus corpore et sanguine pascuntur crucifixi Domini in cujus corpus ipsi communicando transeunt Christi efficiuntur consanguinei. Ad istos, qui ita sunt terra et cognatio Domini, boni prælati debent proficisci, ut inde beatas invitent animas ad conjugium veri Isaac Filii Dei. Et bene per *Isaac*, qui *risus* interpretatur, Dei Filium intelligitur, quia ipse est verus et æternus risus, qui plenum et perfectum gaudium beatis præstat animabus tam nunc in æternitate consistentibus, quam adhuc in exsilio commorantibus. Sequitur:

621 *Respondit servus: Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, num reducere debeo filium suum ad locum de quo tu egressus es?* Per locum, de quo egressus est Abraham, signantur corda peccatorum, corda malorum, de quibus egressus est Dominus. Ac si bonus prælatus Deum pro his quæ audivit, consulens dicat: Si noluerint hi, ad quorum salutem me misisti, per verbum exhortationis meæ venire ad conjugium Filii tui, num debeo Filium

suum, dulcedinem utique Verbi tui, ad corda illorum *reducere*, qui te contempserunt, de quibus tu egressus es, qui te non sequuntur, qui verbum Dei non recipiunt? Hæc est interrogatio prælati, cui Dominus consequenter, juxta quod sequitur, respondet.

Cui respondit Abraham: Cave ne quando reducas filium meum illuc. Quod idem est ac si dicat: *Cave diligenter ne quando ad eos qui illuc sunt, qui longe a salute et amore meo sunt, ut ad eos Filium meum, dulcedinem verbi mei, aliquando reducas*. At si semel duxeris illuc, quod etiam plerumque ex consuetudine solet accidere, ut dulcedinem verbi mei sermonibus tuis interseras, cave ne iterum atque iterum eum *illuc velis reducere*. Nam spiritum amoris, spiritum libertatis in eis non invenes, quia ego egressus sum de illis. Sequitur:

Tulit ergo decem camelos de grege domini sui et abiit, ex omnibus bonis ejus portans secum. Per decem camelos decem sensus hominis interiores et exteriores possunt accipi, quos tunc prælatus de grege Domini sui tollit, dum omnes sensus suos interiores et exteriores ad se colligit. Tollit quoque secum decem legis præcepta, et abiit ex omnibus bonis Domini sui portans secum. Quænam, rogo, sunt omnia bona Domini sui? Omnia bona Domini sui est tota Scriptura, quam, quia secum totam portare non poterit (ad hoc enim intellectus humanus non sufficit) portat saltem ex his omnibus bonis aliqua, ad profectum fortassis illorum ad quos pergit profutura.

Et venit Mesopotamiam ad urbem Nachor. Mesopotamia interpretatur *elevata vocatio*. Quid per hanc urbem, quæ *elevata vocatio* dicitur, nisi **622** spiritalis vitæ conversatio figuratur, quæ satis congrue *elevata vocatio* dicitur, quia hi qui a Deo vocati, in ea conversantur, a terrenis ad cœlestia sublevati a communi sæcularium vita sequestrantur.

Cumque camelos fecisset accumbere extra oppidum, juxta puteum aquæ, vespere, eo tempore quo solent mulieres ad hauriendam aquam egredi. Per *camelos*, ut prædiximus, sensus hominis sunt accipiendi; per *puteum aquæ* sacra Scriptura vel vis compunctionis intimæ valet intelligi. Cum ergo fidelis servus, bonus quisque prælatus ordine, quo prædiximus; ire cœperit Mesopotamiam, id est ut ad cœtum fidelium, qui ad æternam vitam vocati sunt, perveniat, necesse est ut camelos suos, sensus videlicet interiores et exteriores *juxta puteum* sacre Scripturæ, sive *juxta puteum* compunctionis intimæ faciat requiescere. Sed hic accubitus *extra oppidum* debet fieri *vespere*, quia profecto, si voluerit utilitati proximorum consulere, ut ea quæ ad profectum subditorum veniant valeat proferre, *extra oppidum*, id est extra commodum carnis suæ oportet eum fieri. Et hoc *vespere*, in profunda cordis humilitate. *Eo*, inquit, *tempore quo solent mulieres ad hauriendam aquam egredi*. Tempus, in quo solent mulieres ad hauriendam aquam egredi, est illud tempus, quando emollitæ animæ per gratiam, ad hoc cor suum cœperint præ-

parare, ut verbum Dei suscipiant cum dulcedine, et ex aqua verbi Dei hauriant, unde refocillentur et recreentur. De hoc tempore Salomon ait : *Tempus tacendi, et tempus loquendi* (Eccle. III, 7). *Tempus tacendi* nimirum tunc est, quando prælatus deprehenderit, et inutile fore judicaverit, ut per verba exhortationis egrediatur ad subditos. Sed rursus *tempus loquendi* redit, cum animo ejus insederit et fructuosum judicaverit, ut doctrinæ fluente ministret subditis. Tempore isto sciens magister se exspectari a discipulis, nimis sollicitatur, et anxie meditatur, ut, recreatis quiete intima sensibus suis, a Deo aliquid percipiat, unde se desiderantes et præstolantes dulciter et fructuose reficiat. In tali sollicitudine positus plerumque in oratione sua in verba hujus servi prorumpit, dicens :

623 *Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, et fac misericordiam cum domino meo Abraham.* Ac si dicat : Domine Deus meus, occurre, obsecro, mihi hodie, quia pro te tua jam fungor legatione ; *occurre mihi*, ut in dispensatione verbi tui, quod creditum est mihi, aliquem fructum salutis offerre valeam tibi. *Fac etiam misericordiam* mecum præveniens me in benedictionibus dulcedinis, corda eorum tibi et sermonibus tuis præparando.

Ecce sto prope fontem aquæ, et filix habitatorum hujus civitatis egredientur ad hauriendam aquam ; Stat bonus prælatus prope fontem aquæ, cum doctrinæ fluente suis propinat auditoribus. Egrediuntur autem filix habitatorum civitatis illius ad hauriendam aquam, quando beatæ animæ, illius congregationis filix, avido et desiderantissimo corde suscipiunt monita salutis suæ.

Igitur puella, cui dixerit : Inclina hydriam tuam, ut bibam ; et illa responderit : Bibe, quin et camelis tuis dabo potum, ipsa est enim quam præparasti servo tuo Isaac, ac per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo. Hoc in loco breviter secundum litteram est notandum quam benigne Rebecca servo huic respondit, cum ab ea dari sibi potum petiit. Ille quidem solummodo oravit, ut tale responsum audiret, *bibe*. Sed illa gratanter cum additamento respondit : *bibe, domine mi*. Igitur in puella ista intelligi valet beata anima, de qua tunc bonus prælatus dari sibi potum postulat, cum eam tempore prædicationis cælestibus alloquitur verbis. Sed, quænam, rogo, est sitis, quam habent prælati, **624** ut sibi potum postulent dari ? Talis revera est sitis illorum, qualis fuit sitis nostri Redemptoris, in cruce pro nostra salute pendentis, dum jam morte imminente diceret in cruce : *Sitis*. An putamus, quod sitis illa corporalis fuerit ? Non, sed in mortis articulo positus salutem humani generis sitiabat. Sic et boni prælati salutem subditorum sitiunt, quos tunc subditi potu salubri reficiunt, dum spiritum amoris in eis inveniunt.

Et camelis tuis potum dabo. In camelis, ut prædiximus, sensus hominis valet intelligi. Est ergo,

A quasi beata anima, corde benevolo doctore et magistro suo in secreto cordis sui gratias agens, in hæc respondeat verba : Quia te docente monita suscepi salutis perpetuæ, jam ex hoc camelis tuis potum tribuam, id est sensibus tuis potum lætitiæ tribuam, ut verbis et operibus meis intelligere te faciam, qualem animæ meæ fructum de doctrinæ tuæ perceperim sermonibus.

Sed et si ad Christum hæc verba convertere volumus, ut beata anima his utatur verbis ad Dominum, ita sane possumus dicere : Camelos istos, sensus videlicet in eos, aliquando per peccata deformes et retortos, jam tuos, o Domine, faciam hoc modo, ut peccata præterita per lacrymarum et pœnitentiæ diluam lamenta. Quæcunque ergo anima tali ordine in vita sua a Deo adjuvante processerit, *ipsa*, inquam, est, de qua ad Deum dici poterit : *Ipsa est enim, quam præparasti servo tuo Isaac*, quam sic, Domine, per vitæ meritum adornasti et præparasti, quo digna foret conjugio Filii tui perenniter copulari.

625 HOMILIA II.

DE QUINQUE LIBRIS MOYSI, LIBROQUE JOSUE ET JUDICUM PRIMA.

Sacris diebus jejunii idcirco carnalis delicie subtrahuntur corpori, ut dum caro jejuniis et cæteris laboribus atteritur, mens in Dei amore, et desiderio ardentius sublevetur, et in cælestibus et spiritalibus bonis amplifcetur. Unde his sacris diebus, quinque libri Moysi, adjunctis aliis duobus Josue et Judicum, in tota recitantur Ecclesia, ut spiritalis intellectus, spiritalisque delicie, quæ in his libris inveniuntur recondite, ad alimoniam vegetationemque beatæ cujusque transeant animæ.

Igitur in librorum istorum ordine, si diligens et vigil investigator norit discutere, rectissime in eis ordo et processus nostræ exprimitur vitæ. Primus ergo in ordine ponitur liber Genesis, secundo Exodus, tertio Leviticus, quarto liber Numeri, quinto Deuteronomii, sexto liber Josue, septimo liber Judicum. Quibus septem libris si rite secundum mysticum intellectum perscrutentur, aptissime eis septem dona Spiritus sancti coaptantur.

In libro *Genesis*, quod *generatio* dicitur, prima illa nostræ salutis generatio non incongrue figuratur, quam per spiritum timoris in corde hominis, quem salvare disponit, divina misericordia mirabiliter et misericorditer operatur. Sed videamus nunc quomodo spiritaliter homo a Deo generetur. Cum enim in carnali conversatione positus incipit præmeditari quid pœnæ, quid animadversionis ei sit futurum, si in tam carnali vita fuerit inventus, spiritu timoris Domini intus eum compellente et agente de tam ærumnosa et instabili vita disponit exire quantocius.

Sic per spiritum timoris Domini intus generatus, tandem pervenit ad *Exodum*, qui secundo loco est positus, qui etiam *exitus* dicitur ; in quem tunc recte pervenit, dum de peccatis et vitiis egrediens, **626** sæcularibusque cupiditatibus imponens finem, ad

spirita em conversationem transit. Unde bene in Exodo de exitu filiorum Israel de Ægypto conscribitur, et de transitu eorum per mare Rubrum, et de manna, quod eis Dominus de cælo pluit ad manducandum. Omni igitur homini de sæculo egredienti, transitus esse debet per mare Rubrum, ut amara pœnitentia, et felici lacrymarum unda, hostes animæ ejus, quod sunt peccata, penitus submergantur. Sic tandem hostibus in amaricati cordis pœnitentia et dolore obrutis, restat ut a Deo expectent manna dulcedinis, cujus gustu intus renovati pascantur et recreentur suaviter in homine interiori.

Sed non prætereundum quod eosdem Israelitas Dominus precedebat per diem in columna nubis, et in nocte in columna ignis. Ita denique et illos qui sunt sub claustrali disciplina adhuc Dominus præcedit, per diem in columna nubis, et in nocte per columnam ignis. In columna nubis eos præcedit, quia cum omnes amatores hujus sæculi æstus nimius et sol percutit, istos in cœnobio commorantes, quasi sub umbra columnæ nubis sibi pausantes Dominus benigne protegit. Sed et in columna ignis eos præcedit in nocte, quia cum omnes, qui hoc utuntur sæculo, etiam principes potentissimi dormiunt, in tenebris, in omnibus servorum Dei in quibus versantur habitaculis, sive in oratorio, sive in dormitorio lucerna fulget lucis; sicque sit ut non solum in spiritalibus, verum etiam in corporalibus et exterioribus dux itineris eorum sit Dominus. In tali ergo exitu, ut prædiximus, de Ægypto, quid aliud homo, quam spiritum pietatis Dei operari recognoscit in seipso, dum rememorari incipit, quanta pietate peccata ejus Dominus supportaverit, quanta rursus pietate de eisdem **627** peccatis eum diu patienter toleratum eduxerit.

Consideratione hujus pietatis Domino quodammodo invisceratus homo, demum ad librum *Leviticum* ascendit, quando ad ministerium Dei eligitur et assumitur. *Leri* enim dicitur *assumptus*; per quod nomen omnes intelliguntur, qui per Dei gratiam de communi sæcularium hominum vita assumuntur, quibus et hic liber *Leviticorum* conscribitur, in quo de offerendis Deo sacrificiis rite disponitur. Distinguuntur in eo hostiæ quæ pro peccata Domino offeruntur; quædam etiam holocausta, quæ in gratiarum actione mactantur; quædam hostiæ pacificorum, quæ pro pace Deo oblata consecrantur, sic ut unusquisque pro quacunque necessitate voluerit, ordinatum sibi sacrificium inveniat, si tamen scientiæ Spiritu a Deo illuminari a Deo meruerit. In hoc namque libro opus est spiritu scientiæ, per quam scientiam, Dei misericordia opitulante, scire valeat quomodo pro peccatis suis Deo satisfaciat. Hic itaque liber, ut prædiximus, maxime illos respicit qui de tumultu sæcularis vitæ ad quietem transierunt monasticæ disciplinæ, qui quasi veri *Levites* in tabernaculo, id est in monasterio Deo deserviunt nocte et die. Intuens enim legislator magis per legislatorem Deus, quoniam hi qui

ita assumuntur et a sæcularium strepitu segregantur, quamvis sint districtioni monasticæ subditi, tamen metam vitæ labilis absque contagione non possunt transire peccati, quia in mortalitatis hujus corpore non peccare, etiam electissimis Domini prorsus est inevitabile, instituit in hoc *Levítico* libro offerenda sacrificia, quæ ad abluenda quotidiana peccata forent idonea. Nos igitur, qui olim in *Genesi* fuimus, dum secundum terrenam et carnalem generationem viximus; deinde ad *Exodum* transivimus, cum de peccatis et mundanarum rerum tumultu exivimus, jam nunc in *Levítico* sumus.

Transeundum ergo nobis est de *Levítico*, in quo modo sumus, quatenus ad librum *Numeri* perveniamus. In libro *Numeri* ordinantur et numerantur in bello pugnaturi, qui et quales essent qui ad pugnam procederent expediti, **628** quo in loco per turmas suas tabernacula siferent, qui primo loco, qui novissimo forent præliaturi. In his pugnantium turmis ad bellum numeratis, quid aliud innuitur nobis quam pugna illa interminabilis, quæ usque in finem sæculi durabit in electis, qua pugnare habebunt tam contra diabolium, quam contra vitia carnis spiritui resistentis? In hoc certamine opus est spiritu fortitudinis, per quem roborati resistere vitiis valeant, a carne propagatis, ut demum devictis hostibus mereantur in sorte filiorum Dei annumerari, tam in cœlestibus quam in terrestribus.

Postquam autem inter filios Dei computati fuerint, et inter sanctos et electos sors illorum ceciderit, tunc rite ad librum *Deuteronomii* perveniunt, qui quinto loco ponitur. *Deuteronomium* enim *secunda lex* dicitur. Lex prima lex est timoris; secunda lex est lex amoris et libertatis. Per legem timoris homines a peccatis et vitiis restringuntur, et per præcepti executionem in virtutibus exercentur; in secunda autem lege, quæ est lex amoris, præcepto consilium superadditur, ut ille; qui præceptum jam implevit, spiritu consilii adjuvetur, quatenus ad altiorem meritorum gradum provehatur.

Sed videamus quid sit præceptum, quidve consilium. Præceptum est quod ita, absque ulla retractatione præcipitur homini, quod omnino non liceat transgredi, quale est illud legis mandatum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omnibus viribus tuis, et in omni mente tua; et proximum tuum sicut te ipsum* (*Matth.* xxii. 37), quod ita, sicuti præceptum est, oportet impleri. Consilium autem est, quo revera ita homini consulitur, ut si non fecerit, non imputetur; si vero consilium secutus fuerit, magnificentius laudetur, et coronetur, quemadmodum est virginitas illibata propter Deum servata, mundique contemptus, qui non præcipitur, sed tantum his qui possunt capere consilio suggeritur. Unde Paulus apostolus dicebat: *De virginibus præceptum Domini non habeo; consilium autem do* (*1 Cor.* vii. 25). Hæc igitur et his similia spiritus consilii operatur in homine, per quem a lege timoris ad legem amoris

ascendens pervenit, in quo non jam per præcepti A vita spiritali, quamvis in hoc mundo vilis appareat
cohibitionem, **629** sed ducatu spiritus cõnsilii per
mentis vivat devotiõnem. et despicibilis?

Sic in Deuteronomio, hoc est in secunda lege
amoris et libertatis vivens quandoque, ad sextum fi-
brum, qui est Josue perveniet. Josue dicitur *Salvator*.
Et bene per Josue fibrum vera hominis salvatio
figuratur. In hoc libro Josue, id est veræ salvationis,
spiritus intellectus operatur. Nam in vera salva-
tione, verus a Deo intellectus percipitur. Intelle-
ctus autem non acquiritur nisi per veram mundi-
tiam cordis, quia lumen cordis est perfecta mundi-
tia mentis, per quam ad intellectum pertingitur,
sicut ipse Dominus in Evangelio protestatur: *Beati*
mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (*Matth. v.*
8). Et bene in Josue libro cordis munditia designa-
tur, qui, ut in eodem libro legitur, secundo filios
Israel circumcidisse dicitur. Prima enim circumci-
sio est, cum homo exterius a perversis et mortuis
operibus circumciditur. Secunda vero circumcisio
est, quæ fit intrinsecus, quando cor ab immundis
et noxiis cogitationibus emundatur.

Post librum Josue satis congruè sequitur *liber Ju-*
dicum, quia post veram salvationem et verum in-
tellectum per cordis munditiam acquisitum, justum
procul dubio in semetipso exercere poterit iudicium.
Sed et si ex Dei ordinatione contigerit ut superius
ascendens assumatur ad prælationem per cordis
munditiam non solum in seipso, verum etiam in
subditis, exsequi valet iudicium justitiæ et aequitatis.
Nimis enim periculosum est quemquam promovèri
et ad locum regiminis assumi, antequam vera cor-
dis munditia a Deo meruerit sublimari. Qui autem
in vita sua tali, ut diximus, ordine processerit,
et per cordis munditiam ad intellectum ascenderit;
hic prælatus iudexque animarum satis digne fieri
poterit. In qua prælatione et iudicio opus habet a
Deo repleti spiritus Sapientiæ, per quem intus af-
fectus et illuminatus sapienter justum novit iudi-
cium discernere.

Hoc librorum ordine breviter prælibato redeamus
ad *Leviticum* nostrum nobis conscriptum, et si quid
de offerendis Deo sacrificiis investigare poterimus,
nobis in usum ædificationis convertamus. Ait ergo
inter cætera legislator sic scribens: *Si princeps*
peccaverit, 630 et fecerit unum de pluribus per igno-
rantiam, quod Domini lege prohibetur, et postea intel-
lexerit, offeret hostiam Domino hircum de capris immac-
ulatum, ponetque manum suam super caput ejus (*Le-*
vit. iv, 22). In principe isto prælatus quisque valet
intelligi, qui principaliter vivens, suis et subditis verbo
et exemplo novit principari. Sed et per principem
hunc fidelis quisque potest figurari, qui, quamvis
sit pauper et ignobilis secundum genus sæculi, si in
virtutum culmine nobiliter steterit, inter principes
procul dubio Dei veraciter in cœlestibus annume-
rari poterit. Qui autem sunt principes Dei nisi apo-
stoli et martyres, et cæteri sancti, inter quos me-
rebitur annumerari omnis, qui Deum fuerit secutus

vita spiritali, quamvis in hoc mundo vilis appareat
et despicibilis?

Sed, prohi dolor! nonnunquam accidit ut illi,
qui talis est princeps coram Domino, in peccati
præceptum corruat, quia, ut Psalmista protestatur:
Non justificabitur in conspectu Dei omnis riveas
(Psal. cxlii, 2). Quid ergo vel quale est peccatum
illud quod committitur a tali principe? *Et fecerit*,
inquit, *unum de pluribus*. Quid est istud unum nisi
cor hominis Deo per charitatem unitum? Cor quippe
unum dulci unionè Deo unitum et constrictum cha-
lamus est Dei, in quo sponsus et sponsa, illa duo
amabilia, in unum conveniunt amorem. In isto uno,
quod est cor hominis; illa duo, Deus et anima, tam
amicabiliter et familiariter deberent sibi blandiri,
ut nullus alienus interesse permetteretur huic mutæ
agnitioni, nullus extraneus amor huic intermisceretur
dilectioni. Unde apostolus Paulus dicit: *Qui*
adhæret Deo unus spiritus cum eo efficitur (*I Cor. vi,*
17). Sed, heu, res dolenda frequenter accidit, ut hoc
unum homo faciat e pluribus. Quod tunc profecto
fit, quando cor suum; quod unum esse debuit, et
Dei solius amoris constrictum et unitum, in plura divi-
serit, et in pluribus peccare fecerit. Cumque cor illud
quod esse debuit unum e pluribus tractare cœperit,
nunc injustum amorem assumens, nunc dolorem,
qui non expedit, ex altera patre introducens, nunc
meditatur, quomodo quæcunque molesta provida
circumspectione effugiat, nunc magno studio agit,
ut injustum amorem stabiliat, et sic inter prospera
divisus et **631** adversa, modo odium committatur,
modo invidiam sectatur.

Sed unde hoc, ut tale peccatum committatur, et
talis divisio in uno efficiatur? *per ignorantiam*, in-
quit. Ignorantia hic pro infirmitate accipimus. Qui-
dam enim scienter peccant, et quasi peccare se ne-
sciunt, dum tanta peccati delectatione mens eorum
obnubilatur, tanto peccati desiderio offuscatur, ut
scire interim non possint quid sit quod contra Deum
egerint. Nam quamvis scient in intellectu, scire
non valent ex peccati voluntate et desiderio, et in
tali ignorantia graviter sæpe delinquant. Sequitur:

Quod Domini lege prohibetur. Quæ est ergo lex
Domini? vel quid est quod eadem prohibet lex? *Lex*
Domini, lex est charitatis, de qua per Psalmistam di-
citur: Lex Domini immaculata (*Psal. xviii, 8*). De
hac charitate rursus Dominus in Evangelio dicit:
Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem (*Joh.*
xv, 11). Igitur quia lex Domini lex est charitatis,
lex eadem bonum et justum præcipit amorem, et
injustum prohibet amorem. Quicumque ergo contra
hanc legem charitatis fecerit, ut illud unum, quod
uno amore esse debuit, per injustum amorem et cæ-
tera peccata dividat plura faciens ex uno; hic pec-
catum, *quod Domini lege prohibetur*, commisit. Quo-
modo autem tale peccatum committens Dominus satis-
faciat; mox subinfertur:

Et postea, inquit, intellexerit peccatum suum, of-
fert hostiam Domino hircum de capris immaculatum.

Post peccati perpetrationem plerumque homo peccatum suum intelligit, cum post peccatum ad conscientiam redit, et intus per Dei misericordiam inspiratus iniquitatem suam recognoscit. Tunc quoque peccatum suum intelligit, cum per verba doctrinæ exterioris intus admonitus iniquitatem suam recognoscere cœperit. Sed postquam sic peccatum suum intellexerit, quid faciendum ei erit? *Offerat hircum de capris immaculatum.* In hircu, qui fetidum animal est, spiritum nostrum intelligere possumus; per capras vero peccata figurantur, sicut ipse Dominus in Evangelio testatur dicens: *Statuet agnos quidem a dextris, hædos autem a sinistris (Matth. xxv, 33),* 632 per hædos, qui sunt de capris, significans peccatores. Tunc ergo hircum Domino de capris offerimus, quando spiritum nostrum fetentem de peccatis agnoscimus. Nihil enim tam fetidum est coram Domino, quam sunt peccata. Sed hircus iste offerri præcipitur immaculatus, cujus maculam tunc auferimus, dum peccata nostra intima poenitentia abluimus.

Ponetque manum suam super caput ejus. Per manum operatio, per caput vero intentio figuratur. Manum ergo super caput hostiæ nostræ ponimus, cum bona opera super fundamentum bonæ intentionis collocamus. Sequitur:

Cumque immolaverit eum in loco, in quo solet mactari holocaustum coram Domino, quia pro peccato est, tinget sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato, tangens cornua altaris holocausti, et reliquum fundens super basim ejus; adipem vero adolebit supra, sicut in victimis pacificorum fieri solet; rogabitque pro eo, et pro peccato ejus, et dimittetur ei. Locus, in quo solet mactari holocaustum, est cor hominis, in quo hircum, id est spiritum suum Deo immolat, quando, ut prædiximus, fetentem spiritum suum de peccatis recognoscit. Sic immolato hircu, tinget sacerdos, hoc est, spiritus ejus, digitum in sanguine hostiæ, quia tunc discretionem suam, quæ per digitum figuratur, spiritus hominis assumit, et in sanguine hostiæ, quod sunt peccata ejus, hanc discretionem tingit. Discernit namque inter peccata majora et minora, discernit inter voluntatem et consensum, inter desideria et opera, inter fortuitum impulsu cogitationis et delectationis; discernit denique inter peccata majora utrum raro, an sæpe illa commiserit; discernit inter voluntatem et consensum, si voluntas talis fuerit, quæ, si facultas daretur peccandi, consensu in præceptis ruente ad peccati opera prolaberetur; discernit inter cogitationes et delectationes, utrum cogitationem peccati delectatio subsecuta fuerit, an sola cogitatio sine delectatione, levi vago tantum incursu cor tetigerit. Postquam igitur digitum suum in sanguine hostiæ tinxerit, postquam ita, ut prædiximus, peccata sua discreverit, tandem tanget cornua altaris. Cornua altaris sunt duo fines, qui sunt in altari, et per 633 istos duos fines signari potest cognitio Dei et sui.

In cognitione Dei tunc quilibet homo tangit unum

A cornu altaris, dum corde pio reminiscitur quanta bona de manu sui perceperit Conditoris, quam patienter Omnipotens peccata ejus, dum punire potuisset, supportaverit, quam benigne de hujus mundi voragine absque peccati confusione ad portum eum perduxerit quietis monasticæ, cum multis aliis se meliores majorisque meriti in sæculo dereliquerit. Hac recordatione benignissimæ pietatis Dei, dum intrinsecus cognitionem Dei tetigerit, erumpens in lacrymas dulciter in fletibus se afficit, et ad rependendas Conditori suo gratiarum actiones, laudumque præconia constanter se erigit. Tangit deinde alterum cornu altaris in cognitione sui, quando peccatorum suorum gravamina rememoratur, quæ et quanta commiserit, quam graviter contra Deum deliquerit, et in hac recordatione amarissime flere incipit.

Hac duplici cognitione, Dei et sui, tactis cornibus altaris, reliquum fundet ad basim ejus. Per basim altaris, in quo altare consistit, signantur prædicatores et prælati. Nam, sicut basibus sustentatur domus fabrica ita prædicatorum et prælatorum verbo et exemplo sustentatur 634 Ecclesia. Et quia per basim figurari diximus prælatum, bene ad hanc basim scelera et delicta sua peccator fundit, cum ei cor suum in humili confessione aperit. Quando enim peccata minora et peccati intentionem Deo confessus fuerit in oratione, postea ad basim, quod est confessor, reliquum, id est majora crimina debet fundere.

Adipem vero ejus adolebit supra sicut in victimis pacificorum fieri solet. Per adipem possunt accipi dulcia peccata hominis, quæ cum appetitu pravæ commisit delectationis. Quem adipem, quam pinguedinem oportet eum cremare in superiori igne intimæ compunctionis. Quod si fecerit, pacem a Deo consequetur et remissionem, moxque in eo adimplebitur quod continuo hic subinfertur. *Rogabitque pro eo et pro peccato ejus, et dimittetur ei.* Quicumque sic, ut prædiximus, dulcia peccata sua coram Domino in superiori suo adoleverit, et a Deo tali victima pacem promeruerit, pro eo et pro peccato ejus rogabit verus sacerdos, Dominus Jesus Christus. Rogat quoque pro eo confessor suus, cui cor suum in confessione aperuit. Ipse etiam homo rogat pro se et pro peccato suo. Et his omnibus pro eo rogantibus veniam impetrabit.

HOMILIA III.

AD CAPUT VII LIBRI NUMERORUM PRIMA.

Factum est in die qua complevit Moyses tabernaculum, et erexit illud, unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis etc. (Num. vii).

Factum istud magnum et admirabile est mirum et magnificum opus redemptionis nostræ, quod verus ille Moyses noster non in nocte, sed in die complevit, quando in sole tabernaculum suum posuit, quando sine omni labe originalis criminis tabernaculum animati corporis de matre Virgine sumpsit. Quod revera tabernaculum tunc completum et con-

summatum erexit, quando post multas hujus vitæ miserias, post opprobria, sputa, colaphos et verbera, in ara crucis exaltari voluit.

Et quia in eodem tabernaculo Dominici corporis habitavit omnis plenitudo divinitatis, bene dici poterit unctum et sanctificatum *cum omnibus vasis suis*, cogitationibus, verbis et operibus. Erecto autem tabernaculo illo, non solum, ut dictum est, in crucis exaltatione, verum etiam in resurrectione et ascensione, duodecim illi apostoli duces, qui eidem tabernaculo in fide et dilectione adhæserunt, *oblationem suam*, ut consequenter subjunctum est, per singulos dies obtulerunt. Per singulos dies gratam Deo oblationem offerebant, quia pro singulis animabus sibi commissis pari studio **635** prædicationis et orationis laborabant. Et ut hæc eadem oblatio magis ac magis accepta esset Domino, audiamus quid adhuc de ipsa oblatione, quam offerebant, sequens subjungit littera.

Acetabulum, inquit, *argenteum pondo centum triginta siclorum, phialam argenteam*. Acetum, a quo dictum est *acetabulum*, acidum et amarum est poculum. Et ideo per acetum non injuste amaritudo pœnitentiæ valet intelligi, quia apostoli duces dura et amara contritione corpora sua mortificabant, offerentes Domino ac Magistro suo *acetabulum argenteum*, corpus videlicet suum sic amaritudine pœnitentiæ examinatum, sicut per ignem examinari solet argentum. Verum, quia non multum valet pœnitentia, nec dura carnis mortificatio, si aut veræ confessio fidei aut bonorum operum perfectio deerit, manifestatur in consequentibus, ubi pondus ejusdem acetabuli describitur, *pondo centum triginta siclorum*. Per *centum*, quod utique plenus et perfectus est numerus, perfectionem sanctæ et bonæ operationis, quam Deo offerebant, intelligere possumus. Sed huic perfectioni triginta, id est fidem sanctæ Trinitatis addiderunt, quia sine fide nil Deo placere cognoverunt. Sequitur:

Phialam, inquit, *argenteam, habentem septuaginta siclos*. Oblato quidem supra memorato corporis acetabulo, longa et dura pœnitentia amaricato et examinato, *argenteam* nihilominus obtulerunt *phialam*, hoc est animam Scripturæ sacræ capacem, igne divini amoris succensam et purificatam. *Habens*, inquit, septuaginta siclos. Septies decem et decies septem *septuaginta* faciunt. Et ideo per hunc numerum non injuste decem intelligenda sunt præcepta, septiformi gratia Spiritus sancti conscripta et composita. Et quomodo argentæ apostolorum phialæ, id est illuminatæ divinitus ipsorum animæ hæc eadem præcepta habebant? Habebant, inquam, non litteram occidentem, sed spiritum vivificantem; habebant, quia spiritualiter intelligebant, spiritualiter adimplere satagebant et ad spiritalem intelligentiam docendo, prædicando alios perducere laborabant, et pro his omnibus non laudem temporalem, **636** sed æternæ retributionis gloriam exspectabant. Unde sequitur:

Juxta pondus sanctuarii. Per *pondus sanctuarii* spes vel mensura æternæ remunerationis non incongrue valet intelligi. Nam licet sancte et juste viverent, ita tamen eadem opera sanctitatis statera humilitatis ponderabant, quod non gloriam suam, sed gloriam Dei requirebant, quod solam futuræ beatitudinis mercedem exspectabant. Sequitur:

Utrumque plenum simila, conspersa oleo in sacrificium. Quid est *utrumque plenum simila*? *Utrumque* videlicet et acetabulum supra memoratum, et phiala, id est corpus apostolorum et anima, *plenum erat simila*, plenum erat munditia et innocentia. Nam mundi et simplices, intentione puri et innocentes erant in operatione. *Conspersa*, inquit, *oleo in sacrificium*. Simila, inquam, munditiæ et innocentiae, sive simila bonæ operationis et piæ intentionis conspersa et commista erat oleo geminæ dilectionis, quia licet ferventes et ardentis interius essent in dilectione Dei, exterius tamen non vacabant, nec recedebant a charitate proximi. Et ideo, quia geminæ charitatis illis non deerat oleum, gratum et acceptabile Domino offerebant sacrificium.

Mortariolum, inquit, ex decem siclis *aureis plenum incenso*. Intelligere possumus per *mortariolum* humilem et contribulatum illorum spiritum, qui ex decem siclis aureis, ex decem videlicet præceptis spiritali intelligentia fulgidis plenus semper erat: et *incenso* puræ orationis, et incenso contemplationis, quia post perfectam decem præceptorum observantiam nec assidua illis deerat dulcedo in oratione, nec supernæ visitationis gratia in mentis contemplatione. Sequitur:

Bovem de armento et arietem, et agnum anniculum in holocaustum, hircumque pro peccato. *Bovem* illum de armento, Mediatorem Dei et hominum ex nobili prosapia patriarcharum et prophetarum, secundum carnem genitum, in ara crucis pro nobis occisum et immolatum, prædicatione sua primi illi Ecclesiarum principes quodammodo offerebant, quia mysterium incarnationis, passionis ac mortis illius credendum et confitendum fidelibus annuntiabant. Et **637** *arietem et agnum anniculum in holocaustum, hircumque pro peccato*. *Aries*, *agnus* et *hircus* est figuraliter ipse Dei Filius, Dominus noster Jesus Christus, qui idcirco *aries* dicitur; quia sicut aries gregem subsequentem præcedere solet, ita ipse Dei Filius quasi dux prævius rediens ad Patris dexteram, omnem præcessit electorum suorum multitudinem, quos etiam exemplo humilitatis suæ informavit et instituit, qualiter fidelis quisque bene vivendo sequi vestigia ejus possit.

Est quidem Agnus totus innocens, totus immaculatus Deo Patri in holocaustum, id est totum incensum oblatus. Nam quidquid pro redemptione humani generis pati voluit, totum incensum fuit totum ignis paternæ charitatis sic inflammavit et incendit, quod nunquam gloriam suam, sed solius Patris gloriam quæsit. Est etiam *hircus pro peccato*; nam, licet nullam in se peccati maculam contraho-

ret, tamen ut nos a peccato redimeret, in forma peccati homo factus apparuit, et peccata nostra pati-
endo et moriendo ipse portavit. Et quia sic pro
nobis bos, aries, agnus et hircus fieri dignatus est,
sic semetipsum per Spiritum sanctum pro salute
mundi obtulit, ecce ad membra ipsius sermo deriva-
tur, et quid generaliter de universis ordinibus, qui
sunt in Ecclesia, illi offerendum sit, consequenter
subinfertur.

*Et in sacrificio pacificorum boves duos, arietes
quinque, hircos quinque, agnos anniculos quinque.* Per
duos boves corpus nostrum et animam intelligere
possumus; nam quasi duos boves illi offerimus, dum
corpus immaculatum servituti ejus in **638** humi-
litate subjicimus, dum animam mundam et incon-
taminatam in amore ipsius custodimus. *Et arietes* **B**
quinque. Per arietes, qui ducatum præbent gregibus,
duces et doctores Ecclesiæ non incongrue significari
credimus, qui solenne sacrificium pacificorum Do-
mino offerunt, dum quinque libros Moysi mystico
intellectu perscrutantes talem ex his scientiam col-
ligunt, unde et ipsi bene vivendo proficiant, et au-
ditores suos ad gaudia æternitatis prædicando et
exhortando perducant.

Et hircos quinque. Quoniam hircus pro peccatis
offerri plerumque in lege præcipitur, non injuste per
hircos vita conjugatorum exprimitur, qui, dum quin-
que sensibus suis ea quæ mundi sunt quærunt et dil-
ligunt, nequaquam sine gravibus etiam peccatis vi-
tam suam agere possunt. Sed tamen nonnulli ex his **C**
dum divina præventi misericordia digne pœnitendo
peccata sua diluunt, sacrificium pacificorum quo-
dammodo Deo offerunt, quia per humilem pœniten-
tiam pacem inter se et Deum faciunt. *Et agnos an-
niculos quinque.* Per agnos, qui utique munda et sim-
plicia sunt animalia, non immerito vita designatur
continentium, caste et innocenter vivere cupientium,
quinque sensus suos, in quantum possibile est, a pec-
catis custodientium, qui, dum sic Deo soli per mundi-
tiam castitatis et innocentiae placere desiderant, gra-
tissimum illi sacrificium pacis et charitatis immolant.

639 HOMILIA IV.

AD CAPUT XX JOSUE PRIMA.

De sex civitatibus refugii.

Sex civitates refugii constitutas a Domino legi-
mus, ad quas confugeret et evaderet, qui animam
nescius percuteret; quarum tres erant extra Jorda-
nem, tres infra Jordanem.

Prima civitatum illarum, quæ erant extra Jorda-
nem, vocabatur *Bosor*, secunda *Ramoth*, tertia *Gau-
lon*. Interpretatur autem *Bosor angustia*, *Ramoth*
visio mortis, *Gaulon volutatio*. Tres istæ civitates
non incongrue expriment sæculares homines, in vo-
luptatibus sæculi viventes quia totum, quod in mun-
do diligitur, cum *angustia* possidetur, cum dolore,
et *angustia* amittitur. Sunt etiam in *visione mortis*,
sicut civitas secunda, quæ est *Ramoth*, interpreta-
tione sua significat, quia mortem, in qua conver-
santur, considerant; nec tamen declinant. sed vo-

luntarie jacentes in ea, ad tertiam usque civitatem,
quæ est *Gaulon*, quotidie tendunt, quia, dum de pec-
cato in peccatum volutare se non metuunt in ipsis
quæ diligunt peccatis, quamdam sibimetipsis re-
quiem faciunt.

Possumus etiam per primam hanc civitatem quæ
est *Bosor*, sæculares accipere rectores, qui in angu-
stis sæculi hujus vivunt, sicut sequentia manifestant
verba, quæ eandem civitatem in *campestri solitudine*
sitam fuisse commemorant. *Campestris solitudo* est
agrestis sæculariter et sine Deo viventium conver-
satio. Per *Ramoth* vero quæ sita erat in Galaad de
tribu Dan, satis convenienter illi figurantur, qui
habent scientiam Scripturarum; quæ per *Galaad*,
quod *acervus testimonii* dicitur, figurari possunt, sed
secundum Scripturam minime vivunt. Bene autem
additur *de tribu Dan*. Dan interpretatur *latrunculus*.
Et quia *latrunculus* a latendo **640** dictus est, non
inconvenienter per Dan latens amor sæculi accipi
potest. Sunt plane in *Ramoth*, quæ, sicut præmisi-
mus, *visio mortis* dicitur, quæ sita est in Galaad; quia
acervus testimonii, sacra videlicet Scriptura, quam
legunt et audiunt, mortem, in qua jacent, quotidie
oculis eorum obtendit. Sed *Gad*, id est latens, in
corde eorum occultus amor sæculi resurgere eos ad
vitam non patitur, quia voluptates et desideria car-
nis, quæ in aperto non possunt nec præsumunt, la-
tenter exercere non pertimescunt. De *Ramoth in*
Gaulon, quod *volutatio* dicitur, veniunt, dum de pec-
cato in peccatum, a mala cogitatione ad noxia verba
labuntur, a noxiis verbis ad iniqua opera volvuntur.
Et bene *Gaulon in Basan de tribu Manasse*, quod in-
terpretatur *oblivio*, sita fuisse describitur, quia qui
hoc modo viventes Dei creatoris sui obliviscuntur,
isti sane a memoria et misericordia Dei plerumque
excluduntur.

Sed quia civitates istæ civitates refugii dictæ
sunt, *omnis, qui animam nescius percussit*, hoc est
omnis qui ex ignorantia mortalitatis hujus, quæ aut
ex iniquo amore, aut ex injusta ira, vel furore na-
scitur, sive propriam, sive alterius animam, vel male
vivendo in se, vel malum exemplum aliis osten-
dendo ex se occidit, si *iram proximi*, id est iram
Filii Dei, qui in assumpta propter nos humanitatis
natura proximus noster factus est, evadere deside-
rat, ad easdem civitates spiritaliter confugiat. Fu-
giat ad *Bosor* per *angustiam* præsentis vitæ, latos
peccatorum excessus deserendo et plangendo, fugiat
ad *Ramoth* peccatis et vitiis moriendo, fugiat ad *Gau-
lon* pœnitentiæ squaloribus humiliter semetipsum
involvendo.

641 Hoc modo si in civitatibus istis extra Jorda-
nem positus vixerit, ad reliquas tandem civitates,
quæ infra Jordanem sunt, Deo propitio pertingere
poterit. Quarum prima est *Cedes*, quod interpreta-
tur *sancta* vel *mutata*; secunda, *Sichem*, quæ *hume-
rus* vel *labor*; tertia *Hebron*, quæ *conjunctio* vel
conjugium dicitur.

In *Cedes* denique venit, quando mutato habitu

sæculari, sancte et juste vivere incipit in vita spiritali. In *Sichem* venit, quando ad tolerandos propter Deum universos labores, qui in spiritali vita occurrunt, humerum corporis ac cordis libenter et patienter supponit. In *Hebron* venit, quando post relictum sæculum, post laboriosum spiritalis vitæ exercitium, ad ineffabile illud conjugium, quod per internæ visitationis et consolationis suæ gratiam beatæ animæ Deus conjungitur, divinitus provehitur.

Sed, quæ ad unum hunc hominem retulimus, ex adjectis verbis pluribus congruere non ambigimus. Neque enim sine causa est, quod tam specialiter notat Scriptura, quibus partibus, in quorum sinibus illa et illa civitas constituta fuerit. *Cedes*, ut eadem ait Scriptura, sita erat in *Galilæa montis Nephtalim*; *Sichem* in monte *Ephraim*; *Cariatharbe*, quæ et *Hebron*, in monte *Juda*. *Cedes* sive *Cedes* interpretatur *sancta* vel *mutata*, *Galilæa facta transmigratio*, *Nephtalim emissus cervus*. Et congrue per *Cedes* sæcularis vitæ mutatio, per *Galilæam* contemptus rerum transeuntium, per *Nephtalim* mentis contemplatio. *Cedes*, quæ in *Galilæa montis Nephtalim* sita fuerat, spirituales homines specialiter exprimit, qui despectis et abjectis præsentis vitæ voluptatibus mutaverunt quod fuerunt, cunctaque quæ hujus mundi sunt, cœlestis patriæ desiderio transmigrando ad celsitudinem contemplativæ dulcedinis frequenter ascendere noverunt. Per *Sichem*, quod interpretatur *numerus*, quæ sita erat in monte *Ephraim*, quod interpretatur *frugifer*, homines illi valent intelligi, qui de sæculari vita ad militiam Christi transeunt, et ad obsequium et sustentationem eorum, qui Domino vacant, magnis ac nimis exteriorum laborum oneribus humerum suum devotissime supponentes, gratum Deo et acceptabilem fructum offerunt. *Cariatharbe* 642 vero quæ *Hebron*, quæ in monte *Juda* sita erat, bonorum atque justorum et spiritalium Prælatorum typum gerit, qui quasi in monte *Juda* positi sunt, quia præsidet illis, qui et in monte *Nephtalim* mente Deum contemplando, et in monte *Ephraim* exteriorum exercitiis laborum Deo fructificando, et in monte *Juda* jugiter Deum confitendo et laudando ad supernæ vocationis bravium tendunt.

Nec injuste nomen hoc *Cariatharbe*, quod interpretatur *civitas litterarum* bonis aptatur prælatis, qui et scientiam Scripturarum a Deo acceperunt, et secundum documenta Scripturarum præesse, vivere, atque docere didicerunt. Quibus etiam nomen secundum, quod est *Hebron*, quod conjugium dicitur, apte congruit, quia casta et spiritali copula castis et spiritalibus subditorum animabus spiritaliter conjuncti, dilectos Deo filios generant, dum verbis eos et exemplis ad spirituales quotidie virtutes instituunt et informant.

Hæ sunt civitates per misericordiam Dei ad refugium et salvationem peccatorum in sancta Ecclesia constitutæ, atque e medio sæculi separatæ, ut qui salvari desiderant, corde et corpore fideliter ad eas

A confugiant. Ait ergo Dominus: *Separate urbes fugitivorum, de quibus locutus sum ad vos per manum Moysi, ut confugiat ad eas, quicumque percusserit animam nescius, ut possit evadere iram proximi, qui ultor est sanguinis*. Animam nescius percussit, qui ex ignorantia et cæcitate hujus, quam susinemus mortalitatis aut iniquo amore, sicut præmisimus, illectus, vel etiam injusto odio et furore succensus, aut propriam animam male vivendo, aut alterius animam malo exemplo suo inficiendo interficit. Hæc invisibili animarum interfectione debite indignationis ira ille noster proximus, Dei utique Filius, ad ulciscendum irritatur, qui, ut proximus noster fieret, et nos in sortem et gloriam filiorum Dei adduceret, nostræ in se humanitatis miserias suscepit, nosque, qui longe eramus per crucem et sanguinem suum proximos suos fecit, qui non immerito et proximus et ultor sanguinis dicitur, quia ipse pro universis peccatorum nostrorum excessibus dignam pœnitentiæ 643 et satisfactionis ultionem in præsentem a nobis exigit, ne quid in futurum remaneat, quod a sempiterna ejus claritate quandoque nos separare valeat. Igitur, qui hujus iram proximi evadere desiderat, quo ordine ad unam, quam elegerit prædicatorum civitatum confugiat, qua humilitate intrare et inhabitare debeat, evidenter docet nos Dominus dicens in consequentibus:

Cumque ad unam harum confugerit civitatem, stabit ante portam civitatis, et loquetur senioribus urbis illius ea quæ se comprobent innocentem, sicque suscipient eum, et dabunt ei locum ad habitandum. Potest intelligi per civitatem quælibet spiritalis congregatio; per portam civitatis bonus prælatus ejusdem congregationis, qui congrue porta civitatis nuncupatur; per ipsum enim intratur, per ipsum introitus civitatis indulgetur. Stas ante portam civitatis, quando stabili constantia postulat, ut suscipi mereatur. Loquitur senioribus urbis illius quæ se comprobent innocentem, quando factis et dictis vere se ostendit pœnitentem. Hæc enim sunt ea quæ hominem comprobant innocentem, quia per veram pœnitentiam ad veram reditur innocentiam. Sicque suscipient eum, et dabunt ei locum ad habitandum, quando humiliter pulsanti aperiunt, susceptumque in congregatione, qualiter vivere debeat, verbis et exemplis insituunt.

Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus, non tradent eum in manus ejus. Ultor sanguinis diabolus est, hostis humani generis, de quo in Psalmo dicitur: *Ut destruas inimicum et ultorem* (Psal. viii, 3). Inimicus est bonorum, ultor est malorum. Ipse ulciscitur et punit quicquid homo contra Deum committit; ipse peccatorem fugientem, et pie vivere cupientem semper persequitur, si forte a proposito suo eum avertere valeat, si pristinis eum sceleribus involvere possit, ut pereat. Sed non tradent eum in manus ejus, quando hinc eum monitis suis et consiliis ad resistendum diabolo, ad serviendum

Domino accendunt; inde meritis suis et orationibus defendunt et muniunt.

Quia ignorans percussit proximum ejus; nec antediduum triduumve probatur ejus inimicus. Per biduum triduumve vel baptismi susceptio, vel sanctæ Trinitatis accipi potest confessio. Omnis **644** igitur, qui extra hoc biduum vel triduum inventus fuerit, hic in manus ejus qui ultor est sanguinis traditur, quia inimicus Dei esse convincitur. Ille vero, qui per baptismi susceptionem et sanctæ Trinitatis confessionem inter amicos Dei, inter filios sanctæ Ecclesiæ computari meruit, hic sane etsi ignorans percussit proximum, si in aliquod lethale non ex malitia, sed ex ignorantia et infirmitate lapsus est delictum, non ob hoc in manus persequentis eum hostis antiqui, quem ultorem sanguinis diximus, datur, sed, dum suis, dum aliorum Deo in spiritali vita cum ipso servantium orationibus et meritis liberatur et salvatur, si tamen a suscepto spiritalis vitæ tramite non deviaverit, atque in pœnitentia et humilitate usque ad finem vitæ suæ constanter perduraverit. Unde consequenter subinfertur :

Et habitabit in civitate illa, donec stet ante iudicium causam reddens facti sui. Quod dicit, *donec stet ante iudicium causam reddens facti sui*, per hoc extremum diem hominis, diem utique mortis puto significari, in quo ante iudicium causam reddens facti sui constituetur ut aut pro malefactis suis puniatur aut pro bonis actibus suis æternæ beatitudinis gaudia sortiatur :

Quod autem sequitur, *et moriatur sacerdos magnus, qui fuerit in illo tempore*, per hoc extremum diem iudicii arbitror posse intelligi quando verus et summus ille sacerdos, Dominus noster Jesus Christus, qui semetipsum in cruce obtulit Deo Patri pro solute generis humani, non in sua persona (*Christus enim resurgens a mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur [Rom. vi, 9]*) sed in electorum suorum persona moritur, et in corpore suo, quod est electorum multitudo, regnum beatitudinis æternæ introducitur.

Tunc revertetur homicida et ingreditur civitatem, et in civitatem, et in domum, de qua sugerat. Homicida, qui homicidii sui reatum per quotidianæ pœnitentiæ atque satisfactionis fletum hac in vita purgavit, tunc, id est in illo extremi iudicii tempore revertetur de exilio hujus mortalitatis et ingreditur in civitatem beatæ immortalitatis, et in domum, de qua sugerat, in domum utique æternitatis, de qua per inobedientiæ culpam in primo homine deciderat atque perierat, ubi a facie inimici persequentis non pavebit, sed in visione Patris, et Filii, et Spiritus sancti gaudebit.

645 HOMILIA V.

IN CAPUT XVII JUDICUM PRIMA.

Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim, nomine Michas, etc. (Judic. xvii).

Quia secundum Apostolum littera occidit, vivificantem spiritum in littera occidente inquirere cu-

pientes, libet historiæ hujus serjem indagare, etsi per singula verba mysterium ejus enodare non possumus, saltem summam sensus, in quantum Dominus largiri dignatur, colligamus. Nōmine Michæ istius non inconveniēter designari potest Judaicus populus. Michas quis hic interpretatur. Quis, verbum est dubitantium. Et bene hoc nomen, quod dicitur quis hic, populo Judaico valet aptari, quia et de salute eorum magna est dubitatio, qui in lege accepta tantummodo gloriantes, auctorem legis cognoscere non valebant.

Hic Michas de monte Ephraim fuisse narratur, quia Judaicus populus de stirpe patriarcharum et prophetarum originem duxit. Qui bene Ephraim nomine, quod interpretatur frugifer, possunt designari, quia in bonis operibus laboris et patientiæ vere exstiterunt frugiferi. Notandum autem quod dicitur, *fuit eo tempore vir quidam*. Præcedens namque historia de Samsone textitur, qui in omni vita et in cunctis actibus suis typum gerit Domini nostri Jesu Christi. Bene itaque historiam de Samsone, qui Christum significat, historia sequitur de Michæ, qui Judaici populi figuram portat, quia in tempore Christi exstitit ille Judaicus populus, cujus hæc sub mystica interpretatione fuisse verba memorantur, quæ subjuncta sunt :

Qui dicit matri suæ: Mille centum argenteos, quos separaveras tibi, et super quibus audiente me juraveras, ecce ego habeo, et apud me sunt. Per binum hunc numerum mille videlicet et centum duo possunt accipi, id est lex et prophetæ; per majorem numerum doctrina legis, per minorem sermo propheticus. In duobus his, lege scilicet et prophetis, tota Judaici populi constabat doctrina, nec præter has duas alia eis tradita **646** fuit Scriptura. Narravit igitur Judaicus populus matri suæ, Synagogæ videlicet, quæ quodammodo mater ejus exstitit, *mille centum argenteos habere et apud se esse*, quando litteram legis et prophetarum sibi ab ea [cod. ab eo] traditam summo se studio et observantia confessa est custodire. Et recte dicitur, *quos separaveras tibi*. Synagoga mater Judaici populi mille centum argenteos quodammodo sibi separaverat, quia superba gloriabatur, quod præ cunctis terrarum populis ita a Deo adamata, et in tantum honore habita fuisset, quod ei Scripturæ suæ documentum per legem et prophetas tradidisset. Super his quoque mille centum argenteis juraverat, quando præsentem et audientem omni multitudine, Domino præcepta sua dante dicebat. *Omnia, quæ locutus est Dominus, faciemus (Exod. xxiv, 5)*. Judaico populo carnales legis cæremonias diligenter se observare profitenti, quid mater sua, Synagoga videlicet, respondeat audiamus.

Benedictus. inquit, *filius meus Domino.* Benedictum namque filium suum Synagoga a Domino affirmat, quia Judaicum populum, qui absque vivificante spiritu occidentem litteram tantummodo observare conatur, æternæ benedictionis præmium

hæreditare arbitratur. Vel in hoc filium suum *beneficium* asserit, quod solus præ cæteris gentibus legem a Deo acceperit. Quod ergo Judaicus populus hoc non gratiæ Dei misericordiæ, sed suis et patrum suorum meritis attribueret, sequentia patenter insinuat: *Reddidit ergo eos matri suæ. Reddidit ergo plebs Judaica mille centum argenteos matri suæ*, quia non ex gratia, sed ex debito legis et prophetarum scripta accepisse se arbitrantur, eo quod patres eorum talis ac tanti fuissent meriti, ut jure præ cæteris gentibus specialis iste honor eis a Deo debuerit conferri. Sequitur:

647 *Quæ respondit: Consecravi et voti argentum hoc Domino.* Consecratum namque secundum carnalem intellectum superbæ illi Synagogæ videtur quidquid in littera legis et prophetarum continetur. Et hoc votum *voti Domino*, ut Scripturam ei traditam, quæ in lege et prophetis, sicut sæpe diximus constat non spiritaliter, sed carnaliter observet et intelligat. Et notandum quod ad suam trahit personam dicendo; *consecravi et voti argenteum hoc Domino.* Hoc idem est ac si dicat: Hæc sacra Scriptura legis et prophetarum, ut jure mihi a Deo dari debuisset, meritum meum et dignitas Patrum meorum exigit, qui utique tales ac tanti erant, quod soli per acceptam divinæ Scripturæ scientiam cunctas terrarum nationes excellerent.

Ut de manu mea, inquit, suscipiat filius meus, et faciat sculptile et constabile. Per *sculptile* intellectum legis et prophetarum accipere possumus; per *constabile* autem satisfactionem illam, qua unusquisque observator occidentis litteræ, si eorum, quæ lex interdicit, aliquid admiserit, delictum suum conflare, id est purgare jubetur, sicut sæpe in littera legis invenitur, quomodo ille capram, iste hircum, alter autem ovem offerre præcipitur, et unicuique secundum qualitatem criminum hæc et illa holocausta offerenda injunguntur. Idcirco ait Synagoga: *Consecravi et voti argentum hoc Domino*, id est ideo consecratum a me et a patribus meis hoc divinæ legis eloquium custodiendum tradidi, *ut de manu mea suscipiat filius meus, et faciat sculptile et constabile*, hoc est ut ex meritis meis, per quæ Scripturam legis et prophetarum a Domino accipere debui, unusquisque filius meus ille videlicet, qui hanc secundum litteram observare voluerit, in ea intelligere et invenire valeat, quomodo prævaricationis suæ peccatum conflare, id est prænitere debeat.

Et nunc trado illud tibi. Ac si dicat: Quamdiu præsentis vita, quæ per nunc intelligitur, frueris, eloquium istud Scripturarum carnaliter observandum et intelligendum a me tibi commendatum noveris. *Reddidit ergo 648 matri suæ.* Iterum Scriptura hic inculcat et replicat vanam Judaici populi jactantiam, qua de meritis suis et patrum suorum per acceptam legem gloriabatur. Sequitur:

Qui tulit ducentos argenteos, et dedit eos argentario, ut faceret eis sculptile et constabile. Per hunc argentarium quisque prælatus et prædicator in Ju-

A daismo potest accipi. Huic Synagoga *ducentos argenteos*, id est, gemmam Scripturarum, legis videlicet et prophetarum, tradit, ut faciat *sculptile et constabile*, quia unicuique magistro Judaismi injungit, et quibusque subditis intellectum litteræ aperire et pandere studeat, non spiritalem dico, sed carnalem, quatenus unusquisque positus sub lege, si forte in aliquo transgressor mandati fuerit eandem, quam lex præcipit, purgationem pro delicto suo exsolvere noverit.

Bene autem sequitur quod fuit *in domo Miche*, quia solus superbus et carnalis intellectus in Judaico populo remanet, et placere Deo de exterioribus tantum sacrificiis quærit, *qui adiculam in ea Deo separavit.* Per *adiculam* templum Jerosolymis valet accipi, qui solummodo locus, quod [ad] hoc separatus erat, ut victimas et hostias in lege mandatas ibi Deo offerrent; neque enim alibi ritum carnalium sacrificiorum suorum celebrare licebat.

Et fecit ephod ac theraphim, id est vestem sacerdotalem et idola, implevitque unius filiorum suorum manum, et factus est ei sacerdos. *Ephod*, quod est superhumeralis, laboriosa opera legis potest significare. Magno nimirum Judaica gens labore desudat, ut carnalia opera legis impleat. Per *theraphim* autem, id est vestem sacerdotalem occidentem litteram nil obstat intelligi, quia sicut veste corpus obvolvitur, sic vivificanti spiritui occidentis littera obducta esse videtur. Facit namque Judaicus populus *vestem sacerdotalem*, quia occidentem litteram extrinsecus attendit, et ignorantia suæ tenebris obcæcatus, vivificantis spiritus dulcedinem intrinsecus latentem intueri non valet nec quærit.

649 Bene autem post ephod ac theraphim appositum est, quod faceret *et idola.* *Idolum* enim, teste apostolo Paulo, *nihil est (I Cor. viii, 4)*, sed quamdam sculptam Dei similitudinem habet, cum nullam deificæ veritatis indicium in eo sit. Hoc igitur significat quod Judæi per exteriorem observantiam cæremoniarum suarum et carnale legis mandatum quamdam similitudinem prædant, quod Deum venerentur et honorent. Sed nulla in eis est veritas, cum verum Redemptorem humani generis non intelligant, quem tota legis et prophetarum Scriptura denuntiat. *Implevitque, ait, unius filiorum suorum manum, et factus est ei sacerdos.* Hic unusquisque prædicator in Synagoga notatur, quia ad hoc præficitur, ut exteriora opera legis custodienda proponat, et carnalem sacrificiorum ritum exerceat.

In diebus suis non erat rex in Israel, sed unusquisque, quod sibi rectum videbatur, faciebat. In cunctis nimirum diebus, quibus in Judaico populo legalium vana cæremoniarum superstitione perdurat, verus rex Dominus noster Jesus Christus non præsidet, nec suum inter eos esse habet, *sed unusquisque, quod sibi*, non quod Deo rectum videtur, facit, quia nec secundum Dei beneplacitum, sed secundum propriæ voluptatis vivit desiderium,

650 HOMILIA VI.

IN IDEM ET SEQUENS CAPUT LIBRI JUDICUM PRIMA.

Fuit quoque alter adolescens de Bethlehem Juda et cognatione ejus, eratque ipse Levites et habitabat ibi (Judic. xvii).

Quis convenientius per hunc adolescentem quam novus homo, Dominus noster Jesus Christus potest intelligi? Primus namque parens noster Adam vetus, homo *adolescens* vocari non poterit, sed Dominus noster Jesus Christus, quod, sicut diximus, est novus homo, jure adolescentis nomine designari debuit, qui nullam unquam noxiam peccati vetustatem cogitatione, verbo vel opere contraxit. *De Bethlehem*, inquit. *Bethlehem domus panis* interpretatur, per quam non injuste divinitas Christi figuratur. Bene Dominus noster Jesus Christus *de Bethlehem* esse dicitur, quia Deus est verus de Deo vero. *Judas* autem, qui *confessor* sive *laudator* interpretatur, cœtum figurare potest angelorum, Deum in gaudio perpetuæ jubilationis laudantium semper et confidentium. *Cognatio* vero hujus *Judæ* nos existimus, qui propinqui sumus angelorum, quia unum Patrem et Creatorem cum illis Deum habemus.

Eratque ipse Levites et habitabat ibi. Levites interpretatum dicitur *assumptus*. Quam bene nomen illud Domino Christo convenit, qui cum Dominus esset majestatis, humanam nostri causa formam assumpsit? Sed quamvis mutabilitatis nostræ corpus sibi in beatæ Virginis utero aptaret, *habitabat tamen ibi*, id est in divinitate sua immutabilis perstitit, assumens quod non erat, mansit quod erat.

Egressusque est de Bethlehem. Per hæc verba iterum eadem humanitas Christi commendatur. *Egressus* est enim *de Bethlehem*, quando de sinu Patris in hunc mundum venit, et pro nobis misericorditer incarnatus, visibilem se præbuit. Sed quam ob causam *egressus est? Ut peregrinaretur, ubicumque commodum reperisset*, id est ut ipse, qui per terreni corporis assumptionem de cœlo, ut ita dicamus, peregrinatus est, peregrinas gentes ad fidem suam invitaret; quas ideo peregrinas dicimus, quia per infidelitatem a Deo longe exsulaverunt. Corpore quidem, quandiu in terra commorari voluit, conversabatur cum Judæis, ne incredulitati illorum, occasionem daret, quod eis relictis ad gentes divertisset; sed tamen corde et cogitatione ac miserationis respectu cum gentibus fuit, in quorum cordibus per fidem suam quandoque requiem se invenire præcivit et prædestinavit, quam superbus Judaicus populus suscipere recusavit.

Cumque venisset in montem Ephraim iter faciens, declinavit parumper in domum Michæ, et interratus est ab eo: Unde venis? Venit Unigenitus Dei in montem Ephraim, quando inter Judæos incarnatus apparuit; *iter fecit*; quia qui immutabilis est in divinitate sua et loco non tenetur, per assumptam humanitatem mutabilis et localis fieri dignatus est; *declinavit parumper in domum Michæ*, quia, sicut præfati sumus, illud modicum tempus, quod super ter-

ram videri voluit, in Judaico tantum populo conversatus est, a quo, si Evangelium attendamus, interrogatus est, sicut et adolescens iste a Micha: *Unde venis? Nunquid non idem fuit, quando eo dicente quia si non crederent quod ipse esset, morerentur in peccatis suis, responderunt ei: Tu quis es? Levita sum*, inquit, *de Bethlehem Juda*. Si ergo non eisdem verbis, eadem tamen significatione Judæis se interrogantibus, quis esset, Dominus Jesus eadem respondit, cum dixit: *Principium, qui et loquor vobis (Joan. viii, 25)*. Cum ergo esse se principium dixit, procul dubio *de Bethlehem*, id est Deum de Deo se fore affirmavit. *Levita sum*, ait, *de Bethlehem Juda*, humanam naturam inter vos et de vobis assumpsi, qui sum Deus Filius de Deo Patre secundum divinitatem, initio carens et sine.

Et rado, inquit, *ut habitem, ubi potuero et utile mihi esse perspexero*. Ac si Filius Dei Judæis in se non credentibus diceret: Inter vos quidem factus sum homo, vobis verbum prædicationis, ut salvi statis, administro. Sed quoniam sermo meus non capit in vobis, vadam per prædicatores meos, quos ad gentes destinabo, ubi jucundum mihi in cordibus fidelium obtinere potero habitaculum; ubi prædicatione mea fructificabit per fidem gentium, qui eam suscepturi sunt. Unde post resurrectionem suam apostolis præcipit dicens: *Euntes, docete omnes gentes, baptizate eas in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti (Matth. xxviii, 19)*. Sequitur:

Dixitque Micha: Mane apud me, et esto mihi parens et sacerdos. Audiens hæc vetus illa Synagoga magnam

652 invidiæ perpessa tormentum (semper enim gentium saluti invidit) his ad Dominum Christum verbis quodammodo usa est, *mane apud me*, id est mecum sit habitatio tua, nec ac prædicandum gentibus procul de cognatione tua exeat, *et esto mihi parens ac sacerdos*, hoc est quidquid hic inter nos docendo cæremonias legis nostræ, quæ nobis de cœlo data est, Deo boni parere possis, noli negligere; meo quoque carnali fungere sacerdotio, ritum legalium sacrificiorum exercendo. *Daboque tibi per singulos annos decem argenteos et vestem duplicem, et quæ ad victum necessaria sunt*. Quasi diceret:

Quandiu apud me commoratus fueris, decem præcepta, quæ per *decem argenteos*, et legem et prophetas, quæ per *duplicem vestem* figurantur, tibi appono, ut in his converseris, hæc doceas. Nam si ea feceris et docueris, sufficiunt tibi ad adipiscenda quæcumque necessitas poscit animæ vel corporis. Hæc quodammodo superbæ illius Synagogæ verba fuerunt, quia, ut diximus, ægre tulit, si gentibus hæc salus proveniret, ut aliquis verbo doctrinæ, divinæ eos cognitionis capaces faceret. Dominus noster Jesus Christus, quia Judaicum populum invidiæ trabe tenebratum cordis oculum habere sciebat, ne occasione illa, quod gentes eis in docendo præferret, in odium illius prorumperent, fecit secundum verba eorum, in cunctis scilicet diebus carnis suæ inter

eos conversatus est, quemadmodum subsequens litera insinuat,

Acquievit et mansit apud hominem, fuitque ei quasi unus ex filiis, Judaicus quidem populus non reputabat Dominum Jesum sicut verum Dei Filium et Salvatorem mundi, sed quasi unum de filiis, id est ut alium sapientem virum de stirpe et cognatione eorum progenitum.

Implevitque Michas manum ejus. Implevit igitur Judaicus populus, quem per Micham figurari posse diximus, *manum veri* levitæ nostri, scilicet Domini Jesu Christi, id est opus, propter quod venit in mundum, tunc adimplevit, quando post multa bona opera, quæ inter eos manens in illis ostendit, ad ultimum eum in cruce suspenderunt, in qua positus dixit: *Consummatum est* (Joan. xix, 30). Recte autem sequitur: *habuitque apud se puerum sacerdotem*. **653** quia ipse summus Pontifex, qui est propitiatio pro peccatis nostris, inter eos pro nobis crucifixus, mortuus et sepultus. Qui etiam bene *puer* dicitur, quia solus purus, innocens, solus absque peccati nævo homo inter homines conversatus est. Hæc verba quæ subsequuntur ex parte electorum, apostolorum videlicet cæterorumque fidelium, qui in Judaico populo existerunt, intelligere possumus esse dicta.

Nunc scio, dicens, quod mihi bene faciet Deus habenti Levitici generis sacerdotem. Quasi dicerent: Evolutis tandem tot temporum circulis, in quibus nobis male erat redemptionem non habentibus, nunc bene erit, eo quod Deus homo factus sacerdos et sacrificium pro nobis in ara crucis fieri dignatus sit. Si autem hæc eadem ex parte etiam reproborum intelligere volumus, gloriationem illam Judæorum nobis insinuant, quæ gaudebant se memoriam illius abstulisse de terra, quem pro seductore habebant, arbitrantes sublato illo de medio securos se deinceps futuros esse [de] mundanæ prosperitatis gaudio.

In diebus illis non erat rex in Israel. Certe quando hæc Judaicus populus faciebat, verus *Rex* Dominus noster Jesus Christus per gratiæ suæ præsentiam inter eos non erat, sed Judæis perfidiæ suæ meritis exigentibus a gratia expulsis, *tribus Dan querebat possessionem, ut habitaret in ea*, id est populus gentium ad Redemptoris sui fidem venire desiderabat, per quam ad terram repromissionis possent quandoque pertingere. Et bene hoc nomen *Dan*, quod interpretatur *judicium*, gentili populo figuraliter ascribitur, quia verum Dei fuit *judicium* ut, Judaico populo credere in eum recusante, homines gentiles vocaret.

Usque ad illum diem sortem inter cæteras tribus non acceperant. Usque ad diem mortis Christi gentilis populus sortem inter Judæos non habuit, quia cognitionem Dei et scientiam Scripturarum, legis scilicet et prophetarum, non accepit, nec cum eis societatem habere potuit, quorum patres, quorum testamentum et legislatio fuit.

Miserunt ergo filii Dan stirpis et familiæ suæ quinque viros fortissimos de Saraa et Estahol, ut explorarent terram et diligenter inspicerent. Et **654** *dixerunt eis: Ite et considerate terram* Si hic omnia verba, et utile esset, prescrutari non possumus, saltem summam sensus, quantum Deus donaverit, colligamus. Videtur mihi per hos quinque viros illos quinque figuraliter esse expressos, quos tantum ex gentili populo legimus, quod eis Dominus noster Jesus Christus in diebus carnis suæ communicaverit, et gratiam impertiri dignatus sit. Neque enim præter hos quinque alios de gentibus invenimus, quibus ipse, quandiu in hoc mundo conversatus est, tanta, sicut istis quinque, divinitatis suæ opera ostendit. In diebus quidem infantiae suæ primitiæ gentium **B** *Magi illi ab Oriente adorare eum venerunt, sed illos qui tantum puerum adoraverunt tacentem, ad istos non connumeramus qui eum palam adoraverunt loquentem et viderunt miracula facientem*. Horum quinque, quos præsignavimus, primus fuit beatus centurio ille, cujus incomparabilem fidem Dominus commendans discipulis suis ait: *Non inveni tantam fidem in Israel* (Matth. viii, 10). Secundus erat alter centurio, cujus mentis oculos ita Deus illuminaverat, ut, visis omnibus quæ crucifixo Domino gesta sunt, exclamaverit: *Vere hic homo Filius Dei erat* (Marc. xv, 39). Tertius fuit latro, qui juxta ipsum pendens in cruce eum pro semetipso interpellavit, dicens: *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum* (Luc. xxiii, 42). Quarto et quinto numero occurrit duæ mulieres, quæ, licet non essent viri sexu, viri tamen erant sensu et intellectu. Una fuit Chananæa illa, quæ egressa a finibus Tyri et Sidonis Dominum pro liberatione filiae suæ rogavit; quæ ab ipso audire meruit: *O mulier, magna est fides tua* (Matth. xv, 28). Altera erat Samaritana, cujus Deus sensum aperuit, ita ut diceret: *Scio quia Messias venit* (Joan. iv, 25). Quæ si ex omni cognatione gentilis non fuit, Judæi tamen, ut ipsa testabatur, non contumtunt Samaritanis. Hos quinque, de quibus modo diximus, explorandi gratia gentes quodammodo præmiserant, per quos illis spes dabatur possidendi terram repromissionis. Verbi gratia: Si Christus in diebus carnis suæ nulli unquam ex gentibus communicasset, nulla utique cæteris gentibus, quibus postea per apostolos sacramentum fidei predicabatur, ad ipsum convertendi spei fiducia remansisset. Sed, quoniam exemplum habebant **655** de his, quos per semetipsum benigne suscepit, et gratiæ suæ participes effecit, etiam ipsi eo plus de pietatis ejus misericordiæ præsumebant, quod et illos clementer suscipiet, et æternæ hæreditatis consortes efficeret.

Qui cum pergentes venissent in montem Ephraim, intraverunt in domum Michæ. In domum Michæ, quem Judaici populi significationem habere diximus, quodammodo intraverunt, quia primum inter Judæos conversari incipiebant, inter quos etiam et per quos sacræ Scripturæ agnitionem acceperunt,

Et requieverunt ibi, quia Scripturarum imbuti testimoniis invenerunt requiem animabus suis. Et agnoscentes vocem adolescentis Levitæ, utentesque illius diversorio. Agnoverunt nimirum gentes vocem adolescentis Levitæ, id est novi hominis Jesu Christi per verba prædicatorum, in quibus et per quos ipse loquebatur. Usi sunt illius diversorio, carne ejus videlicet, quam salutis eorum causa assumpserat, quam ideo per diversorium significari credimus, quia in ea versari potuit modo ad bona, modo ad mala. Non sic dicimus ad mala, quod ille unquam in omni vita sua alicui malum intulerit, qui omnis malitiæ expers fuit; sed quod dura sibi met et aspera in eadem carne sua pertulerit. Sequitur :

Et dixerunt ad eum : Quis te adhuc adduxit? quid hic agis? quam ob causam huc venire voluisti? Summam hic tantum tangamus, et quid nobis per tria hæc interrogativa verba, quis, quid, quam, sentire datum est, dicamus. Videtur mihi in hac trina interrogatione hoc esse expressum, quod gentes tunc ad Christum conversæ eum unam personam in sancta Trinitate esse confessæ sunt. His tribus interrogationibus tria alia verba inseruntur, videlicet *huc, hic, et iterum huc*, id est in hunc mundum salutis eorum causa venit. Sic assumptionem humanitatis in Deum in Christo confitentibus his quodammodo quæ subsequuntur verbis ipse respondit : *Hæc et hæc præstitit mihi Michas.* Quasi diceret : Hanc humanam naturam, quæ constat ex anima et carne, per quam, vos salvî facti, ex Judaico populo suscepi. Bene autem sequitur :

Et mercede me conduxit, ut sim ei sacerdos. Idcirco enim ipse Filius Dei **656** humanæ carnis indumentum ex Judæis assumpsit, ut hostiam se Deo Patri pro eis offerret, et peccata eorum in seipso in cruce absque peccato susciperet. *Rogaveruntque eum, ut consuleret Dominum.* Si ergo diligenter attendamus, omnes hos, de quibus locuti sumus, quos ad explorandam quodammodo divinæ circa gentes dignationis gratiam quasi præmissos diximus, ad Filium Dei preces suas fudisse invenimus, centurionem videlicet et latronem, Chananæam quoque et Samaritanam. Et quid mystice eos in suis rogationibus desiderasse credimus, nisi hoc, ut Dominum consuleret, id est ut ipse, qui summus erat Pontifex. Deus super nos, homo propter nos, inter Deum et hominem Mediator accederet. Quare? ut scire possent an prospero itinere pergerent, et res effectum haberet, id est ut Filio Dei Mediatore ad Patrem existente, certitudinem hanc haberent, quod eos a gratia sua non repelleret, sed devotio eorum, qua Deo appropinquare desiderabant, æternæ salutis effectum caperet. Sed divinæ miserationis gratiam exquirentibus quid verus ille levita noster et sacerdos Dominus Jesus Christus respondeat, audiamus :

Ita cum pace. Ponamus ante oculos hos, de quibus præfati sumus, et considerare poterimus quod, singulis his rogantibus, ea quæ pacis sunt, respon-

derit Dei Filius. Nonne tibi videtur Chananææ et latroni, ut cæteros prætermittamus, quodammodo respondisse, *ita cum pace*, quando uni pro salute filiæ constanter ei insistenti dixit : *Fiat tibi, sicut vis (Matth. xv, 28)*, alteri vero in cruce penes se pendenti et gratiam suam imploranti respondit : *Amen, dico tibi, hodie mecum eris in paradiso? Luc. xxiii, 43*). Sequitur :

Dominus respiciat viam vestram, et iter quo pergitis. Ac si de statu salutis suæ suscitantibus Dominus dixisset : Deus Pater, qui pro vobis incarnari me et pati voluit, nunc viam mandatorum suorum cupientibus incedere januam regni cælorum per me aperire disposuit. Præcedentium quippe Patrum, licet per bona opera ei appropinquare desiderantium, Deus viam quodammodo non respexit, quia nulli eorum, originali obsistente peccato, cælestis vitæ aditum pandere voluit vel debuit. Nam ego nondum humanam vestri causa formam assumpseram, **657** et necdum flammeum illum gladium, qui paradisi ingressum obstruxerat, dato sanguinis mei pretio extinxeram. Sequitur :

Euntes itaque viri venerunt Lais, videruntque populum habitantem in illa absque ullo timore juxta Sidoniorum consuetudinem, securum et quietum, nullo penitus resistente. Per Lais, quod leo interpretatur, populus gentium non injuste designari valet quia, dum eorum cordibus defuit cognitio Dei, sub leonis illius, diaboli videlicet, qui circuit quærens quem devoret, dominio erant constituti. Ipsis etiam secunda interpretatio ejusdem nominis apte congruere videtur, quia Lais etiam sibi met vir interpretatur. Gentilis populus fuit quodammodo sibi met vir quia non Deo, sed sibi met ipsis vivebant, dum non divinis operibus, sed carnalis concupiscentiæ voluptati dediti erant. Per quinque autem viros hos prædicatores, sub quinque libris Moysi mystice tunc per novæ legis gratiam instructos, significari credimus, qui post ascensionem Dominicam verbum prædicationis administrare gentibus missi sunt. Sed venientes Lais, id est ad gentes, quid invenerunt in eis? *Videruntque, inquit, populum habitantem absque ullo timore.* Gentilis populus absque ullo timore habitabat quia foris per carnalem gloriam tumens, et idolorum servitio subactus, nec ignem gehennæ, nec metum futuri judicii præ oculis habere noverat. *Juxta Sidoniorum consuetudinem, inquit.* Habitabant nimirum Gentes juxta Sidoniorum consuetudinem, quia secundum interpretationem ejusdem nominis inutiles erant venatores irrationabilium desideriorum, non quidem in semetipsis illicita persequendo et transitoria sine cessatione diligendo, et iniquitatem sine ullo defectu perpetrando. *Securum, inquit, et quietum.* Antequam divinæ cognitionis gentes capaces fierent, in mala securitate vivebant, dum mansura nullatenus sperantes spem totam in rebus transitoriis posuerunt, et nulla habere vel desiderare, nisi quæ prætereunt, noverant. In his quodammodo requiem sibi fecerant, Jam relin-

quenda omnia quasi perpetuo possidenda aestimabant. Sed unde hæc mala securitas et noxia quietudo illis inerat, nisi quia secundum quod in sequentibus habetur **658** nullus eis penitus resistebat. Illis namque, quibus legalia data sunt præcepta, etiam ipsa lex restitit et magnam timoris formidinem incussit, quia absque gratiæ condimento unumquodque prævaricationis peccatum dure satis et districtè puniri iussit. Sed gentibus nullus penitus restitit quia lex illis data non est, quæ culpam licet per gratiam non deleteret, per præceptum tamen innotuit, et commissa delinquentium dura animadversione distrinxit. Sed secundum mysticum subsequenti litteræ præsigium prædicatoribus verbi divini ad illos venientibus facti sunt *magnarum opum, et procul a Sidone atque a cunctis hominibus separati*. Magnis quippe et laudabilibus redundabant opibus, dum magna pretiosarum virtutum venustate componi cœperunt, dum verbo sacræ locutionis, quæ etiam per opes juste designari possunt, in ornamenti sui usum assumpserunt, et ad comprehendenda sanctæ Scripturæ mysteria summo studio elaborabant. Facti sunt quoque *procul a Sidone*, id est ab illa, de qua præfati sumus, inutili venatione, quia jam cor sub divina lege reprimere sciebant, nec circa irrationabiles carnis motus vagari sinebant. *Atque a cunctis*, inquit, *hominibus separatam*. Liquet, quam vera sint hæc verba, et quam veraciter in Ecclesia, quæ de gentibus venit, sint impleta et quotidie adimpleantur. Populus enim Ecclesiæ *a cunctis* quodammodo *hominibus separatus* est; quia ad his qui humana et ea quæ super terram sunt sapiunt, si interim corpore non valet, corde tamen ob amorem cœlestis patriæ segregare se et alienare contendit, dedignatur subjacere temporalibus et ardentè suspirat æternis.

Possumus quoque sub alio intellectu per *quinque viros*, quos prædicatorum significationem habere posse diximus, supra memoratos etiam illos quinque accipere, quos, ut in superioribus, dictum est de gentibus tantum legimus, quod eos Dominus noster Jesus Christus in diebus carnis suæ, gratiæ suæ participes fecerit et divinitatis suæ opera eis ostenderit. Isti quinque viri quodammodo venerunt *Lais*, quando gentili populo, qui per *Lais* potest significari, per apostolos et cæteros fideles, qui in eos ministerium acceperunt, innotuit, quæ et qualia **659** cum his operatus sit Dominus Jesus per semetipsum, quam benigne illos susceperit, quam affabilem se eis præbuerit, et ipsi hac animati spe tanto fiducialius post tenebras ad lucem, post maculas ad munditiam per sacri mysterium lavacri redierunt, quanto certius horum susceptionem spei suæ pignus acceperant.

Reversique ad fratres suos in Saraa et Esthaol. *Reversique* sunt quinque viri isti ad fratres suos, quando, ut diximus, notum factum est cæteris gentibus, quanta dignatione his in carne sua communicaverit Dominus Jesus. Auditis itaque divini pie-

tatis operibus, quæ operari dignatus est in peccatoribus, tales utique facti sunt, quibus horum interpretationes nominum, id est *Saraa et Esthaol* convenire possent. *Saraa* namque *carbones* vel *angustia*, *Esthaol* autem *ignis parturiens* interpretatur. Angustiari itaque et sollicitari tunc ex eo cœperunt, quod tamdiu extincti, id est, quod tamdiu lucis divini cognitionis partes fuerint. Sicque factum est ut secundum interpretationem secundi nominis scilicet *Esthaol, ignis parturiens* fierent id est ut divini amoris ardore succensi sacræ Scripturæ mysterium perquirentes discerent qualiter bonarum sobolem virtutum Deo de se parere possent. *Regressique ad fratres suos in Saraa et Esthaol, et sciscitantibus quid egissent, responderunt: Venite et ascendamus*. Quænam sunt quæ supra memorati quinque viri egerunt nisi quod causam suam Filio Dei, cum eis in carne conversanti, revelabant, et ab eo gratiam quærebant? Hanc igitur quia invenerunt teste Evangelio, ideo hæc eorum subsecuta est ad cæteras gentes exhortatio. Non sic dicimus eorum exhortationem, quasi ipsi ad prædicandum gentibus missi sint. Sed quoniam factum suum et susceptio eorum apud gentes innotuit, per spem, quam suo eis exemplo dederunt, quodammodo dicere illorum fuit ad eos: *Surgite et ascendamus ad eos* quod est dicere *surgite* peccata et idololatriam deserendo et recte conversionis culmen appetendo, et *ascendamus ad eos*, id est ea quæ sursum sunt, non quæ super terram, sapiendo ad supernorum civium nostrorum, angelorum videlicet consortiorum pertingere festinemus.

660 *Vidimus*, inquit, *terram valde opulentam et uberem*. Per hanc terram Mediator Dei hominum, homo Christus Jesus, propter terreni corporis assumptionem valet intelligi. Hanc *terram* pulchre satis Scriptura *opulentam et uberem* mystice denuntiat, quia in homine Christo Jesu omnis plenitudo divinitatis corporaliter inhabitabat. Sed et hoc modo terra hæc opulenta et dulcissimæ veritatis *uberentis* plena est, quia Dominus noster Jesus Christus dives est misericordia, dives profecto in omnes, qui invocant illum. Hujus incomparabilis terræ opulentia, id est Dei et hominis Jesu Christi pietatis et misericordiæ abundantia sacramentum fidei percipere cupientibus olim promissa est gentibus, per exempla utique eorum, quibus ipse, quando homo inter homines conversabatur, miserationis suæ opem impendere dignatus est.

Nolite, inquit, *negligere, nolite cessare*. Quasi dicatur: Salutis nostræ gratiam gratuita Dei pietate vobis destinam *nolite* spernere, *nolite* desistere; quin ad ipsam adipiscendam corde et corpore properetis, corde credendo, corpore sacri baptismatis mysterium percipiendo. Num in infidelitate amodo immorari debetis, cum tot exempla misericordiæ in pignore tenetis? *Eamus, et possideamus eam*. Ire et possidere terram, de qua modo diximus, est sperantes in misericordia Dei de virtute in virtutem proficere, et per fidem, quæ operibus comprobatur,

Christum in homine, et hominem in Christo manere. Bene autem sequitur :

Nullus erit labor quia jugum Christi suave est, et onus ejus leve. Cum enim tamdiu labori infundatur, usquequo Christus possideatur, *nullus* deinceps quodammodo *erit labor* quia licet corporeæ infirmitati dura sint assidua laborum exercitia, præ amore tamen ejus, qui cordi præsidet, reputantur quasi levia. Sequitur : *Intravimus ad securos in regionem latissimam.* Quid per *securos* convenientius, quam angelos intelligere possumus, quorum securitatem nulla in perpetuum sollicitudo perturbat? Per terram vero latissimam sive charitas sive cœlestis patria, quæ charitate acquiritur, valeat intelligi. Dicant ergo prædicatores sanctæ Ecclesiæ, dicant : *Intravimus ad securos*, id est nos qui prædicamus **661** B vobis verbum veritatis, licet corpore peregrinemur in hoc mundo, in fide tamen et spe conversatio nostra in cœlis est inter supernos cives nostros, scilicet angelos, ad quorum consortium nos in ipsa re et veritate post depositionem tabernaculi nostri quandoque migraturos esse confidimus. Jucunda sunt et læta valde ad audiendum verba subsequencia, illis dico qui propter futurorum bonorum abundantiam in terra hac peregrinationis temporalem pati elegerunt penuriam.

Trade:que, inquit, *Dominus locum, in quo [nulla] rei est penuria eorum, quæ gignuntur in terra.* Per locum hunc mystice designari potest singularis illa patria, ad quam omnes suspirant, qui se incolas esse cognoscunt in terra. De quo loco bene dicitur quod **662** C *in eo nullius rei sit penuria.* Nam in cœlesti regno omnium bonorum redundat plenitudo. Nec mirum; nam ipse, ex quo, in quo et per quem omnia, ibi præsens aspicitur, in cujus desiderantissima visione tanta redundat bona, quæ omnia cunctorum merita excedunt et vola. *In quo nullius rei est penuria eorum*, inquit, *quæ gignuntur in terra.* Quenam sunt quæ gignuntur in terra? Opes utique et divitiæ, quas fures effodiunt et furantur, quas ærugo et tineæ demolitur, sed harum in cœlesti regno non erit penuria. Nam opes, quæ ibi reconduntur, nulla corrumpuntur vetustate, nulla amitti possunt occasione.

662 HOMILIA VII.

IN LIBRI III REGUM CAPUT XIX DE ELIA PRIMA.

Elias propheta cum venisset ad montem Dei Horeb, mansit in spelunca, etc. (III Reg. XIX.)

Per *montem Horeb*, quod interpretatur *siccitas*, altitudo et excellentia divinitatis potest intelligi; in *Elia*, Dominus Filius Dei. Qui Elias, scilicet Dominus noster Jesus Christus venit ad *montem Horeb*, qui a Deo Patre æternaliter genitus est, cui consubstantialis, coomnipotens, coæternus semper fuit ante ævum et est ante ævum. Sed quomodo excellentissimæ divinitati ejus congruit quod *Horeb* interpretatur *siccitas*, cui essentialiter omnium bonorum perpetua insita erat et est affluentia et ubertas? Congruit plane, congruit. Nam, sicut omnium virtutum eminentia naturaliter in eo redundabat, sic quodammodo

siccus erat; quod nec tenuissimum peccatum unquam ei appropinquabat. *Mansit autem in spelunca*, quando in secreto divinitatis suæ erat. Et bene per *speluncam* secretum divinitatis ejus accipitur quia, sicut occultum est quod est in spelunca, sic et ipse manens cum Patre in æternitate Deus incomprehensibilis, Deus absconditus erat; et qui sic in cœlo cum Patre Deus sublimis, Deus æternus erat et immensus, postmodum in terra homo visibilis apparuit et manifestus. Et quia omnia in prædestinatione Dei Patris erant, quæ quandoque a Dei Filio perficienda erant gloriosa operum exhibitione, apte jungitur :

Et ecce vox ad eum, dixitque illi : Quid hic agis, Elia? At ille respondit : Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filii Israel. Dicere Patris ad Filium, et respondere Filii ad Patrem quale sit et quomodo fiat ignoramus. Et ideo, quia scire non possumus, humano modo et more nobis loquitur Scriptura, aperiens illud quod verbis et sensu utcumque capere possumus. Dicunt expositores, qui de hoc altius intellexerunt, quod *dicere* Dei Patris ad Filium sit voluntas **663** et prædestinatio Dei Patris; *respondere* autem Filii sit obedientia, quam exhibet Deo Patri. Ergo quod dicitur, *quid hic agis, Elia?* est quasi Deus Pater ante omnia sæcula Filio suo prædestinatum opus salutis nostræ, quod per eum fieri decebat, injungeret dicens : *Quid hic, o Fili mi, agis?* quare non perficis opus tuum, ad quod te æternaliter præordinavi et elegi? Secure et tranquille in regno meo requiescis tanquam Filius meus unigenitus, et quasi nihil agis, dum humani generis salutem non operaris. Ad hæc Filius, quod non solum in terris, sed etiam in cœlo gloriose et sublimiter operatus sit, insinuat respondendo :

Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filii Israel. Zelus Filii Dei, quo zelatus est pro Domino Deo exercituum, vindicta illa erat, quam exercuit in ruina angeli apostatæ, quem idcirco de cœlo et de medio lapidum ignitorum tulit et dejecit, quia Filio Dei, qui est imago et similitudo Dei Patris, similis esse voluit dicens in corde suo : Ponam sedem meam ad aquilonem, similis ero Altissimo (Isai. XIV, 13, 14). Itaque quia per Verbum Dei omnia fecit Deus, dignum erat ut per Filium Dei, qui est Verbum Dei Patris, hoc opus perficeretur, ut projectus de cœlo ita damnaretur, ne ultra rediret, ne priori dignitati unquam restauraretur. Quare autem sic *zelo zelatus* est? *Quia dereliquerunt pactum Domini filii Israel.* Per *filius Israel* condita per Dei sapientiam angelica creatura potest intelligi, quæ ideo per *Israel*, quod interpretatur *vir videns Deum*, non incongrue accipitur quia per meritum angelicæ naturæ semper Deum videre, semper faciem ejus in jubilo contemplari acceperat in munere. Sed *quia dereliquerunt pactum Domini*, pactum illud, quod statuit, scilicet ut creatura Creatori subjecta esset, et dignitate, quam a Deo acceperat,

non superbiret, propterea qui hoc pactum apostatae A id unde corruerunt. Et si hoc tuæ majestati placitum est, ecce ego, mitte me. Hæc omnia erant in prædestinatione. Jam nunc verbis sequentibus præfiguratur quod quandoque futurum erat in divini operis consummatione.

Et ait ei : Egredere et sta in monte coram Domino. Quid est egredere, nisi veni de occulto divinitatis, et visibiliter mundo appare? Quid est sta in monte, nisi in utero beatæ Virginis Mariæ requiesce, quæ idcirco mons bene nominatur, quoniam in ipsa omnium dotes meritorum speciali præeminebant prærogativa? Vel sta in monte, id est in tali eminentia virtutum, ut tu solus liber sis ab omni originali et actuali peccato. Sive sta in monte, hoc est in sancta Ecclesia, ut tu sponsus sis Ecclesiæ, ipsaque sponsa sit et uxor tua. Sequitur :

Et ecce Dominus transit. Et spiritus grandis et subvertens montes et conterens petras ante Dominum, sed non in spiritu Dominus. Et post spiritum commotio : non in commotione Dominus. Dominus transit, quando malos angelos in superbia eorum dereliquit, qui et montes propter elationem, petrae propter duritiam cordis non injuste nominantur. Hos montes Dominus subvertit, et has petras taliter contrivit, quod illi qui toti conditi erant ad gloriam, toti ad dicti sint ad poenam, et spem nullam habeant salutis, qui nunquam queunt, quia nunquam volunt deponere superbiam et duritiam cordis. Nec prætereundum quod dicit ante Dominum, quia ubique sunt in flagello Domini. Et revera dignum 665 valde est ut qui a gloria tantæ beatitudinis nulla necessitate, sed voluntate exciderunt, semper et ubique justo Dei judicio puniantur. Quod autem tota sancta simul Trinitas hos montes subverterit, has petras contriverit, innunt tria verba hæc Spiritus, grandis, et fortis. In verbo etenim grandis, grandis Deus Pater, in verbo fortis, fortis Deus Filius, in verbo spiritus, Deus Spiritus sanctus, quæ tota simul operata est in dejectione malorum angelorum. Quod autem sequitur, sed non in spiritu Dominus, quid est nisi quod post ruinam angeli non statim humanam naturam, quamvis esset in prædestinatione Dei Patris, Dei Filius voluit assumere? Et post spiritum commotio ; non in commotione Dominus. Quid est et post spiritum commotio, nisi quod post casum angeli commotio facta est in paradiso, commotio valde lamentabilis, lapsus videlicet et prævaricatio primi hominis? Magna quippe commotio erat, dum homo vetitum pomum tetigit, et post hoc a statu immortalitatis defluxit ad mortalitatem et peccatum. Non in commotione autem Dominus, quia licet homo miserabiliter motus esset, tamen adhuc Deus homo fieri distulit.

Et derelictus sum ego solus, et quærunt animam meam, ut auferant eam. Angeli, inquit, mei, quos ad laudem 665 nominis mei creavi, me dereliquerunt, quia peccaverunt; homines mei, Adam et Eva, quos ad imaginem et similitudinem meam feci, et in paradiso voluptatis sine morte, sine peccato constitui, me dereliquerunt, quia obedientiæ bonum mihi exhibere noluerunt, idcirco derelictus sum ego solus. Et quoniam ita sum quasi solitarius in regno meo, quærunt animam meam, omnes videlicet electi mei, sancti mei, amici mei quærunt animam meam, hoc est, toto corde, totis affectibus desiderant, ut homo factus animam humanam accipiam. Et non solum quærunt, sed ita quærunt, ut auferant eam, scilicet ut de summis regni mei sedibus descendam ad eos ubi miserabiliter ceciderunt, et sublevem eos ad

id unde corruerunt. Et si hoc tuæ majestati placitum est, ecce ego, mitte me. Hæc omnia erant in prædestinatione. Jam nunc verbis sequentibus præfiguratur quod quandoque futurum erat in divini operis consummatione.

Et ait ei : Egredere et sta in monte coram Domino. Quid est egredere, nisi veni de occulto divinitatis, et visibiliter mundo appare? Quid est sta in monte, nisi in utero beatæ Virginis Mariæ requiesce, quæ idcirco mons bene nominatur, quoniam in ipsa omnium dotes meritorum speciali præeminebant prærogativa? Vel sta in monte, id est in tali eminentia virtutum, ut tu solus liber sis ab omni originali et actuali peccato. Sive sta in monte, hoc est in sancta Ecclesia, ut tu sponsus sis Ecclesiæ, ipsaque sponsa sit et uxor tua. Sequitur :

Et ecce Dominus transit. Et spiritus grandis et subvertens montes et conterens petras ante Dominum, sed non in spiritu Dominus. Et post spiritum commotio : non in commotione Dominus. Dominus transit, quando malos angelos in superbia eorum dereliquit, qui et montes propter elationem, petrae propter duritiam cordis non injuste nominantur. Hos montes Dominus subvertit, et has petras taliter contrivit, quod illi qui toti conditi erant ad gloriam, toti ad dicti sint ad poenam, et spem nullam habeant salutis, qui nunquam queunt, quia nunquam volunt deponere superbiam et duritiam cordis. Nec prætereundum quod dicit ante Dominum, quia ubique sunt in flagello Domini. Et revera dignum 665 valde est ut qui a gloria tantæ beatitudinis nulla necessitate, sed voluntate exciderunt, semper et ubique justo Dei judicio puniantur. Quod autem tota sancta simul Trinitas hos montes subverterit, has petras contriverit, innunt tria verba hæc Spiritus, grandis, et fortis. In verbo etenim grandis, grandis Deus Pater, in verbo fortis, fortis Deus Filius, in verbo spiritus, Deus Spiritus sanctus, quæ tota simul operata est in dejectione malorum angelorum. Quod autem sequitur, sed non in spiritu Dominus, quid est nisi quod post ruinam angeli non statim humanam naturam, quamvis esset in prædestinatione Dei Patris, Dei Filius voluit assumere? Et post spiritum commotio ; non in commotione Dominus. Quid est et post spiritum commotio, nisi quod post casum angeli commotio facta est in paradiso, commotio valde lamentabilis, lapsus videlicet et prævaricatio primi hominis? Magna quippe commotio erat, dum homo vetitum pomum tetigit, et post hoc a statu immortalitatis defluxit ad mortalitatem et peccatum. Non in commotione autem Dominus, quia licet homo miserabiliter motus esset, tamen adhuc Deus homo fieri distulit.

Et post commotionem ignis, non in igne Dominus. Moto angelo in cælo, et amoto inde propter superbiam, motoque homine in paradiso, et amoto inde propter inobedientiæ culpam, congruo ordine subsecutus fuisse describitur ignis. Potest enim per hunc ignem æternæ damnationis poena significari, quæ parata est angelo apostatanti et homini præva-

ricanti. *Sed non in igne Dominus*, quia licet ignis æternæ damnationis miseros peccatores puniret, et non solum impij et peccatores, sed et justj, quamvis ad hoc igne alieni, ad inferos descenderent, tamen adhuc dilata est redemptio, per quam ignis ille extinguendus, et ab electis funditus erat amovendus.

Sed et per ignem lex Moysi Mœreco accipi potest, quia in igne lex data est. Post commotionem istam, quæ facta est in paradiso super omne genus hominum, ignis subsecutus est, quia lex data est, per quam Deus hominibus cepit consulere, et a peccatis aliquantum temperare. Adveniente autem igne, id est data et accepta lege, non in igne Dominus, quia 667 quamvis sciret et audiret gemitus et desiderium suorum se expectantium, tamen nondum Creator creatura fieri, nondum sempiternus B temporalitatem voluit assumere

Et post ignem sibilus auræ tenuis; et ibi Dominus. Post primum tempus, quod erat ante legem, et post illud, quod sub lege tempus gratiæ advenit, in quo sibilus iste auræ tenuis factus est. Sibilus auræ tenuis annuntiatio erat Dominica, quando summus ille archangelus Gabriel, gloriosissimi nuntius partus, missus est ad beatam virginem Mariam, qui tunc dulcem sibilum sibilavit, dum ait: *Ave, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. Ecce concipies et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum (Luc. 1, 28, 31).* Ibi vere Dominus, ibi diu desideratus et expectatus cunctis gentibus filius quia in verbo angeli beata virgo Maria Filium Dei concepit, illius in utero suo pondus suavissimum C sensit, quem cælum et terra non capit. Unde post ista apte sequitur:

Quod cum audisset Elias, operuit vultum suum, et egressus stetit in ostio spelunçæ. Cum enim Deus Filius in cælo audisset sibilum hujus auræ tenuis, id est Verbum Dei Patris missum per angelum virgini parituræ, operuit vultum divinitatis pallio humanitatis, et egressus, id est natus in hunc mundum, stetit in ostio spelunçæ. In ostio humanitatem, in spelunca divinitatem potes intelligere. Et non incongrue per ostium humanitas, in spelunca divinitas. Nam sicut per ostium domus intratur, per ostium interiora domus reserantur, sic per apertum ostium humanitatis pervenimus et tendimus ad cognitionem divinitatis. Quod enim egressus est, id est quod homo factus est, ut idem esset Redemptor, qui et Creator, propterea stetit in ostio spelunçæ, ut natura ab ipso condita, considerata et agnita ipsius humanitate, disceret occultam sibi divinitatis excellentiam amare.

Sic egresso, et sic in ostio spelunçæ stanti, ecce iterum vox ad eum dicentis: *Quid hic agis, Elia?* Vox ista vox est Dei Patris et ipsius Filij in divinitate ad assumptam humanitatem, quid hic, inquit, agis Elia? quod est dicere: O fili mihi compar et ejusdem substantiæ ejusdemque gloriæ, attende et considera, 668 quare egressus sis de sinu Patris. Vide, ut odium illud antiqui temporis, quod erat inter Deum et homines, destruat, et pax diu desi-

derata reformetur per nobile pretium sanguinis tui, quod pro filiis meis et tuis liberandis effundas. *Et ille respondit, Filius sine dubio Patri: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel. Zelus non semper odium, sed amorem significat. Et sicut superius per zelum vindictam et ultionem quam in cælo Filius Dei exercuit intelleximus; sic in loco hoc per zelum divinum amorem possumus intelligere. Et est quasi Dens Filius Patri dicat: Amor tuus et dilectio, quæ te dilexi et diligo, et non solum tui, sed et humani generis dilectio fecit me incarnari, fecit me immutabilem et mortalem mutabilem et mortalem fieri. Sed propterea zelo zelatus sum, quia dereliquerunt filii Israel pactum tuum, pactum obedientiæ, quod statuisti filiis Israel, scilicet filiis hominum, tui visionem in paradiso perfruentium. Et ideo nimia dilectione devictus, veni conferre eis remedium, veni dare auxilium. Altaria tua destruxerunt, et prophetas tuos occiderunt gladio, et derelictus sum ego solus, et quærunt animam meam, ut auferant eam. Superius diximus per altaria apostatas angelos posse designari, per prophetas Adam et Eva; hic autem per altaria corpus et animam hominis possumus intelligere, per gladium verbum Domini, in prophetis verbi Dei prædicatores. Hæc, inquit Filius Dei, altaria homo destruxit, quia corpus et animam suam, quod altare tuum esse deberet, in quo tibi soli sacrificium laudis immolari deberet, non conservavit. Prophetas tuos occidit gladio, quia verbi tui præconibus fidem bonis operibus non exhibuit. Et derelictus sum ego solus, qui altaria tua minime destruxi. Nam ego solus et in corpore et in anima integer sum et immaculatus. Prophetas tuos non occidi, quia verbum tuum conservavi et opere adimplevi. Et quærunt animam meam, ut auferant eam. Omnes quippe electi mei, qui propter primæ prævaricationis culpam ad inferos descenderunt, descensum animæ meæ ad inferos lacrymabiliter petunt et quærunt, et ita quærunt, ut auferant eam, hoc est 669 ut de medio cordis et corporis mei mortis acerbitate segregatam ad se trahant, et ad eos perveniat, cum qua et per quam liberum et lætum de inferni claustris egressum habeant.*

Et ait Dominus ad eum: Vade et revertere in viam tuam per desertum in Damascum. Quid est vade, nisi sicut obediendo mihi factus es homo, sic etiam vade obediendo mihi in Damascum, quod interpretatur bibens sanguinem, hoc est bibe calicem passionis? Et dum biberis calicem passionis, vade per desertum, descende dico ad infernum, ipsumque facies desertum, quia spoliato eo nullum meorum ibi manere poteris. Et cum a mortuis resurrexeris, revertaris in viam tuam. Via nempe tua erat, quod descendisti de cælis ad liberandum hominem in terris, sed peracta dispensatione, propter quam venisti ad liberandum, eadem via qua venisti, ad me revertaris, quia sicut descendisti ad liberandum, ita revertaris ad glorificandum, victorque ad dexteram meam se-

debis, ubi eamdem quam assumpsisti humanam naturam, mirifice glorificatam, extollas super omnem creaturam.

Cumque perveneris illuc, unges Hazael regem super Syriam, et Jehu filium Namsi unges regem super Israel, Eliseum filium Saphat, qui est de Abel Meula, unges prophetam pro te. Cumque perveneris illuc, hoc est cum cœlum ascendens opera tua, propter quæ venisti, gloriose perfeceris, unctione Spiritus sancti ungere et perfundere debes filios Ecclesiæ meæ. Qui vero sunt, qui hac unctione ungi debeant, præscripta trium virorum nomina *Hazaelis, Jehu, Elisei* injeunant. Possunt enim in tribus viris istis tres ordines qui sunt in Ecclesia, et per quos consistit Ecclesia, conjugatorum, continentium, prælatorum accipi. Per *Hazael*, quod interpretatur *visus Domino*, boni et sancti conjugati non injuste intelliguntur, quia qui bene et legitime in conjugali vita vixerunt, bona quæ possunt fecerunt, vere a Domino videntur, Deo digni ac noti inveniuntur. Et hi tales *reges* sunt *super Syriam*, quod interpretatur *sublimis*, quia sine dubio seipsum bene regentes, reges coram Domino sunt *sublimes* et *excelsi*, et nequaquam vitam eorum despicienda est vel contemnenda. Nam de talibus innumerabilis illa **670** multitudo sanctorum generatur, per quam regnum cœlorum quotidie creseit et augmentatur.

Per *Jehu* autem, quod interpretatur *iste vel est*, continentes possunt accipi, quorum meritis et dignitati congruit interpretatio nominis *iste vel est*, quia isti sunt qui ad verum *esse* tendunt, qui vitam æternam totis præcordiorum affectibus quærunt, sicut **C** contrario quasi nihil sunt, qui propter brevia et temporalia æterna et nunquam finienda bona contemnunt. Qui continentes veri et perfecti fallacis mundi contemptores *filii sunt Namsi*, quod interpretatur *tangens vel palpans* sive *contractans*, quia angelicam vitam in terris ducentes semper sunt *palpantes*, si quid inter tenebras hujus mundi de cœlestibus attingere et pervidere queant; semper sunt *contractantes*, quia de visibilibus ad invisibilia mente transire sunt pro posse suo devoti et parati. Licet enim boni conjugati sublimes sint et beati, isti tamen sublimiores, quibus non solum ab illicitis, sed etiam a licitis actibus pro Dei amore cum ipsius adjutorio se abstinere et custodire placet. Hi tales *reges* sunt *super Israel*, quod interpretatur *vir videns Deum*, quia de hac sublimes mentis visione, qua Deum nunc merentur videre, tendunt ad plenam **D** et perfectam ipsius visionem.

Possunt autem per *Eliseum*, qui dicitur *salus Domini*, boni prælati accipi, qui ideo *salus Domini* nominantur, quia salutem animarum annuntiare et prædicare debent. Ipsi sunt qui animas subditorum suorum magis salvare debent quam perdere. Debent quippe perpendere et considerare quia *filii* sunt *Saphat*, quod interpretatur *judicans*, illius videlicet, qui est iudex vivorum et mortuorum. Et quia hunc

A super se iudicem habent, oportet, ut quæ tractanda et iudicanda sunt per eos, ita tractent, ita iudicent ut semper meminerint quod ipsi de omnibus iudiciis suis ante Dominum habent iudicari et Deo respondere. Qui *filii Saphat* sunt de *Abel* quod interpretatur *luctus*, et de *Meula*, quod resonat *chorus*. De *Abel* dico, quia semper debent esse in *luctu* et pro se et pro subditis suis; sed et de *Meula*, quia subditos suos admonere et docere debent, ut sint de *choro* lugentium, luctum habentes pro peccatis præteritis, pro **671** quotidianis excessibus et pro desiderio æternæ vitæ frequentibus insistere lamenta.

Et nota quod dicit, *unges prophetam pro te*, quia revera pro Christo vicem et locum Christi quis prælatus sortitur in hoc mundo. Qui idcirco prophetarum nomine censentur, quoniam ipsorum est tempore opportuno edocere et proferre quod unicuique personæ congruat, qualiter is qui in conjugali vita est vivere debeat, quomodo is qui continentia propositum Deo devovit, ut ei, cui seipsum devovit, complaceat, sese custodire oporteat. Sequitur:

Et erit, quicumque fugerit gladium Hazael, occidet eum Jehu, et qui fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliseus. Fugit gladium Hazael, qui mundanam vitam abominari et detestari cœperit. Et qui sic fugerit gladium Hazael, quod ea quæ detestatur in mundo, perfecte deseruerit, et celsioris vitæ propositum arripuerit, *occidet eum Jehu*, quia in spiritali vita per continentia bonum diu diuque exercitatus et probatus, ita peccatis et concupiscentiis emoritur, ut non jam carne peccatis vivat, sed spiritu vivat, spiritu ambulet. Et qui sic fugerit gladium Jehu, interficiet eum Eliseus, hoc est, qui sic mundum et peccata devicerit, plerumque in locum regiminis assumitur, ut qui Lene didicit subesse, sciat et aliis præesse et prodesse.

672 Per hoc autem quod subjungitur, *et derelinquam mihi in Israel septem millia virorum, quorum genua non sunt curvata ante Baal, et omne os, quod non adoravit eum osculans manum*, generalis consolatio omnibus offertur. Per *Baal*, quod idolum erat turpitudinis, carnis immunditia et luxuria potest designari. Illic idolo *genua currant et adorant illud osculantes manum* qui malam peccandi voluntatem habent, et huic inique voluntati non contradicunt, sed delectabiliter consentiunt et perficiunt. Quicumque vero tantæ perfectionis sunt, quod nunquam voluntatem prava et turpia agendi habuerunt, licet tales paucissimi et rarissimi sint, isti quodammodo sunt quasi *septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal*. Et quia de millenario numero virorum, id est perfectorum et fortium sunt, sibi eos Dominus derelinquit, quia tales regni sui coheredes facit. *Et omne os, quod non adoravit Baal osculans manum*, hoc est non illos solummodo sibi Dominus derelinquit, qui voluntatem perficiendæ turpitudinis nunquam habuerunt, sed et illos, qui voluntate peccaverunt, et tamen non dilexerunt nec consensu-

runt (71) sed per poenitentiam sese emundaverunt, sibi Dominus derelinquit, quia et illos aeternae gloriae corona non privabit.

HOMILIA VII.

IN LIBRI III REGUM CAPUT XX PRIMA.

Vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini : Percute me, etc. (III Reg. xx).

In viro isto quemlibet conversum et spiritalem hominem possumus intelligere, qui unus de filiis prophetarum esse dicitur, quando bonus subditus, bonus filius prophetarum, id est bonorum doctorum et praelatorum esse incipit. Hic homo quidam socium suum alloquitur dicens : *Percute me*. Duo socii sunt interior et exterior homo. Ille interior homo noster, id est spiritus a Deo compunctus et humiliatus, exteriorem socium suum, scilicet corpus suum, nonnunquam alloquitur dicens : *Percute me*. Ac si dicat : Superbiam et arrogantiam mentis meae iustus et indefessis laboribus tuis *percute*, et occide me. *Percute me*, quia percussio tua percussio mea est, et ita *percute me*, ut in me non resurgat, sed totum cadat, quidquid in me Deo contrarium habetenus vivebat. Sed quia exterior homo noster spiritui resistendo semper mollietatem suam, semper, quod exterius blanditur, requirit, felicem hanc percussione pati recusat, ut in subsequentibus animadverti potest.

673 *At ille, inquit, noluit percutere eum. Cui ille : Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes a me, et percutiet te leo.* Quis iste est nolens audire vocem Domini loquentis intrinsecus in corde hominis, nisi homo exterior nolens ad bona agenda consentire spiritui ? Quid vero per *leonem*, qui hominem percutit, nisi adversarius noster diabolus, qui circuit tanquam leo rugiens quaerens quem devoret ? Repugnante carne et cedere spiritui nolenti ac beatæ mortificationis percussione recusanti bene spiritus pro interitu suo gemens et dolens in hæc verba respondet dicens : *Quia tu exterior homo meus noluisti audire vocem Domini*, id est quia noluisti obedire imperio bene iubeñtis, bene imperantis, ecce, *recedes a me*, spiritui nolens consentire, et *percutiet te leo*, hoc est diabolus multis te onerabit peccatis. Sic recedente eo per inobedientiam invenit eum leo, malignus videlicet spiritus sibi consentientem, et percutiet eum per malam operationem, juxta quod sequitur :

Cumque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo atque percussit. Fit enim plerumque, ut taliter recedens ita a leone isto, scilicet diabolo percutiatur et occidatur, ut etiam graviora et capitalia crimina committere non vereatur, aut si fortassis majora non incidit, fit nonnunquam ut interius ira aut impatientia sive somnolentia vel negligentia male percussus saucietur. Sed cum divinæ miserationis respectu tali modo se vulneratum et percussum vi-

(71) Id est voluntati peccandi non pertinaciter ac obfirmate adhæserunt, nec tantum sibi indulserunt, ut ad opus externum procederent.

ΠΑΡΟΛ. CLXXIV.

A derit, et cognoscere jam seipsum incipit, erit salubriter quod subjungitur :

Sed et alterum conveniens virum dixit ad eum : Percute me. Qui percussit eum et vulneravit. Alterum virum homo tunc convenire dicitur, quando non jam talis est, qualis prius fuerat ; sed alter per misericordiam Dei effectus, Deo, quomodo digne satisfaciat, sollicitè invigilat. Qui mox socium suum, hominem videlicet exteriorem iterum alloquitur dicens : *Percute me*, quod idem est ac si dicat : Quia graviter Deum offendisti, quia graviter coram eo deliquisti, vide nunc quomodo te ipsum occidendo et mortificando **674** cum vitiiis et concupiscentiis Domino Deo tuo, Creatori et Redemptori tuo digne satisfacias. Quod dum homo fieri consenserit, et ad perfectum poenitentiae et laboris modum omnia membra sua exhibuerit, fit continuo quod subjungitur : *Qui percussit eum ac vulneravit.* Infligit enim et facit sibi metipsi vulnus bonum, vulnus quoddam, quo salubriter vulneratur, vulnus dico poenitentiae, quo vulneratur, sanatur et curatur.

Sic percussus, sic vulneratus abiit et occurrit regi in via mutans aspersione pulveris os et oculos suos. Hominem abire est terrena omnia relinquere, *occurrere regi in via*, est in spiritali vita Deo regi in bona conversatione placere. Rex etenim iste summum et optimum angelorum et hominum regem Deum significat. Quid autem per *pulverem* nisi mala operatio ? Quid per *os* nisi inutilis locutio ? quid per *oculos* nisi perversa intentio ? Regi itaque isti dum homo occurrerit, id est dum totum Deo regi militaturum contulerit et præparaverit, *mutatur aspersione pulveris*, quia quidquid pulveris seditatis per malam operationem habuit, per divinæ potentiae auxilium in bonum commutabit. Mutatur et *os aspersione pulveris*, dum quidquid inutili et vana locutione peccavit, utiliter mutare et corrigere deinceps deliberat. Mutantur et *oculi*, quia perversæ intentionis studium ad Deo dignæ et placitæ voluntatis convertit operam. Sed quia in magna mutabilitate sumus, magna mutabilitatis miseria versamur ; nonnunquam, dum homo ita vulneratur, tum ita Deo donante aspersione pulveris mutatur, fit, ut rex transeat, sicut subinfertur :

Cumque rex transiret, clamavit ad regem et ait : Servus tuus egressus est ad præliandum cominus. Rex noster cœlestis transitum quodammodo facit, quando pro voto et desiderio hominem audire dissimulat. Sed transeuntem regem bonus et beatus homo magis ac magis cum cæco illo ut, aliquantulum dignetur stare, debet invocare, et ut necessarium militi suo auxilium Rex cœlestis conferat, clamare, dicens : *Servus tuus egressus est ad præliandum cominus*, **675** quod est orare et dicere : O Domine, ego servus tuus idcirco egressus sum de sæculo, ut servirem tibi, et ut adversus vitia et peccata prælium et certamen inirem. Et quia egressus sum ad prælian-

dum, festina in adjutorium meum. His verbis apte respondēt verba sequentia :

Cumque, inquit, *fugisset vir unus, reduxit eum quidam ad me et ait: Custodi virum istum.* Ac si dicat: *Vir unus eram fugiens a te et a me.* Et nunc *quidam*, id est singularis spiritus meus *reduxit* me ad meipsum, *et ait: Custodi viram istum; qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima illius, aut talenti argentum appendes.* In *talento*, quod pleno et perfecto numero constat, perfecta pœnitentia potest designari. Vir iste, id est omnis homo fugiens a Domino, et a seipso peccando recedens, et nunc in viam rectæ et sanctæ conversationis a Domini Spiritu reductus, merito audit et obaudit diligenter Domino præcipienti et dicenti: *Custodi virum istum.* Quod est dicere: Illum *virum*, qui modo factus es, *custodi*, et habeto teipsum in tua custodia, quia si amodo ad peccata pronus et labilis fueris, *erit anima tua*, non sicut hominis spiritalis, sed *pro anima illius*, id est hominis peccatoris et sæcularis, qui prius eras, *aut talenti argentum appendes*, hoc est perfectæ pœnitentiæ modum debes persolvere, non dico talem, qualem tu tibi confluxeris, sed quam tibi sanctæ Scripturæ auctoritas, quæ per *argentum* designatur, instituit. Item per *talenti argentum* duas in Christo naturas, divinam scilicet et humanam possumus intelligere: in *talento*, quod numero perficitur, humanitatem; in *argento*, divinitatem. Et bene in *talento*, quod numeratur et appenditur, humanitas designatur, quia qui secundum divinam naturam nec numerum nec mensuram ullam recipit, secundum humanam naturam nunc puer esse, nunc ætate et numero dierum crescente senior esse voluit. Item quia per *argentum* intelliguntur eloquia verborum Dei, possumus per *argentum* intelligere Filium Dei, qui est Verbum Dei Patris. Illud *talenti argentum* homo tunc *appendit*, quandocunque pretium mundi, pretium illud **676** magnum et inestimabile, id est corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi ad salutem animæ et remissionem omnium peccatorum suorum percipere præsumit, et ipsius incomparabilis pretii pondere cunctas delictorum suorum sarcinas absolvi confidit, orans ac dicens intra se: Oro, Domine, ut pretium istud corporis et sanguinis tui in me intercedat jugiter ad te. Hanc autem divini sacramenti perceptionem et cordis contriti et humiliati pœnitentiam, qualis fructus, qualis gratia subsequatur, apte subjungitur:

Dum, inquit, *ego turbatus huc illucque me vertere, subito non comparuit.* Turbatio ista dolorem pœnitentiæ designat, in qua pœnitentia homo *huc atque illuc* convertitur, dummodo quid in spiritali vita deliquerit, sollicitè discutit et examinat, modo quid in sæculari vita positus peccaverit, *turbatus* et anxiatu corde diligenter considerat. Eo modo Deo donante *huc atque illuc* conversus *subito non comparet*, quia talis, qualis prius peccando erat, jam non est, dum per pœnitentiam et satisfactio-

nem coram Deo emundatus, bonus et laudabilis effectus est.

Et ait rex Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum, quod ipse decrevisti. Hæc verba sunt verba divinæ consolationis et misericordiæ, quibus peccatorem quemque ad sperandam et obtinendam veniam animare et sublevare dignatur. *Hoc est*, ait, *iudicium tuum, quod ipse decrevisti*, ac si dicat, quia tu ipsum iudicasti, et nunquam tibi parcere satisfaciendo voluisti, nequaquam a me ut homo peccator et lapsus iudicaberis, sed ut homo justus et innocens coram me habebis, et de bonis meis in vita æterna remuneraberis. Post consolatoria ista Domini verba bene subnectitur:

At ille statim absternit pulverem de facie sua, et cognovit rex Israel quod esset de prophetis. Per *pulverem* potest præsentis vitæ operatio designari, per *faciem* cognitio, id est dilectio Dei. Homo ille, quem Deus ad vitam æternam prædestinavit, adhuc in sæculo et peccatis positus a Deo cognoscitur, id est diligitur, cum vero de **677** mundo et mundi concupiscentiis egressus fuerit, amplius cognoscitur, quia plus et plus a Domino Deo suo bene operando diligitur. Absternsa autem in morte præsentis vitæ operatione ad aliam tendit operationem, quæ nequaquam erit laboriosa, sed in sæculum sæculi delectabilis, jucunda, gratiosa et sine fastidio. Quam laudabilem operationem Psalmista commendat, ubi ait: *Beati, qui habitant in domo tua, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te* (Psal. LXXXIII, 5). In illa jucunda laudis operatione electus, quisque specialius et familiarius cognoscitur et diligitur, quia tunc corpus deposuit, in quo peccati opera vitare non potuit; corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam. Sed jam tunc ablata in morte omni corruptela, cognoscitur *quod esset de prophetis*. Sibi enim quidam utilis et bonus propheta erat, quando de futuris vitæ gaudiis, de imminentibus gehennæ tormentis sibimetipsi semper studuit prophetare. Et ob hoc tunc cognoscitur, quia dilectus et agnitus a Domino æternæ beatitudinis, pro quo laboravit, non privatur præmio. Sequitur:

Qui ait ad eum. Hæc dicit Dominus: Quia dimisisti virum dignum morte, erit anima tua pro anima illius, et populus tuus pro populo ejus. Dicere istud Dei dicere est hominis et gratiarum actio, qua Deo creatori et liberatori suo in hora mortis pro omnibus bonis suis gratias agit dicens: *Quia dimisisti virum dignum morte*, quod idem est ac si dicat: Ego peccator, ego iniquus *dignus* eram sempiterna morte de manu tua, id est de potestate tua puniri. Sed *quia dimisisti* me, hoc est peccata mea mihi dimisisti, *erit anima tua pro anima mea*, id est sancta anima tua, quam pro me in morte dedisti, erit pro omnibus peccatis meis, non solum pro his, quæ te donante cognovi et confessus sum, sed et pro his quæ minime adhuc scire et cognoscere potui; *et populus tuus*, id est sancti angeli tui, ministri tui *pro populo ejus*, scilicet pro multitudine peccatorum

meorum interceant et subveniant. Et quia in morte A
ejusque hominis adsunt spiritus **678** maligni, obijcientes ei peccata, quæ commisit, obijcientes quoque plura, quæ nunquam fecit, aut si ea opere perpetravit, tamen pœnitentiæ lamentis diluit, recte et congrue subinfertur :

Reversus est igitur rex Israel audire contemnens. Advenientibus denique malignis spiritibus adest quoque miserator et misericors Dominus, audiens criminosas objectiones illorum, quibus electo homini convitiantur et insidiantur, ut eum falsis criminationibus suis secum in barathrum desperationis trahant, et a tramite cœlestis patriæ eum retardent et impediunt. Sic electo Domini Martino episcopo migranti de hoc sæculo malignus spiritus obviam cum suis venit, et eum cum iniquis angelis retinere tentavit, et nihil suum in eo inveniens, tandem confusus discessit. Ita ergo in egressione ejusque electæ animæ suum in ea malignos hostis quærens, et non inveniens, multa falsa et criminosa objicit. Sed benignus Dominus has falsas et injustas objectiones *audire contemnit*, ac in domum suam, cœlestem utique Jerusalem, visionem pacis, cum electa anima perpetuo coronanda *revertitur*. Sic remunerator bonus et fidelis factus electorum, qualis futurus sit judex reprobatorum, sequentia declarant verba :

Et iribundus, inquit Scriptura, venit in Samariam. Per *Samariam*, quæ interpretatur *asina*, homines carnaliter viventes possunt designari. Dominus itaque Jesus Christus, Rex cœlestis, *furibundus* C
veniet in Samariam, quando per districtum judicium suum veniet ad reprobationem damnandorum, qui nunc animaliter et carnaliter more asinorum vivunt, quibus quasi *iribundus* apparet, dum eos in furore suo *arguens*, in ignem æternæ damnationis ire jubet. A quo maledicto liberet nos sponsus Ecclesiæ **Jesus Christus** Dominus noster, qui est benedictus in sæcula. Amen.

679 HOMILIA VIII.

IN CAPUT VI LIBRI TOBIÆ PRIMA.

Exiit Tobias, ut lavaret pedes suos; et ecce, piscis immanis exiit ad devorandum eum, etc. (Tob., iv).

Possumus per *Tobiam* unigenitum Dei Patris Filium accipere; per *pedes* vero ejus doctores sanctæ Ecclesiæ, qui tunc *exiit*, quando exiit a Patre, et venit in mundum. *Ut lavaret pedes suos*, illos nimirum *pedes*, per quos ille graditur, et ambulat, de quibus Habacuc ait : *Egredietur diabolus ante pedes ejus* (Habac. iii, 5). Sicut præfati sumus, per *pedes* Domini præcipue sancti apostoli cæterique doctores veritatis possunt accipi, qui per fines orbis terræ prædicabant et annuntiabant verbum Dei. Ad hoc igitur *exiit* ad hoc humanam naturam suscepit, ut *pedes* illos lavaret, ut doctores fidei suæ ab omni originali peccato per baptismum emundaret. Quando talem exitum Filius Dei fecit, factum est, quod continuo littera subjungens ait :

Et ecce piscis immanis exiit ad devorandum eum. *Piscis* plerumque et in bono et in malo accipitur. Nam aliquando Christus, aliquando diabolus per *piscem* intelligitur. Unde et de eodem *pisce*, videlicet diabolo ad beatum Job voce Dominica dicitur : *Qui parati sunt suscitare leviathan* (Job iii, 8), per leviathan significans diabolum; nam leviathan quoddam genus est piscium. Unde et hoc in loco per *immanem piscem* non incongrue diabolus accipitur, qui ad devorandum Filium Dei tunc *exiit*, quando eum teneris indutum membris et mortali infirmitate circumdatum vidit; et dum potentiam divinæ majestatis ejus minime agnovit, *devorare eum* se posse putavit, sicut omnem pene humani generis fluvium ante adventum ejus in ventrem suum traxit, et absorbuit. B
Exiit etiam ad *devorandum* eum per Herodem, membrum suum, qui in primordio nativitatis ejus cœpit illum persequi, volens eum occidere. Nam cum **680** vidisset quod illusus esset a Magis, misit in Bethlehæm, et occidit omnes pueros suspectæ ætatis (Matth. ii), sperans, quod et ipsum auctorem vitæ inter cœvos pueros posset occidere.

Quem expavescens Tobias clamavit voce magna dicens: Domine, invadit me. Quomodo hunc immanem piscem, Herodem scilicet, diaboli membrum Filius Dei *expavit*? Expavescere se quodammodo ostendit, dum a facie ejus in Ægyptum fugit, qui, si voluisset, sub oculis ejus latere et illæsus evadere potuisset. *Expavit* etiam hoc modo, quod, si ut humanam naturam in se habuit, sic etiam humanum pavorem in se habere voluit. Nam pavor Domini signum erat futuri pavoris, quem electi ejus passuri erant tempore persecutionis. Fugit etiam ad exemplum fidelium suorum, quos postea aperte docuit dicens : *Cum persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam* (Matth. x, 23).

Et exclamavit, inquit, voce magna dicens: Domine, invadit me. Magna quædam vox et exclamatio fuit, quod dum Judæos insidiantes, et mortem ei inferre cupientes vidit, insidias se ab eis occultando declinavit, quemadmodum evangelista Joannes ait : *Jesus autem abscondit se, et exiit de templo* (Joan. viii, 59). Et iterum : *Jesus autem transiens per medium eorum ibat* (Luc. iv, 30). Quod autem dixit, *Domine, invadit me*, hoc est quod divinitas noluit, ut humanitas invaderetur, ut occideretur, quia dum venerat hora ejus, nondum tempus erat, ut per passionem et mortem suam consummaret opus redemptionis humanæ. præter quod venerat.

Et dixit angelus: Apprehende branchiam [cod. branchiam] ejus, et trahe eum ad te. Verba hæc verba quodammodo sunt **681** divinitatis, ad humanitatem Christi dicentis : *Apprehende branchiam ejus*, piscis immanis illius, scilicet diaboli, qui te vult devorare, qui te vult invadere, per crucem et passionem tuam maxillam ejus perforando, et electos tuos, quos ab initio deglutivit, ab ore illius subtrahendo. Et quia piscis omnem aquam, quam ore hauscrit, per bran-

chiam foris emittit, ideo non incongrue per branchiam accipere possumus pœnitentiam. Nam multi, qui in ora Leviathan peccando intraverunt, per pœnitentiam Deo miserante exire meruerunt. Unde scriptum est: *Armilla perforata est leviathan maxilla (Job xl., 21)*. Per hujus maxillæ foramen Maria Magdalena et alii innumerabiles subtracti sunt, et quotidie subtrahuntur, qui per pœnitentiam post perpetratas culpas ad innocentiam redire merentur. Et cum tam multi, ut dictum est, per pœnitentiam salventur, quare dicitur *branchia ejus*, id est pœnitentia ejus, qui invidet saluti omnium hominum, per pœnitentiam salvari desiderantium? Ideo nimirum dicitur pœnitentia *ejus*, quia cum ipse facit sua persuasione hominem peccatis et vitiis subjacere, facit eum quodammodo pœnitere et pœnitentia indigere. Nam si homo non peccaret, nulla prorsus pœnitentia indigeret. Dum sic verus Tobias, Unigenitus scilicet Dei Patris apprehendit branchiam piscis hujus immanis, dum armilla perforata leviathan maxilla salvandos quosque de faucibus ejus rapuit, consequenter Scriptura subjungens ait:

Et trahere eum ad te. Trahere pœnitentes ad se, est per intimi amoris dulcedinem devotiores et promptiores eos sibi facere quos peccando male absorptos per pœnitentiam ab ore leviathan dignatus est subtrahere. Quanto enim gravius se deliquisse contra Deum quisque agnoscit, tanto magis post actam pœnitentiam et remissionis gratiam amori ejus inardescit; et quanto diligentius animo perpendit, quid per Dei misericordiam evasit, tanto debitorem se liberatori suo verius intelligit. Hujus amoris igne Maria Magdalena fortiter æstuabat, in qua vox veritatis impletur, qua dicitur: *Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum (Luc. vii., 46)*. Sic et Paulus postquam, Deo miserante, ex persecutore effectus est vas electionis, tam devotus Deo **682** factus est, et sic inflammatus igne divini amoris, quod, sicut ipse de se ait, in verbo prædicationis plus omnibus apostolis laboravit. Sequitur:

Quod cum fecisset, attraxit eum in siccum, et cepit palpitare ante pedes ejus. Piscis cum in flumine est, fortiter huc et illuc natando profundum aquæ perambulatur; cum vero in siccum venerit, quasi sine viribus in terra jacet et palpat. Per *siccum* istud primum sanctorum apostolorum, deinde omnium electorum sicca et munda corda non incongrue designantur, quæ Dominus Jesus igne sui spiritus ab omni fluxu carnalis concupiscentiæ sic exsiccavit, quod piscis ille, serpens antiquus, nullas in eis vires exercere prævaluit; sed in illis recte adimpletum est, quod continuo subinfertur, *et cepit palpitare ante pedes ejus*. Palpitare quodammodo incipit diabolus ante pedes Domini, id est ante electos qui eunt pedes ejus, cum per subtiles suggestiones carnales motus eis ingerere appetit quibus eos, quando in hoc mortali corpore subsistunt, impetere et

(72) Ita finit homilia in codice.

impugnare non desinit. Sed quia sicca et arida a concupiscentiis carnalibus corda eorum invenit, vivere, et fortiter natare in eis, hoc vires malitiæ suæ, quibus ad capitalia peccata eos inclinæ, exercere non poterit.

Et dixit angelus: Exentera hunc piscem, et cor ejus et fet et jecur reponere tibi. Per cor diaboli astutia ejus, per *fet* malitia, per *jecur* immunditia ejus non injuste valet intelligi. Astutia namque ejus, quæ per cor intelligitur, tam multiplex, tam subtilis est et innumerabilis, quod nullus homo tam sapiens, tam providus poterit esse, qui se illo modo sciat vel valeat ab ea custodire. Nam tam occulte et subtiliter cordibus electorum subripit, et tam callide cogitationibus eorum se ingerit, quod vix aut nullatenus agnoscitur, nisi divinæ protectionis gratia eis adesse dignetur. De hac multiformi astutia ejus ad beatum Job loquens ait Dominus: *Non fugabit eum vir sagittarius (Job xli., 19)*. Et iterum: *Deridebit vibrantem hastam (ibid., 20)*. Et paulo post: *Sternet sibi aurum quasi lutum (ibid., 21)*. Huic astutiæ diaboli succedit infinita et perpetua malitia ejus, qua omnes homines, bonos et malos **683** ad imaginem et similitudinem Dei creatos persequitur, et ne ad regnum cœlorum, unde ipse expulsus est, perveniant, omnibus modis impedire nititur. Tanta enim invidia et odio in omnes homines sævit, quod nunquam perditione eorum satiari poterit; nam si aliquem mille flagitiis dejecerit, non sufficit ei quin majora et graviora peccata adhuc ei persuadeat, per quæ eum æternæ damnationi, si Deus perniserit, subjacere faciat. Per hanc astutiam et malitiam suam diabolus hominem impellere conatur ad immunditiam. Et quamvis multos per diversa peccata et vitia sibimet acquirat, et socios perditionis suæ faciat, maximam tamen partem pereuntium per immunditiam carnis tendere facit ad interitum

Et bene ait: *Reponere tibi*, quia hæc omnia, quæ diximus, quilibet fidelis homo *reponere* debet in corde suo, ut videlicet omni sollicitudine ac vigilantia ad hoc semper intendat, qualiter se ab his nequitiiis et tentamentis diaboli defendat. Unde apte mox subditur:

Sunt enim hæc necessaria ad medicamentum utiliter. Magna profecto est animæ medicina, valde, inquam, utilis et necessaria, si ea, quæ supra commemoravimus, ita in se homo *reponit*, quod se ab his, quantum possibile est, Deo donante, custodit. Tali igitur modo, dum astutiam, malitiam et immunditiam diaboli homo præcavet, fit in eo quod subsequens littera confestim innuit: *Et assavit carnes ejus, et sustulerunt secum in via, cætera salterunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in viages, civitatem Medorum (72)*.

684 HOMILIA IX.

IN CAPUT XXX PROVERBIOLOM PRIMA.

Tria sunt insaturabilia, et quartum, quod nunquam dicit: Sufficit. Infernus et os vitæ, et terra, quæ non

satiatur aqua; ignis vero nunquam dicit: Sufficit A
(Prov. xxx).

Humanæ mortalitatis miseriam æterna Dei bonitas oculo misericordiæ suæ intuens, tria nobis insaturabilia hoc in loco proposuit, et quartum, quod nunquam dicit: Sufficit; infernum videlicet et os vulvæ, terram, quæ non satiatur aqua; ignem vero qui nunquam dicit: Sufficit. Et quia primum insaturabile, id est infernus, nunquam saturatur malis, secundum vero, tertium et quartum nunquam in præsentî perfecte saturantur bonis, primo illi insaturabili, et mala semper insaturabiliter cupienti, tria hæc insaturabilia opposuit, quæ hic bonis saturari nequeunt, sed in futuro plena satietate de bonis Domini gaudebunt.

Per *infernum* insaturabilem ille satis congrue intelligendus est, qui circuit tanquam leo rugiens, quærens quos devoret, quos secum positos in inferno æternaliter excruciet. Hic in præsentî non saturatur infestatione hominum; in futuro autem non satiatur perditione eorum. Et congrue inferno insaturabili diabolus comparatur, quia sicut in inferno sempiternus horror et sempiternæ sunt tenebræ, ita et diabolus semper et ubique totus tenebrosus, totus horrendus et terribilis. Et sicut infernus multitudine damnatorum nunquam perfecte adimpletur, sic et insaturabilis ingluvies diaboli deceptione et perditione animarum nunquam ad plenum poterit satiari. Qui cum non solum insaturabilis, verum etiam fortis valde et insuperabilis sit, quis cruentas fauces ejus illæsus evadere posset, si secundum illud insaturabile, quod sequitur, divina bonitas illi non opposuisset?

Et os, inquit, vulvæ. Per hanc ergo *vulvam*, vulvam sanctæ matris Ecclesiæ non incongrue valemus intelligere, in qua credentes in Christo per fidem concipimur, et per baptismi sacramentum ad vitam æternam regeneramur. Per *os* autem ejusdem *vulvæ* os boni cujusque prædicatoris non inconvenienter videtur exprimi, quod docendo, prædicando et exhortando haud facile valet saturari, quia nonnullos alienatos a vulva jam dictæ matris Ecclesiæ, quos insaturabilis ille diabolus devorare quærit et perdere **685** nos bonus quisque prædicator salutem animarum esuriens et sitiens, in vulvam ejusdem matris verbo assiduæ exhortationis conatur trajicere, quatenus eadem mater spiritaliter eos concipiat et pariat per pœnitentiam, qui alienati et reprobatî ab ea fuerant per culpam, sicque fit ut, dum os illud, os inquam boni doctoris prædicando saturari non poterit, tertium illud insaturabile subsequatur, de quo continuo ait:

Et terra, quæ non satiatur aquis. Per *terram*, quæ non satiatur aquis, non incongrue intelligendus est homo vere pœnitens, terram et cinerem semetipsum recognoscens humiliter, qui dum admonitus voce prædicatoris recognoverit quia Deum contemnendo, sola terrena et transitoria diligendo, nequiter et infructuose tempus vitæ suæ peregerit, satiari quo-

dammodo aquis non valet, quia ad abolenda peccata quæ committit, non momentaneas, sed continuas pœnitentiæ lacrymas habere studet. Unde fit ut quartum illud subsequatur insaturabile de quo continuo ait:

Ignis vero nunquam dicit: Sufficit. Per *ignem*, qui nunquam dicit: Sufficit, ignem divini amoris satis congrue intelligendum esse credimus, qui cor vere pœnitentis accendit et illuminat. Sed tamen ignis iste in præsentî *nunquam dicit: Sufficit*, quia homo, licet perfectissimus, nunquam in hac vita ad plenam sufficientiam divinæ charitatis perveniet. Ignis quidem iste insaturabilis hic in cordibus electorum aliquantulum ardere inchoat, et cum ipsum, quem amant, viderint, plena sufficientia sine fine ardebit.

686 HOMILIA X.

IN IDEM CAPUT PROVERBIORUM SECUNDA.

Tria sunt difficilia mihi, et quartum penitus ignoro, viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, viam viri in adolescentia (Prov. xxx).

Quoniam arcta nimis est et ardua via, quæ ad veraciter gaudia, Salomon sapientissimus, imo per Salomonem æterna Dei sapientia tria nobis hoc in loco describit *difficilia*, per quæ hæc eadem arcta et angusta gradienda est via, *viam* scilicet *aquilæ in cælo*, id est vitam hominis in conversione, *viam colubri super petram*, id est vitam hominis in carnis mortificatione, *viam navis in medio mari*, id est vitam hominis in virtutum operatione; *quartum vero, quod penitus ignoratur*, vita hominis est in mentis contemplatione vel in æterna remuneratione.

Via aquilæ in cælo est, quando homo conversus, cœlestia diligens et terrena contemnens, bonis cogitationibus, sanctis desideriis illuc quasi volare incipit, quo justis etiam laboribus et rectis operibus quandoque pervenire contendit. Nec incongrue per *viam aquilæ* ad alta volantem vitam præsignatur bene conversi hominis, quia, dum contemptis omnibus volatu cœlestium desideriorum ad alta sustollitur, renovatus spiritu mentis suæ ad instar aquilæ in Christo renovabitur. Nam veterem hominem cum actibus suis deponens, per bonæ conversionis gratiam in novum juvenescit hominem. Qui cum sic imitator aquilæ factus fuerit per conversionem, restat ut et *viam colubri* incedat per carnis mortificationem. Unde sequitur:

Viam colubri super petram. Per *viam colubri super petram* gradientis non inconvenienter accipienda est vita hominis vere pœnitentis, fundamentum sui super petram, quod est Christus, humiliter pœnitentis, et peccata jam præterita ad hanc eandem petram fortiter per carnis mortificationem allidentis, sic dico fortiter allidentis, ut pro his digna pœnitentia Deo satisfaciat, quatenus in die ultimæ animadversionis non hunc judicem severissimum, sed defensorem benignissimum sentiat. Ergo dum *viam colubri* hoc modo incesserit per carnis

mortificationem, necesse habet ut et *viam navis* in-
celet per virtutum operationem.

687 *Viam*, inquit, *navis in medio mari*. *Via* *navis* est conversatio spiritalis. Nec incongrue per *navem* spiritalem conversationem intelligendam esse credimus. Nam sicut nautarum mos est magis secure in navi materiali ad litus maris tendere, sic etiam spiritales nautæ navigio sanctæ conversationis laborantes, per studium bonæ et virtuosæ operationis ad gratiam veræ tendunt perfectionis. *In medio*, inquit, *mari: in medio mari*, in mediis videlicet tentationum fluctibus, in adversis quoque et prosperis, vita et conversatio conversi fluctuat hominis. Unde necesse habet ut sic medium se inter prospera et adversa humiliter custodiat, ne de prosperis ultra modum gaudeat, nec adversa male timidus graviter expavescat. Qui dum sic *viam navis in medio mari* bene securus transierit per virtutum operationem, restat, ut *viam viri in adolescentia* per mentis ingrediatur contemplationem

Et viam, inquit, *viri in adolescentia*. Per *viam viri in adolescentia* non solum intimæ contemplationis, sed et æternæ remunerationis accipienda sunt gaudia. Et bene utraque sive mentis contemplatio sive cœlestis vitæ remuneratio, quædam, ut ita dicam, nunquam senescens est adolescentia. Nam in hora divinæ contemplationis homo interior, prius inverteratus in peccatis, juventutem sanctæ novitatis recipit; in æterna vero remuneratione nulla unquam homini interiori senectus accedit.

Notandum vero est quia cum *tria difficilia*, id est *viam aquilæ, viam colubri, viam navis* in principio prænotaverit, mox quartum, id est *viam viri in adolescentia*, subintulit, quod tamen penitus se ignorare dixit. Tria quidem hæc difficilia eunctis vere pœnitentibus non satis sunt incognita; *quartum vero, viam scilicet viri in adolescentia*, quæ et qualis sit, paucorum novit experientia. Nam etsi sunt qui internæ suavitatis gaudia in secreto cordis sentiunt, non tamen quanta, quam magna sint, verbis evidenter exprimere possunt. Et quid dicam de ineffabili æternæ **688** remunerationis gloria, quam oculus non vidit, et quam nemo scire poterit, nisi solus ille qui accipit? Sequitur:

Talis est et via mulieris adulteræ, quæ comedit, tergenaque os suum dicit: Non sum operata malum. Talis est, imo talis esse debet *via*, id est *vita mulieris adulteræ*, *vita peccatricis animæ*, quæ male vivendo adulteravit a Domino, ut videlicet *tria hæc difficilia*, quæ præfati sumus, per bonam conversionem, per carnis mortificationem, per virtutum operationem adimplere studeat, et sic ad quartum illud, id est mentis contemplationem vel æternam remunerationem perveniat. *Quæ comedit*, inquit, *et tergens os suum dicit: Non sum operata malum*. Hæc profecto beata et electa mulier, dum se adulteram, miseram et peccatricem aliquando fuisse meminert, cibum suavitatis et salutis in amaritudine cordis *comedit*.

A Nam pane lacrymarum, pane doloris et pœnitentiæ nonnunquam semetipsam reficit. Sic profecto feliciter comedens, sic semetipsam salubriter reficiens *tergit os suum*, os, inquam, cordis et corporis assiduis tergit pœnitentiæ lacrymis. Nam quidquid voluntate et opere deliquit, coram oculis summi Judicis digna satisfactione delet et abstergit. Unde et in die egressionis illius de corpore, cum maligni illi spiritus accusando, terrendo, comminando vehementi crudelitate institerint, et hanc quasi adulteram, quasi immundam et contaminatam trahere secum ad tormenta potenter voluerint, libera et securo voce audacter respondet et dicit: Non sum operata malum. Malum, inquit, quod vobis suggerentibus, vobis male suadentibus operata sum, jam non est malum, quia Deus illud convertit in bonum, et quod habere non merui per innocentiam, jam superabundans gratia ipsius mihi conferre dignata est per pœnitentiam, et ideo me ut mulierem adulteram perpetuo vobiscum cruciandam non auferetis, quia Deo miserante, et peccata, quæ commisi, clementer ignoscente, nil quod verum est in me invenietis.

689 HOMILIA XI.

AD IDEM CAPUT PROVERBIORUM TERTIA.

Per tria movetur terra, et quartum, quod non potest sustinere: per servum, cum regnaverit; per stultum, cum satiatus fuerit cibo; per odiosam mulierem, cum in matrimonio fuerit assumpta; per ancillam, cum hæres fuerit dominæ suæ (Prov. xxx).

C *Æterna*. Dei Sapientia, quæ sola scit et valet humanis misereri miseris, tria nobis hoc in loco proponit suæ pietatis magnalia, quæ etiam per occultam visitationis suæ gratiam in hac vita operatur in salvandis suis; quartum vero, quod in gloria æternæ beatitudinis facturus erit in eis.

Per tria, inquit, *moveitur terra*. Terra homo terrenus et terrena diligens non incongrue intelligitur, qui de terrenis ad cœlestia tribus modis Deo miserante movetur; primo per servum, cum regnaverit; secundo per stultum, cum satiatus fuerit cibo; tertio per mulierem odiosam, cum in matrimonio fuerit assumpta; quarto per ancillam, cum hæres fuerit dominæ suæ. Per *servum* istum spiritum nostrum non inconvenienter designari credimus, qui **D** *servus* malus et ingratus non immerito dicitur, quando multorum servus vitiorum esse non veretur; sed Deo miserante bene et feliciter regnare incipit, quando de regno peccati ad regnum justitiæ transierit. Facto autem hoc felici transitu interius per spiritum, jam homo terrenus, homo exterior hoc modo moveri deliberat, quatenus a malis, in quibus jam diu quasi immobilis jacuit, declinare studeat. Qui dum per servum jam bene regnantem primum ad mala declinanda, ut prædictum est, motus fuerit, restat ut etiam secundo per *stultum* cibo saturandum ad bona facienda moveri debeat. Unde sequitur.

Per stultum, cum satiatus fuerit cibo. Per stultum istum nil rectius intelligitur, quam supradictus

Ue, videlicet spiritus noster, qui *stultus* revera dicendus est, quando creaturæ potius quam **690** Creatori servierit, quando Deum factorem contemnens sola transitoria et caduca dilexerit. Agnita vero per misericordiam Dei hac stultitia necesse habet, ut duplici *saturetur cibo*, pœnitentiæ scilicet et doctrinæ, quatenus de malis, quæ commisit, digne Deo per pœnitentiam satisfaciat; per doctrinam vero custodiam de futuris habere discat. Et notandum quod non reficiendus, sed *saturandus est cibo* huiusmodi. Nam hi tantummodo reficiuntur, qui verbum cum suavitate et lætitia cordis audiunt, et læmen, quæ audierint, operibus adimplere negligunt; et qui compuncti ad horam pro peccatis fuerint, et tamen perfecte ea plangere et deslere contempserint. At vero si spiritus bene regnans, et stultitiam suam veraciter agnoscens, duplici hoc pœnitentiæ et doctrinæ *cibo saturatus* fuerit, jam iterum homo exterior tertio *per odiosam mulierem* moveri incipit, de qua consequenter ait:

Per odiosam mulierem, cum in matrimonio fuerit assumpta. Per mulierem hanc odiosam veram humilitatis virtutem intelligere possumus. Et tamen satis mirandum est cur virtus humilitatis *odiosæ mulieri* comparetur, cum hæc eadem virtus quasi mater cuuctarum virtutum esse videatur. Quod tamen facile datur intelligi, si perpendamus quod per *servum*, quod per *stultum* spiritum nostrum intelligendum esse supra diximus, qui profecto spiritus, quando *servus* vitiorum esse non renuit, quando stultitiam suam non cognoverit, hanc quoque tantæ nobilitatis mulierem, id est humilitatem *odiosam* habebit. At postquam ad regnum iustitiæ transierit et stultus esse desierit, ciboque duplici pœnitentiæ ac doctrinæ saturatus fuerit, mulieri **691** huic nobilissimæ, id est humilitati, quam prius odio habuit, spe procreandæ sobolis summopere copulari affectat. Quæ dum fidei conjugio *in matrimonium assumitur*, dum constanti animo tenetur et diligitur, multiplex et generosa cœlestium desideriorum et bonarum cogitationum prosapia ex tam nobili matre nascitur, sicque fit ut etiam homo exterior habitu et incessu, verbis et actibus signum humilitatis præferens ad quartum illud moveri incipiat, de quo continuo ait:

Per ancillam, cum hæres fuerit dominæ suæ. Per ancillam, quæ hæres fit dominæ suæ, felix et fidelis quælibet anima hic intelligi valet, quæ nunc debito famulatu laborat, suspirat et desiderat, ut hæreditatem dominæ suæ, cœlestis videlicet Jerosolymæ quandoque possideat. Tunc revera juxta vocem Psalmistæ *oculi ancillæ* (Psal. cxxii, 2), id est electæ cujusque animæ ita *in manibus ejusdem dominæ suæ* (*ibid.*), ut claritatem visionis æternæ et gaudia superæ pacis sine fine contempletur et videat, nec ultra ad videndas vel experiendas hujus mortalitatis miseriæ aliquando internæ mentis recurat intuitus. Unde notandum est quia prænotatis his tribus, per **692** quæ movenda est terra, id est servo stulto et

A muliere odiosa, mox quartum illud, id est ancillam pronuntians adjecit et ait:

Et quartum, quod non potest sustinere. Quartum illud gaudium est ineffabile et indicibile, in quo ancilla fidelis, beata scilicet et electa jucundatur anima, ubi nil molestiæ, nil adversitatis sustinere potest. Nam quid ibi sustinere potest, ubi nullus dolor, nulla adversitas, nulla unquam tribulatio vel angustia adest? Accepta quippe beatæ immortalitatis gloria hæreditate cœlestis patriæ, perpes erit impotentia mala sustinendi, perpes erit omnipotentia nihil mali faciendi, nulla dura, aspera et adversa patiendi. In præsentem vero, nolit velit, miser homo, opportuna semper illi instat potestas mala sustinendi. Nam quid in hac lacrymarum valle, in loco miseriæ, nisi malum et miseriam sustinere potest, ubi nil mali, nil adversitatis, nil doloris et angustiae deest? Ut autem illuc pervenire mereamur, ubi nullus dolor, nulla miseria, nulla est angustia. sed perenne gaudium, perennis est gloria et lætitia, ipse omnium auctor bonorum concedat, qui sine fine vivit et regnat. Amen!

HOMILIA XII.

IN CAPUT I ECCLESIASTICI PRIMA.

Omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper, et est ante eum (Eccli. 1).

Perlectis Regum libris modo lectiones Dominicales de his libris legimus, quos libros Sapientiæ nominamus. Qui bene *libri Sapientiæ* nominantur, quia sapientissimus Salomon, ante quem nullus hominum sapientior fuit, Spiritu sancto inspirante, eosdem composuit. Sed et ideo libri Sapientiæ recte vocantur, quia licet omnis sacra Scriptura mores et vitam hominum instruat et doceat; in his tamen libris normam quamdam rectitudinis specialiter proposuit, per quam unumquemque, quid agere vel quid vitare debeat, pleniter edocuit. Quapropter et iste liber, quem nunc legimus, quanquam a sapientissimo Saimone, veluti tres præcedentes, non sit compositus, rectissime tamen liber Sapientiæ nuncupatur, sicut in exordio ejusdem libri aperte demonstratur. Nam primus versus fidei sanctæ Trinitatis; secundus vero tria tempora, quibus mundus præsens volvitur, manifeste declarat; tertius vero tres ordines, qui sunt in Ecclesia, scilicet continentium, conjugatorum, prælatorum patenter insinuat.

Omnis, inquit, sapientia a Domino Deo est. Per hoc, quod dicitur: *omnis sapientia*, Dominus noster Jesus **693** Christus non incongrue accipitur. Quod vero non simpliciter, sed distincte quodammodo dicit *omnis sapientia*, per hoc intelligi voluit, quod non solum secundum divinitatem, verum etiam secundum humanam naturam omnis plenitudo sapientiæ in eo habitavit. Hæc eadem *omnis sapientia a Domino Deo est*, a Domino scilicet Patre æterno. A Deo, hoc est a Spiritu sancto. Nam secundum divinitatem a Domino Patrè est æternaliter genitus; secundum humanitatem vero a Deo Spiritu sancto temporaliter conceptus, sicut fide catholica in-

structi quotidie canimus : *Qui conceptus est de Spiritu sancto.*

In eo autem quod ait in consequentibus : *Et cum illo fuit semper, æternitatem divinitatis ejus accipere possumus, in qua Deo Patri coæternus semper et consubstantialis fuit, in qua nunquam ei aliquid accessit, nunquam aliquid abscessit. Nunquam enim major erat, nunquam minor erat.*

In his autem verbis quod ait : *Et est ante ævum, humanitas Christi non incongrue accipienda est, in qua ævum temporalitatis habere cœpit, et proficiens ætate de pueritia in juventutem, de juventute ad perfectam ætatem transire voluit. Hæc est fides catholica, quam integram et inviolatam servare debemus, ut divinitatem et humanitatem Christi fideliter et firmiter credamus. Nam si quis corpus suum tradiderit, ita ut ardeat, et hanc fidem non habuerit, nihil ei proderit (I Cor. xiii). Hoc est enim fundamentum, de quo ait Apostolus : *Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Jesus (I Cor. iii, 11).* Quidquid super hoc fundamentum bonis operibus ædificaverit fidelis quilibet homo, gratum et beneplacitum erit Domino. Quod si etiam superædificaverit ligna, fenum et stipulam, quod sunt venialia peccata, aut hic igne poenitentiae diluentur, aut in futuro in igne purgatorio absumuntur, et ipse merito fundamenti salvus erit, sic tamen quasi per ignem (ibid. xiv, 15). Hæc de gloria summæ Trinitatis, et de catholice fidei professione in primo versu breviter transcurrimus. Nunc in sequenti versu de tribus temporibus hujus sæculi videamus :*

Arenam maris, et pluvie guttas et dies sæculi, quis dinumeravit? **694** Per arenam maris, quæ quidem est, sed infructuosa, populus qui ante legem erat congrue potest intelligi, qui multus quidem fuit, sed nullum Deo dignum fructum justitiæ attulit. Nam quam pauci in illo tempore fuerint, qui per fidem rectam vel bona opera Deo placuerint, ex hoc manifeste cognoscere possumus, quod, cum Dominus omnem carnem super terram per diluvium delere voluit, neminem in toto orbe terrarum nisi octo animas, quæ in arca salvatæ sunt, justas invenit. Sed et hi, qui in arca salvati sunt, non omnes perfecti coram Deo fuerunt. Nam unus ex illis, scilicet Cham, deridendo patrem, hanc ab ipso patre suo maledictionem promeruit, quod eum servum fratrum suorum constituit. Unde et ipse non immerito inter arenam computari potuit.

Quales autem sub lege antiqui patres fuerint, sequentibus verbis evidenter innuit : *Et pluvie, inquit, guttas.* Guttae namque pluvie parvæ quidem et exiguæ sunt, sed irrigant terram, et germinare eam faciunt. Ita et illi, qui sub lege Deo serviebant, pauci quidem fuerunt ad eorum comparationem, qui modo Deo serviunt.

Transacto igitur tempore acceptæ legis, et adveniente tempore novæ legis, id est gratiæ et veritatis, tales successerunt in Ecclesia fide et meritis tam

A præclari, tam præcipui, ut merito de ea dici possit : *Et dies sæculi quis dinumeravit?* Per dies sæculi specialiter sancti accipiendi sunt apostoli, quorum fide, miraculis et doctrina universa illuminata est Ecclesia. Licet enim patriarchæ et prophetæ multa fecerint, multa docuerint, plus his omnibus valet magisque necessarium est humanæ salutis solum symbolum fidei, quod sancti docuerunt apostoli.

Jam primo et secundo versu breviter exposito, in tertio versu tres ordines comprehendit, per quos et in quibus sancta Ecclesia consistit.

Altitudinem cæli, et latitudinem terræ, et profundum abyssi quis dimensus est? Per altitudinem cæli vita continentium, per latitudinem terræ vita conjugatorum, per profundum abyssi ordo prælatorum non injuste valet intelligi. Et merito, per altitudinem

695 cæli vita continentium potest accipere, quia quantum distat altitudine cælum a terra, tantum vita continentium distat a communi vita sæcularium. Nam illorum conversatio quodammodo in cælis est, qui in carne positi extra carnem vivunt, et inter illecebras hujus sæculi angelicam vitam ducere satagunt. Quid enim mirum angelos caste vivere, quos non gravat corpus corruptibile, quos nulla carnalis illecebra, nulla carnalis impugnat concupiscentia? Sed hoc magnum est et admirabile, durum valde et difficile, quod homo mortalis et fragilis, caro utique et sanguis, quem deprimit terrena inhabitatio, carnalis impugnat delectatio, sic corpori suo dominari poterit, quod omnes carnales concupiscentias virtute animi domat et restringit. Hoc igitur quanto majori labore et sudore perficitur, tanto gloriosius et splendidius, qui ea fecerit, a Domino coronabitur et remunerabitur. Sed quia ad hanc perfectionem omnes attingere nequeunt, vitam sæcularium verba subsequenter patenter expriment.

Et latitudinem, inquit, terræ. Per latitudinem terræ vita conjugatorum valet exprimi, quia super numerum dilatati sunt et multiplicati. Quamvis enim continentes et huic sæculo renuntiantes multi esse videantur, ad eorum tamen comparationem qui sæcularem vitam ducunt, pauci æstimantur. Hi etiam quamvis ea quæ mundi sunt, diligant, tamen quia legaliter vivunt, et legali connubio utuntur, in extremo per Dei miserationem salvabuntur. Sed quia et continentes et conjugati sine prælatis et doctoribus veritatis quid agere debeant scire nequeunt, dignitatem prælatorum verba quæ sequuntur innunt :

Et profundum, inquit, abyssi quis dimensus est? Per abyssum sacram Scripturam intelligere possumus, in qua abyssus sancti doctores rimando et perscrutando inveniunt, quomodo utrique ordinis, id est continentium et conjugatorum præesse debeant, et qualiter eos vita et doctrina sua ad æternam vitam secum perducant.

696 Hos tres ordines, quos diximus, innuit, cum per prophetam loquitur Dominus : *Si Noe, Da-*

ntel et Job fuerint in medio populi mei, ipsi iustitia sua animas suas vivificabunt (Ezech. xiv, 14). Noe qui in diluvio arcae regendo praefuit, praelatorum figuram exprimit. Nam necesse est ut praelatus quisque ita subditorum animas regere studeat, ne in diluvio hujus saeculi pereant. Daniel, qui caste vivendo et coelibem vitam ducendo tantam dignitatem a Domino promeruit, quod conscius secretorum Dei factus, etiam futura praevidere et praedicere potuit, illos non incongrue designat, qui castitatem vitamque virginali sectando, et voluptates saeculi contemnendo, plurima virtutum dona promerentur a Domino. Job vero, licet per iustitiam suam Domino tantum complacuerit, quod ei similem non esse in terra dixerit, tamen quia uxorem et filios habuit, illorum non inconvenienter vitam exprimit qui laudabiliter viventes legali conjugio in saeculo utuntur, et sic tandem Deo miserante salvari merentur. Horum igitur omnium, id est continentium, conjugatorum et praelatorum beatitudinem et gloriam quis dimensus est? Quis, inquam, mensuram praemiorum quae illis preparata sunt qui in his ordinibus inventi fuerint, scire poterit, nisi solus ille qui praemium et corona ipsorum erit?

Nos ergo qui in eo habitu et in hac professione sumus, quod huic saeculo et voluptatibus ejus quasi renuntiassse videmur, omnimodis elaborare curemus, ut in loco et ordine nostro quandoque inveniamur, et inter eos, qui altitudo caeli digne vocantur, computari mereamur, praestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

697 HOMILIA XIII.

IN CAPUT VI ISAIÆ PROMIETÆ PRIMA.

Vidi Dominum sedentem super solium excelsum et elevatum, et plena erat omnis terra majestate ejus, et ea quae sub ipso erant replebant templum, etc. (Isai. iv).

Sanctus et electus propheta Domini Isaias, cui plurima divinatorum secretorum mysteria Spiritus sanctus revelare dignatus est, inter alia, quae de Christo et Ecclesia prosequitur, in quanta gloria Dominum viderit, commemorat dicens: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum. Visio haec visio magna et eminentis erat. Sed hanc visionem non soli sibi, sed et nobis vidit. Nam visionem hanc hodie et usque in finem saeculi in semetipsis videre debent spiritali mentis intuitu quotquot ad futuram Dei omnipotentis visionem sunt perventuri. Vidi, inquit, Dominum sedentem super solium excelsum. In solio excelso spiritus hominis potest intelligi, qui bene per solium excelsum accipitur propter excellentiam conditionis, quia satis nobiliter creatus est, in multa nimis celsitudine formatus et plasmatus est.

Sed quid magni quod solium excelsum sumus per conditionem, si non etiam solium elevatum esse studeamus per divinam aspirationem? Omnis quippe

A spiritus rationalis excelsum solum est per conditionem; sed non omnis spiritus elevatum solum est per mentis contemplationem. Unde necesse est ut unusquisque electorum, qui solium excelsum est in conditione, sit etiam solium elevatum per mentis contemplationem. Factus autem solium elevatum per internam aspirationem, incipit jam videre Dominum sedentem, sibi utique sedentem, id est in corde suo manentem et inhabitantem. Post istud praeclarum elevare, post bonum sedere, fit sublimer quod subjungitur:

698 Et plena erat omnis terra majestate ejus. Majestas proprie pertinet ad potentiam divinitatis. Et non incongrue per majestatem possumus accipere timorem Domini. Fit omnis terra plena majestate, quando homo timore Dei intrinsecus tangitur, et quidquid terrenae actionis in corde et corpore contraxit, timore Creatoris et Judicis sui abstergit et emundat, sicque hoc sancto timore trepidat, ut et de praeteritis doleat, ac de futuris, in quantum potest, Deo donante caveat. Dum sic omnis terra, hoc est dum terrenum cor et corpus, quod non aliud, quam terrena opera aliquando quaerebat, sese a terrenis suspendere timore Creatoris sui coeperit, transit a timore ad amorem, juxta quod sequitur:

Et ea quae sub ipso erant, replebant templum. Quidnam est hoc quod ait: Et ea quae sub ipso erant replebant templum? quoniam sunt ea quae sub ipso quem viderat Domino erant? Ipse Deus Pater, qui super omnes est et in omnibus, quaedam in Filio suo secundum humanitatem habebat quae sub ipso erant. Omnia quippe opera humanitatis erant sub excellentia divinitatis, et omnia illa quae pro homine fecit et passus est replent templum, quia super omnia amabilem reddidit nobis Jesum Christum opus redemptionis nostrae. Dum enim quaelibet beata anima pensare et meditari incipit quantae humilitatis et dignationis fuerit, quod in utero beatæ Virginis novem mensibus gestari, quod nasci ex ea, foveri gremio, reclinari in praesepio, aliasque infantiles necessitates pati, 699 omniumque miseriarum nostrarum, praeter peccata, particeps esse voluerit, nonne hoc est quod devotionem nostram blandius allicit, arctius stringit, vehementius in dulcedinem dilectionis excitat? Nonne haec sunt quae replent templum cordis per intimum affectum amoris? Nonne haec sunt quae superbiam nostram retundunt, humilitatem docent, humilitatem commendant? Considerata namque abjectione et humilitate Redemptoris nostri, quid nisi nosipsum despiciere oportet, et ex corde humiliare, eamque humilitatem et subjectionem quam corde tenemus omnibus etiam foris ostendere?

Per templum idem accipe quod et per solium. Cor enim, quod solium Dei est per mentis contemplationem, erit et templum Dei, si non aliud agatur in homine interiori, nisi quod agi solet in templis manu factis. Ibi enim laudibus Dei et orationibus vacatur. Et certe secundum hanc similitudinem homo templum

Dei factus, non nisi laudibus, vacabit, dum totum, A quod agit, sic moderatur, sic custodit, ut totum coram Deo laus et oratio dici possit. Sic, sic elevatus per Dei aspirationem, sic tactus per timorem, sic affectus circa ea quæ Deus gessit in homine, per dulcem cordis amorem, sic templum factus per dulcedinem orationis, qualis adhuc accedat Dei gratia, inuunt sequentia :

Seraphim, inquit, *stabant super illud, sex alæ uni, et sex alæ alteri*. Per *seraphim* duo Testamenta, Vetus et Novum possunt accipi. Quæ Testamenta *stant super illud* templum, quia mandata et justificationes Dei, quæ Vetus et Novum Testamentum annuntiant et docent, statum suum faciunt in superiori hominis, et verba Dei et meditationes, quæ prius fugabantur ab eo, stare incipiunt cum eo, ita ut post dulcedinem orationis nihil libentius audiat, nihil studiosius meditetur, nil suavius ruminet aut loqui liceat, quam ea quæ utriusque Testamenti verba commemorant, et de Christo annuntiant.

Sex alæ uni, et sex alæ alteri. Quid per *senas alas* nisi fides, spes et charitas, cogitationes, opera et verba? Istæ *sex alæ* sunt uni Testamento, *et sex alæ alteri*, quia utrumque Testamentum has **700** *senas* alas commendat, fidem scilicet, spem et charitatem, quomodo in bonis operibus nos exercere, quomodo in verbis cauti, quomodo in cogitationibus solliciti esse debeamus, ut per hæc non displicere, sed magis placere Deo invigilemus. Sed *sex istæ alæ* quid faciunt ?

Duabus, inquit, *velabant faciem ejus, et duabus velabant pedes ejus, et duabus volabant*. Dicit beatus Hieronymus quod per *faciem* principium creationis, per *pedes* finis ejusdem creaturæ possit intelligi. Principium creationis velabatur, quia quid ante principium esset ignoratur. Finis quoque velatur quia quid post iudicium futurum sit nescitur. Media autem quæ nunc sunt videmus, et ignorare non possumus quæ videmus. Sed altiori nos sensu ista omnia ad nos possumus referre. *Duæ alæ*, quæ velant *faciem*, duæ sunt virtutes, fides et spes. Et quia facies principium est in homine, bene per faciem intentio hominis intelligitur, quia intentio semper principium est sive boni sive mali operis. Velat igitur *duabus alis*, id est fide et spe faciem, qui non jam infidelis, sed fidelis esse Domino decernit, qui pro his quæ intentione mala et injusta perpetravit, non tamen ad plenum consensum perduxit, fideliter Domino satisfaciatur, et in oratione Domino supplicat, sperans jam de multa misericordia Dei, ut quemadmodum ipse in omni fide ad Deum converti deliberavit, sic et ille fidem et misericordiam ei conseruet, ut quoties et ubicunque per malas cogitationes, per illicita desideria infidelis ei inventus fuerit, clementer ignoscat. *Duæ istæ alæ* bene et optime *faciem velant*, quia sicut innumera et infinita sunt quæ cogitamus, quæ illicitis delectationibus perpetramus, sic nullus ea in confessione digne delegere valet vel aperire. Unde *duabus alis* istis, id

est fide et spe, sunt velanda, ut amodo fideliter vivat qui prius infideliter in intentione sua vivebat.

Item *duabus velari debent pedes*. Per *pedes*, qui finis sunt corporis, consummatum peccati actum possumus accipere. Qui pedes, consummatum videlicet opus peccati, velari debent *duabus alis*, quia post perpetratum opus **701** peccati necessaria est locutio in confessione, post confessionem operatio in satisfactione. *Duabus* quoque *volare* debemus. *Duæ pennæ*, quibus volare debemus, charitas est, et plena voluntas. Penna charitatis volamus, quando plena et perfecta charitate Dei et proximi flagramus, penna plenæ et bonæ voluntatis volamus, quando voluntate Deo jungimur, et quæ Dei sunt amamus, et sicut aberravimus mala voluntate avolando et a Deo recedendo, sic bona voluntate revertimur voluntati ejus consentiendo et obediendo.

HOMILIA XIV.

IN CAPUT II DANIELIS DE STATUA NABUCHODONOSOR PRIMA.

Anno secundo regni Nabuchodonosor vidit somnium Nabuchodonosor, etc. (Dan. II).

Quia omnis Scripturæ auctoritas animæ Deum querenti æternæ vitæ præparat delicias, cuncti filii promissione, ne in hoc inediæ et famis tempore deficiant in via, colligant avidè intra se poma nova et vetera. Signent ergo in corde suo arctius quid operibus exsequendum Salvator proposuerit suis coheredibus; exquirant diligenter tenebrosas aquas in nubibus aeris, obscuras videlicet sententias in verbis propheticis, qui satis deliciarum ad interioris hominis subministrant apparatus. Unde nunc, quantum nunc suppetit intellectus, studeamus discutere ea quæ mystica narratione referuntur in Daniele.

Anno, inquit Scriptura, secundo regni Nabuchodonosor vidit somnium Nabuchodonosor. Notandum quod Nabuchodonosor videt visionem, sed clausos oculos in visione habet; plena mysteriorum somnia, sed ad hæc quæ dormiens cernit, per veritatem agnoscenda nequaquam evigilat. Sic iniqui omnes et reprobi, quibus Babylonix rex, diabolus videlicet confusionis intimæ auctor, præest, audiunt quidem et ipsi quam sit multiformis sapientia Christi; sed quia Christum Dei virtutem et Dei sapientiam per virtutum sequi nolunt imitationem, id ipsum quod de eo tenuiter scire et quasi per somnium cernere videntur, nunquam intellectu intimo comprehendere merentur. At Daniel, **702** qui ob immane cælestis patriæ et salutis perpetuæ desiderium jure dicitur *vir desideriorum*, quique magis propositum habuit modicis sustentari leguminibus, quam immoderate cibis distendi regalibus, sublimiter narrat per somnium visa, sublimius pensat, quæ sint in somno per mysterii narrationem videnda. Sic nimirum omnes qui regnum Dei cibum et potum non arbitantes, continentix ejus devoti fuerint imitatores, claro intelligentix visu contuentur, si quid mysterii cælestis a canibus, id est a conscientia pollutis videntur prohibeatur. Ergo Nabuchodonosor non intelliget-

tis somnium cum sapiente Daniele studeamus exquisire mystice intelligendum

Tu rex, inquit, videbas, et ecce quasi statua grandis. Per statuam quæ grandis et terribilis cernitur, status nequitiae et perditionis exprimitur, quæ in primo nascendi primordio in cunctis pene consurgit posteris Adæ, in his crescens et augmentum capiens, qui boni operis merito cælesti non laborant apponi ædificio.

Sed operum, quibus eadem perditionis consurgit machina, tam distinctæ probantur qualitates, quam variæ numerantur hujus statuæ diversitates. Nam *caput ex auro, pectus et brachia ex argento, venter et femur ex ære, tibiæ referuntur ferreæ.* Per *caput* statuæ, quod *aureum* fuisse describitur, voluntas **703** hominis non incongrue exprimitur. Constat nimirum quia hi qui possident aurum, rarius id in usu habent, sed cæteris sagacius metallis celare student. Huic itaque rei, quæ studio custoditur tali, voluntas hominis apte comparatur, quæ in corde quasi aurum in arca occultatur; quæ etiam a nullo cognosci poterit, nisi cui ipse homo revelare voluerit. Pectus autem et brachia *ex argento* fuerunt compacta. *psius* argenti qualitas nos indagare coæcat quid per brachia pectusque argenteum intelligi oporteat. Argenti etenim specie deceptum pene totum genus hominum tendit ad interitum. Næc nihil est sub sole quod majori quærat ambitione, quia filii hujus sæculi, quandiu in corpore peccati consistunt, pro hoc adipiscendo nunquam laborare desistant, quia totam opulentiam, totam beatitudinis summam, solam æstimant pecuniam. Quapropter etiam nihil esse perhibetur, quo tanti crimen flagitii perpetretur (73). Ea de causa per id metallum consensus et effectus malorum convenienter exprimitur operum. *Venter autem et femur ex ære.* Per *æs*, quod durum valde est et inconfringibile, peccati accipienda est delectatio, quæ maxime regnat in ventre et femore. Etenim in tam multiplici genere vitiorum nulum probatur esse vitiorum, quod humanæ conditionis naturæ tanta et tali insolubilitate videatur coherere.

Nam ubi alectabiliter suscipitur, locusque regnandi tribuitur, sine gravi labore, sine magna cordis corporisque nequaquam superabitur contritione. Eadem etiam statua *ferreis* dicitur *tibiis* sustentata. Ferrum, quod omnia domat et comminuit, consuetudinem et defensionem peccati, quæ omne robur mentis enervat, non incongrue exprimit. Sicut enim totum hominis corpus duobus sustentatur cruribus, sic totam spiritalium nequitiarum machina in his duobus maxime consistit subnixâ, in consuetudine videlicet peccandi et defensione peccati. Ex longa nimirum consuetudine peccati sic obnubilatur mens cujusque reprobî, quod quanto diutius in inis peccatorum conversatur, tanto difficilius a via sua mala revocatur, nihil esse credens dulcius quam semper in-

volvi sceleribus. Nam ex ipsa dulcedine quam carnis delectatio **704** ingerit, correptionis impatiens semetipsum in operibus suis justificare cupiens, defensionis semper clypeo præmuniri satagit. Hujusmodi hominem quæ adhuc mala sequantur, sequentia manifeste verba testantur:

Pars autem pedum, quibus statua sustentabatur, quædam ferrea, quædam fictilis videbatur. Diligentius igitur interioris oculus hominis intueatur, quando vel qualiter luto testa commisceatur. Hoc nimirum tunc veri credimus, cum cor peccatoris fervens in sceleribus ita induratur, quod si quando respiscere debeat, si quando pro commissis pœnitentiam agere valeat, omnino ignarum efficitur. Ex tali duritia de die in diem pestifera criminum magis ac magis crescit et augetur nequitia, quia tunc demum, quod significatur per quamdam ferream, quamdam fictilem partem pedum, nihil esse tam terrenum, nihil exogitari poterit tam obscenum, quod huiusmodi perditionis filium pudeat, quin audenter et absque rubore perficere studeat.

Hujusmodi nequitiarum machina postquam taliter succreverit, nulla unquam ratione comminui poterit, nisi *lapis* ille *abscissus de monte sine manibus* percusserit statuam in pedibus, ille *lapis* angularis, Urigenitus scilicet Dei Patris, sine viri amplexibus ex illibata Virgine progenitus, qui potens est ex lapidibus filios Abrahamæ procreare, hic solus hujusmodi hominem poterit salvare.

Ex alto cælorum habitaculo solitæ miseracionis suæ respiciens oculo, unum pedem statuæ pœnitentia, alterum percutiet timore, ut quem velut præmortuum reddiderat longa peccandi consuetudo, hunc reviviscere faciat dira pœnitentiæ amaritudo; et qui prius contra peccata, quæ fecit, scutum superbiam et defensionis opponere consuevit, reatum suum subtiliter discutiendo, discussum vehementer pertimescendo, dignis pœnitentiæ fructibus deslere studeat. Perversitatis siquidem status hujusmodi percussionibus prostratus, ubi taliter corruet et conteretur, *lapis* ille crescere et augeri incipiet, quem admodum in consequentibus habetur.

705 *Lapis autem factus est mons magnus et implevit totam terram.* *Lapis* ille vivus, scilicet Dominus noster Jesus Christus mons miræ magnitudinis efficitur, cum sic in corde hominis ejus succreverit cognitio magnitudinis, ut quem prius homo despectui habere consueverat, eum Deum majestatis fortissimum, totius naturæ Dominum conspexerit, ex abundanti dicere valeat: *Magnus Dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis ejus non est finis* (Psal. XLVII, 4). Qua profecto magnitudine implebitur tota terra hominis illius, cum corpore simul et anima cunctisque suis sensibus ita omnipotenti Deo subijcitur, quod nihil præter Deum sapiens, nihil præter ea, quæ Dei sunt, cupiens, unus cum eo spiritus efficitur.

(73) Locus obscurus.

SOMILIA XV.

IN CAPUT VII DANIELIS DE SOMNIO BALTHASARIS REGIS PRIMA.

Anno primo Balthasar regis Babylonis, Daniel somnium vidit, etc. (Dan. vii).

Electus et dilectus iste propheta Domini Daniel, licet sanctus et justus, licet Spiritu sancto illuminatus fuerit, tamen quia homo carnalis erat, quia mortalis, mole corporis gravatus, in hujus nocte exsiliū adhuc laborabat, et ingemiscebat, visionem magnam et mirabilem, quam vidisse se nocte testatur, ita, ut credere possumus, vidit, quod ea quæ visio eadem mystice insinuat, in semetipso ex parte senserat. Nemo enim tam justus, nemo tam sanctus in hac vita, qui non peccat, quia nec ipsi quidem apostoli, omnium hominum perfectissimi, quando in carne erant, vitare peccata valebant. At si in semetipso, quod incredibile est, hanc ventorum pugnam, hunc bestiarum ascensum non intellexit, futuros tamen post se prævidit in Spiritu sancto, qui et ventos in mari pugnantes, et bestias de mari ascendentes et sustinendo viderent, et videndo Deo opitulante superarent. Hos enim nomine suo apte idem *Daniel* significat; Daniel enim *judicium* sonat.

Sed primo videamus quis sit *Balthasar*, rex ille Babylonis, vel quis *primus annus* ejus, in quo mirabilem hanc visionem Daniel videre meruit. *Balthasar* etenim, qui interpretatur *capillus capitis*, atque *Daniel*, qui, ut diximus, *judicium* dicitur, unum eundemque hominem æternæ saluti prædestinatum mystice exprimunt, qui juxta diversa **706** opera diversa etiam sortitur nomina. Quando enim in sæculo est, et peccatis sæculi delectabiliter et voluntarie servit, bene *Balthasar rex Babylonis*, rex confusionis nominari poterit. Cum autem visitante et adjuvante gratia Dei tempus vetustatis, tempus, inquam, vetustæ et criminosa vitæ transierit, et novæ vitæ studio novus homo esse cœperit, tunc quodammodo quasi *annus primus Balthasar regis Babylonis* initiatur, in quo, dum eadem potestate, qua in vitiis prius vixerat, vitia etiam comprimere, judicare in semetipso atque damnare laborat, *Daniel* non incongrue nominatur. De cujus persona apte dicitur: *Videbam in visione mea nocte*; quia licet in *nocte*, id est in tenebris hujus ignorantia, corpore detineatur, spiritu tamen supernæ lucis claritatem attingere desiderans, semper in visione quodammodo est, quia nunquam aut raro videre negligit quid in se agatur, quibus vitis mare suum, id est cor suum circumferatur.

Visio tamen hæc quasi in *nocte* fit. Ignorantia enim miseriæ hujus mortalitatis clare videre eum, quod desiderat, non permittit; modicum tamen illud quod videt, visio sua est, visio, inquam, utilis [cod. inutilis] sibi et bona. Unde recte dicit: *videbam in visione mea nocte*, statinque quid viderat manifestat, cum subjungit:

707 *Et ecce quatuor venti cæli pugnabant in mari magno, et quatuor bestia grandes ascendebant diversæ*

*A inter se. Per mare magnum cor hominis amaricatum, per quatuor bestias quatuor cardinalia vitia, cardinalibus quatuor virtutibus opposita non incongrue accipere possumus; quatuor vero venti, sive quatuor sanctos angelos, qui cardinalibus quatuor virtutibus, prudentiæ scilicet et temperantiæ, fortitudini et justitiæ præsumt, sive quatuor malos angelos significant, qui cardinalia quatuor vitia, imprudentiam videlicet et intemperantiam, incontinentiam et injustitiam in corde hominis suscitant et nutriunt; unaquæque enim virtus suum habet spiritum, et unumquodque vitium suum habet spiritum. Habent virtutes angelos suos, qui vitia impugnant et expellunt de corde boni hominis; habent et vitia angelos suos virtutibus semper adversantes, magnamque pugnam in mari magno suscitare cupientes. *Mare magnum* est, ut diximus, cor hominis amaricatum. Quomodo dico *amaricatum*? Tribus modis beatus homo amaricatur in hoc mundo. Amaricatur enim ex recordatione et pœnitentia peccatorum, quæ commisit; amaricatur, quod effugere et declinare peccata non possit; amaricatur, quod in hac tantum positus peregrinatione Deum, quem præ omnibus diligit, super omnia desiderat, videre et habere non valeat. In hoc magno mari, in hoc inquam corde, tam salubriter amaricato, sentit plerumque et intelligit prædictorum pugnam ventorum, detestabilem ascensum harum quas prædiximus bestiaram, quæ, quoniam diversæ inter se fuerant, diversitates illarum continuo distinguens subjungit:*

Prima quasi leæna, et alas habebat aquila. Prima bestia, quod est imprudentia, opposita primæ virtuti, quod est prudentia, non incongrue comparatur *leæna*, quæ, sicut natura ipsius intelligi valet, quædam imprudentiam habet. Catulos quidem cum exposuerit, raptorque aliquis egressum ejus observans eosdem catulos furto abstulerit, naturam ejus non ignorans, effugiem catuli sphaera vitrea callide post se in via collocat, ut per hoc insequentem se leænam suspendat. Illa enim cum reversa ad cubile **708** suum abesse catulos senserit, e vestigio raptorem insequitur. Sed cum ad locum sphaeræ cum similitudine catuli oppositæ pervenerit, catulum curiosius inspiciens ab impetu suspenditur, tandemque ad ultimum deprehendens delusam, tristis ad locum suum regreditur. Ob hanc igitur fatuitatem primæ hæc bestia, quam imprudentiam diximus, *leæna* non injuste comparatur. Sequitur:

Et alas habebat aquila. Duas alas habet imprudentia, quarum una ignorantia, altera oblivio nominari potest. Sed videndum quid sit ignorantia! Ignorantia est, quando homo discere quæ scienda, et intelligere quæ intelligenda essent negligit, aut si didicit, ex vitio dominantis sibi imprudentiæ obliviscitur quasi non didicerit. Nec prætereundum quod bestia hæc, de qua agitur, *alas aquila*, habuisse describitur. In *aquila*, quæ altius cæteris avibus in volando sustollitur, superbia non incongrue exprimitur. *Alas*, inquit, *habebat aquila*, mystice

per hoc insinuans, quia obliviosi et ignorantes plus interdum superbiunt quam docti ac sapientes. Sed homo salvandus hanc in se bestiam regnare diu non patitur, boni exemplo Danielis tandiu eam aspiciens, quoadusque Deo auxiliante elidatur ac superetur. Unde recte subjungitur :

Aspiciebam, donec evulsæ sunt alæ ejus, et sublata est de terra. Bestiam aspicere est totum cordis aspectum sollicitè ad hoc convertere, ut et quid faciendum et vitandum sit, diligenter addiscere studeat, et dum didicerit, altæ commendando memoriæ, factis sagaciter implere laboret. Sicque duabus illis alis, ignorantia videlicet et oblivione, per scientiam et memoriam boni tandem evulsis, ipsa etiam bestia, ipsa, inquam, imprudentia, per prudentiam sublata et superata, sit tandem quod sequitur :

Et super pedes quasi homo stetit. Possumus hoc in loco per pedes intelligere cogitationes hominis. Quandiu duabus alis illis, quas ignorantiam et oblivionem diximus, sensus cordis velatur et obtenebratur, non stat homo super pedes suos quasi homo, quia impotens cogitationum suarum nec scit nec discernit quid cogitet. Superato autem vitio ignorantia et oblivionis, prudentiaque bono ex parte adepto, stat tandem **709** super pedes suos quasi homo, quando prudenter sapere incipit sicut homo, hoc est quando recognoscit se hominem, hominem, inquam, factum ad imaginem et similitudinem Dei. Post hæc apte subjungitur :

Et cor ejus datum est ei. In corde rationem hominis possumus intelligere. Bene homini cor ejus datum dicitur, quando totam animæ suæ rationem ad internoscendum et discernendum bonum et malum prudenter convertere incipit.

Prima hæc bestia hoc modo *de terra*, id est de terreno corde sublata, quia contra bestiam secundam non minore studio vel labore vigilandum sit, mirabilis ejus diversitas mystice nobis exprimit, quam prædictus Daniel mirabiliter describit, cum protinus subjungit dicens :

Etece bestia alia, similis urso, in parte stetit, et tres ordines erant in ore ejus et in dentibus ejus, et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. In bestia alia, quæ similis urso fuisse notatur, vitium secundum, quod est intemperantia, secundæ virtuti, quæ temperantia dicitur, opposita non injuste figuratur. Nec sine causa bestia hæc non in partibus, sed in parte stetit legitur. In duabus enim partibus et animam et corpus hominis intelligimus. Stat bestia hæc in ea præcipue parte, quæ corpus dicitur, quia sicut imprudentia animæ, ita intemperantia corpori ascribitur. Quod autem subjungit : *Et tres ordines erant in ore ejus et in dentibus ejus*, per hoc tres modos exprimit, quibus intemperantia maxime se ostendit et exercet in homine. Tres autem istos modos, edacitatem, ebrietatem atque luxuriam nominare possumus. Per os namque et per dentes fit elacitas et ebrietas, et qui a duobus his temperare

A se nescit aut negligit, in tertium, quod est luxuria, citius corrumpit. Hoc enim manifestius nobis innuitur, cum, præmissis tribus de quibus jam dictum est ordinibus, continuo subinfertur :

Et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Qui sunt isti talia dicentes, talia suggerentes? Sunt utique aut mala desideria, quæ ex edacitate, **710** ebrietate atque luxuria suscitantur ac nutriuntur in homine, vel etiam quatuor venti illi, mali videlicet angeli, de quibus supra memoravimus, qui hominem semper instigant et illiciunt ad facinus. Hortantur eum sane, ut *surgat et comedat*, hoc est ut exercendo se in malis carnalis vitæ desideriis carnalibus factis respondeat. Sed si hanc eorum suggestionem homo spreverit, tandemque auxiliante Deo temperans esse cœperit, contra tertiam bestiam vigilandum nihilominus est, de qua protinus subinfertur :

Post hæc, inquit Daniel, aspiciebam, et ecce alia bestia quasi pardus, et alas habebat quatuor super se quasi avis, et quatuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. In tertia hac bestia, quæ quasi pardus erat, tertium vitium, id est inconstantiam, tertiæ virtuti, quam fortitudinem nominamus, oppositam non incongrue intelligimus, quæ quasi *quatuor super se alas habet*, quæ nos lasciviam visus, curiositatem auditus, levitatem in verbis, nec non et falsitatem nominare possumus. Inconstans merito dici potest, qui lubricus in visu, curiosus in auditu, a levibus verbis continere se et custodire negligit. Per hanc enim levitatis incuriam nescius interdum vel invitatus ad falsitatis rapitur culpam.

Sunt namque nonnulli, qui vitiis istis corpore tantum, et non corde implicantur, quia non ex amore, non ex desiderio, sed ex quadam mentis levitate vel incuria incurrunt; et sunt nonnulli, qui interioribus sensibus aut per lasciviam, aut curiositatem, per levitatem verborum aut falsitatem admittunt. Hæc sunt enim *quatuor illæ alæ, et quatuor capita*, quæ erant in bestia, dum sensus exteriores, qui per *alas*, et sensus interiores, qui per *capita* intelliguntur, utrinque sibi consentiunt ad vitia. Recte autem subditur :

Et potestas data est ei. Tantæ potentia, tantæque fortitudinis est bestia eadem, id est incontinentia, **D** quod etiam super bonos ac perfectos homines diu **711** durat, quia etsi in exteriori homine aliquando se custodiunt, in interiori vix homine se interdum continere, vix, inquam, nec absque magno labore oculos ab illicito visu, aures a curiosi auditu, linguam a levibus et noxiis verbis valent cohibere. Eapropter nisi tertia bestia viriliter comprimatur ac conteratur, quarta tandem bestia terribiliter exsurgit, quam in sequentibus mystice Daniel designat, cum dicit :

Post hoc aspiciebam in visione noctis, et ecce bestia quarta terribilis, atque mirabilis et fortis nimis. Per *bestiam quartam* injustitiam, quæ quartum est vitium, quartæ virtuti, quam justitiam nominamus, oppositum accipimus. Hoc autem injustitia est et dicitur,

quando homo pronus et præceps ad malum, iniquitati et peccato corde et corpore subjicitur. Hæc bestia merito *terribilis atque mirabilis, fortisque nimis* fuisse describitur. *Terribilis* enim est in suggestione, *mirabilis* in delectatione, *fortis* in operatione. Recte autem terribilem eam dicimus in suggestione. Ex his enim quæ suggerit, magno bonum et salvandum hominem terrore atque tremore conculcit. Sed si suscipitur, *mirabilis* fit in delectatione, quia incognita pridem et inexperta, illicite ea ac ingerente, homo sentire incipit in carne sua. Fit etiam *fortis* in operatione, quia quem per suggestionem et delectationem ditioni suæ subegerit, hunc ad quæcumque flagitia potenter inflectere poterit. Unde sequitur :

Dentes ferreos habebat magnos, comedens atque comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans. Per *dentes ferreos et magnos* cogitationes illas quas suggerit injustitia congruenter intelligere possumus; quæ profecto *duræ nimis ac fortes* sunt. Quidquid enim boni vel virtutis erit in homine, quasi comedendo consumunt, et quod consumere prorsus nequeunt, hoc quasi quibusdam dentibus comminutum imminuunt. Quod autem sequitur : *Et reliqua pedibus suis conculcans*, nihil aliud nobis innuit, nisi quod iniquis affectibus, quos eadem injustitia ingerit, quasi quibusdam pedibus proterendo ad **712** nihilum redigit, si quid boni adhuc aut virtutis in homine residuum invenit. Unde sequitur :

Dissimilis autem erat cæteris bestiis quas ante videram. Reliquis tribus bestiis, de quibus jam dictum est, quarta hæc bestia, quod est injustitia, merito *dissimilis* esse perhibetur. Fortior enim his omnibus est quia universa in se vitia continet, sicut in consequentibus verbis manifestius declaratur :

Et habebat, inquit Scriptura, *cornua decem.* *Cornua* ista sunt septem principalia vitia, superbia videlicet et acedia, ira et invidia, avaritia, gula atque luxuria. Junctis ad hæc prædictis tribus vitiis, imprudentia videlicet et intemperantia atque inconstantia, quasi cornua decem habet injustitia. A cornibus autem istis quicunque liberari desiderat, justum Danieli sapienter imitari studeat.

Considerabam, inquit, *cornua.* Consideravit, ut liberaretur ab eis, aperte nobis insinuans quod is qui spiritaliter eadem cornua adhuc considerare negligit, liberari ab eis non poterit. *Cornua* autem considerare est considerata atque solerti cordis corporisque custodia semper contra vitia vigilare. Post hanc autem beati hominis considerationem atque custodiam, quia appetitus humanæ laudis nonnunquam subrepat, bene Daniel, postquam dixit : *Considerabam cornua*, adjecit dicens :

Et ecce, cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum. Per *cornu aliud parvulum* vanam gloriam non injuste accipere possumus, quæ congrue quidem quasi *cornu parvulum* dicitur, quia in ipso, ut ita dicam, ortus sui primordio, cum primum sibi cor hominis vindicare cœperit, cornu quidem est, quia per inanis appetitum favoris jam ex parte mentem

A impetit, sed tamen *cornu parvulum*, quia necdum perfecte in homine convahuit. Quæ tamen, si crescere permittitur, major atque fortior omnibus prædictis cornibus elicitur. *Considerabam*, inquit, *cornua, et ecce, cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum.* Quid est *de medio eorum* ? Qui in medio stat, nec hanc nec illam partem tangere videtur.

713 Sic nimirum cornu istud, inanis scilicet gloriæ vitium, *de medio eorum*, de quibus jam dictum est, vitiorum non incongrue *ortum* dicitur, quia non videtur tangere vitia, et tamen de vitiis est. Vitium pro certo est, sed pro vitio interdum non habetur, quia, cum non vitiis, sed ex virtutibus eadem vana gloria oriatur, gloriari et laudari velle pro virtutibus virtus esse plerumque putatur. Unde mox subditur :

Et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie ejus. Evulsis tribus de cornibus primis, hoc est subactis ac superatis imprudentiæ, intemperantiæ, inconstantiæ vitiis, aliud hoc de quo jam diximus cornu subditur, quando pro adeptis virtutibus minus caute homo in se gloriando intrinsecus extollitur, exteriusque quærente etiam ab hominibus gloriam incipit, sicut sequens mox littera mystice insinuat, quæ dicit :

Et ecce, oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto, et os loquens ingentia. *Oculi* in vana gloria quasi *oculi hominis* sunt, quia dum is qui non in Deo, sed in se gloriando, elato corde videre et pensare merita sua incipit interius, rationabile ei et justum videtur, ut etiam gloriam de bona vita sua habeat apud homines exterius. Habet etiam *os suum, os videlicet loquens ingentia*, quia eousque hominem plerumque perducit, quod ipse per se loqui, magnificare atque jactare virtutes suas ac merita incipit.

Aliter per prædictas *quatuor bestias* quatuor ætates hominis intelligere possumus, quarum prima est infantia vel pueritia, quam ob fatuitatem sive imprudentiam, quam inesse *leænae* diximus, apte *leænae* comparamus. Puer enim, quandiu puer est, pueriliter agit, parum aut nihil de prima illa virtute, quam prudentiam diximus, sapit. Ideoque imprudentia, per *leænam* significata, cum *duabus alis* suis, quas ignorantiam et oblivionem diximus, non injuste huic ætati convenit.

Puerili decursa ætate succedit adolescentia, quæ per *secundam bestiam*, **714** quæ similis *urso* erat, et tres ordines in ore et in dentibus habebat, congrue designatur. Ursus enim fortis est. Fortis est et adolescens, et cum tres illos ordines, quos edacitatem, ebrietatem atque luxuriam diximus, temperare atque refrenare in semetipso nec possit, interdum nec noverit, non injuste secundum vitium, quod est intemperantia, huic ætati assignari poterit.

Post adolescentiam sequitur juvenus, quam *tertiæ illi bestiæ*, quæ quasi *pardus* erat, et *alas habebat quatuor super se quasi avis*, convenienter assimilare possumus. *Pardus* enim terra instabilis est (1)

incontinentis. Sic et juvenus stultitatis atque constantiæ frena vix aut nullatenus interdum patitur. Quæ etiam cum *quatuor alis* illis, quas lasciviam visus, curiositatem auditus, levitatem verborum atque falsitatem interpretati sumus, nequaquam careat, tertium vitium, quod est inconstantia, ætati huic non immerito est ascribendum. In quocunque hominum tres istæ bestiæ convaluerint, et ad quartam usque ætatem, quæ senectus nominatur, in eo perduraverint, huic quarta illa *terribilis fortisque nimis bestia*, quod est injustitia, terribiliter, mirabiliter et nimis fortiter dominabitur, quia *decem cornibus* suis, id est decem illis, quæ paulo ante notavimus [*cod. novimus*], principalibus vitiis, ita eum sibi subigit atque substernit, quod ad nulla justitiæ opera utiliter consurgere poterit. Justus autem et spiritualis homo qua sollicitudine contra bestias istas vigilet, quo studio, quave constantia comprimere atque compescere eas studeat, quia ex parte jam audivimus, de sequentibus tandem videamus. Sequitur :

Aspiciebam, donec throni positi sunt, et Antiquus dierum sedit. Thronus sedes regis est. Ideoque non incongrue per *thronos* intelligimus animam et corpus hominis, quæ thronus et sedes esse deberent summi et æterni regis, Dei omnipotentis ; per *Antiquum dierum* gravem ac maturum hominis sensum. *Aspicere* istud boni et justi hominis nihil aliud est nisi assiduum et constans pie solliciti cordis studium, **715** quo se contra jam dictas bestias, et contra decem illa cornua, maximeque contra inanis gloriæ vitium per *aliud cornu parvulum de medio eorum subortum* mystice figuratum, viriliter accingit, nec ab hoc tali aspectu mentis oculum retrahit, *donec throni positi fuerint*, hoc est donec superior vitiis eisdem, ipseque sui ipsius rex et rector factus, sedere sibi incipiat, id est donec imperando et dominando corpori et animæ suæ regere se secundum voluntatem Dei sciat, velit ac valeat ; sicque corpore et spiritu perfecte depositus atque humiliatus dignus fiat in quo summus ille Rex regum thronum atque sedem suam habere velit et valeat. Post hæc cozsequenter subiunfertur :

Et Antiquus dierum sedit. In antiquo dierum gravem ac maturum hominis sensum diximus intelligendum, qui digne non simpliciter *Antiquus*, sed *Antiquus dierum* nominari poterit, quando post abscissa vitia inter lucidissimos supernæ visitationis dies feliciter senescere ac maturescere incipit. Nec injuste dicitur, *et Antiquus dierum sedit*. Sedet enim quasi desiderabili et jucunda quadam sessione, quando et cognitione et devotione requiescere et delectari in Domino incipit. Sequitur :

Vestimentum ejus candidum quasi nix, et capilli capitis ejus quasi lana munda. In vestimento hujus antiqui corpus non incongrue valet intelligi, quod tunc *candidum quasi nix*, quando de vitiis ad munditiam transit. Et bene dicitur, *candidum quasi nix*. Nix enim, quæ refrigerat et lavat, pœnitentiam non

A incongrue significat, quæ a carnalis æstu voluptatis corpus hominis frigidum facit, et quidquid ei peccati et maculæ inerat, digne abluit atque diluit, sicque juxta mysticum sequentium verborum intellectum a munditia corporis ad munditiam cordis Deo auxiliante homo proficit. Unde additur, *et capilli capitis ejus quasi lana munda*. Per *capillos capitis* intelligimus sanctas et mundas cogitationes cordis. Nec ab re ad candorem vestimenti *nix*, ad candorem vero capillorum *lana* ponitur. *Nix* enim frigida est, ut diximus, **716** *lana* vero calida. Sic profecto exterior munditia, quæ ex frigore, id est rigore pœnitentiæ nascitur, bona quidem est, sed tamen frigida quodammodo est in comparatione munditiæ interioris, quæ per *lanam mundam* exprimitur, quia mundæ mundi cordis cogitationes calefaciunt hominem, atque succedunt ad affectum divini amoris. Unde sequitur :

Thronus ejus flammæ ignis, rotæ ejus ignis succensus, fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie ejus. In præcedentibus animam et corpus hominis per thronos intelleximus ; hic vero ubi singulariter *thronus* ponitur, spiritus hominis, in quo Antiquus ille dierum, gravis videlicet ac maturus sensus sedem suam collocavit, non indecenter accipitur. Et notandum quod dicitur : *Thronus ejus flammæ ignis. Flamma* lucet, *ignis* ardet. Et bene ; quia *thronus*, id est Spiritus ille, cui Deus præsidet, lucet peccati cognitione, ardet pœnitentiæ et satisfactionis ardore. Per *rotas* autem throni istius cogitationis lucetis et ardentis spiritus apte possunt intelligi, quæ tunc profecto quasi [*ignis*] *succensus* sunt, quando bonus homo ad instar *rotæ* nunc legendo, nunc audiendo ea, quæ de Deo sunt, rotatur ac circumvolvitur, quærens diligenter et investigans, si quid forte oculis vel auribus exterius occurrat, unde magis ac magis ad pœnitentiam et satisfactionem succendi interius valeat. Post hæc recto ordine subiungitur :

Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie ejus. In *fluvio igneo et rapido* fervens ferventis cordis decenter intelligi potest oratio, quæ, dum pœnitentiæ dolore et lacrymarum sit inundatione, *fluvius*, non solum *igneus*, sed et *rapidus* dici poterit, quia vere velox est ad impetrandum quidquid a Deo petierit. Aderit enim ei pius et misericors Dominus, sicut verbis sequentibus mystice declaratur, cum protinus subiunfertur :

Millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei. Sed ut subtilius mysterium numeri **717** hujus comprehendere valeamus, singula verba singulariter distinguere ac discernere studeamus. Primo dicit *millia*, deinde *millium*, tertio subiungit *decies millies*, ad ultimum *centena millia*. Possumus intelligere per prima *millia* perfectas Dei aspirationes, in sequentibus *millibus* perfectas hominis voluntates vel consensus, per ultima *millia* perfectas hominis operationes ; in duobus vero his verbis, scilicet *decies millies*, quæ intacta in medio

reliquimus, legalem et evangelicam perfectionem notare possumus. Nec injuste perfectæ Dei aspirationes *millia millium* dicuntur, quia prima hæc *millia* causa quodammodo sunt sequentium *millium*. Nam ubi pia omnipotentis Dei præcedit aspiratio continuo subsequitur et perfecta voluntas et perfecta perfectæ vitæ operatio. Hoc enim apertius nobis innuitur, cum dicitur: *Millia millium ministrabant ei*. Perfectæ enim Dei inspirationes ministrant homini perfecta desideria, perfectas voluntates. Perfecta autem voluntas est et dicitur quando prævenienti Dei inspirationi bono boni cordis consensu concordare ac cooperari pro posse suo homo nititur. Post prævenientem Dei aspirationem ac subsequentem bonam hominis voluntatem perfecta perfectæ vitæ opera sequuntur, quæ non incongrue, ut diximus, per *decies millies centena millia* designantur, quando et legali et evangelica perfectione fulciuntur et ornantur, hoc est quando eoque homo profecerit, quod secundum legem quæ per *decies*, et secundum Evangelium quod notatur per *millies*, vitam, mores et actus suos ordinare et instituere cœperit. Et recte quidem in præcedentibus dicitur: *millia millium ministrabant ei*; hic autem, *et decies millies centena millia assistebant ei*. Talia enim opera vere homini ita assistunt, quod neque hic, neque in futuro ab eo recedunt. Sed quia quanto justus homo in Deo profecerit, tanto majori humilitatis et reverentiæ timore se Deo subjicit, recte subjungitur:

Judicium sedit, et libri aperti sunt. Sed quid est *judicium*? *Judicium* est et dicitur, quo aut nocens ad pœnam damnatur, aut innocens a pœna liberatur. Fit homo sibi ipsi non **718** modo judex, sed et *judicium*, quo et damnatur et liberatur, quia dum se in se pro peccatis suis districte accusando, humiliter damnando dignum pœnæ judicat, se quodammodo a pœna liberat. Nam dum suo iudicio ut nocens ad pœnam damnatur, iudicio Dei ut innocens a pœna liberatur. *Judicium* autem istud quia non subitum, vel quasi ad tempus, sed assidue homo perfectus secum in secreto cordis sui habere debet, apte innuitur, cum dicitur, *judicium sedit*. Hoc enim verbum quamdam moram, quamdam perseverantem constantiam exprimit, quam beatum hominem perseverantem in hoc de quo jam dictum est iudicio habere convenit. Sequitur:

Et libri aperti sunt. Aperiuntur libri, quando secreta conscientiarum, secreta, inquam, cordis sui, quæ per *libros* intelligi possunt, et Deo in oratione, et prælato humiliter manifestat et aperit in confessione, *Et alius liber apertus est, qui est vitæ*. Per *alium* hunc *librum*, qui *liber vitæ* nominatur, spes vitæ perennis congrue designatur. Hunc librum divinæ pietatis manus aperiunt libros suos homini misericorditer quodammodo aperit, quando confortatus in Domino transitoria cuncta postponens ad obtinenda promissæ beatitudinis gaudia in spe robustior exurgit. Sed quia impossibile est ut post

A tantam donorum Dei gratiam vitium inanis gloriæ se non intermisceat, recte subditur: *Aspiciebam propter vocem sermonum grandinum, quos cornu illud loquebatur*. Cornu istud, cum grande sit, contra grandes ac perfectos homines præcipue se extollit, sicut post pauca memoratus Daniel manifestus ostendit, cum dicit: *Aspiciebam, et ecce cornu istud faciebat bellum adversus sanctos, et prævalebat eis*. Et vere cornu istud, vitium videlicet inanis gloriæ, perfectiores quosque maxime impugnat, quia qui peccatis servit, qui vitiis subjacet, profecto non habet unde gloriatur. Qui autem perfecti sunt et ad profectum tendunt, *vocem grandinum* horum sermonum plerumque in semetipsis deprehendunt. Unde recte nunc dicitur, *aspiciebam propter vocem sermonum grandinum, quos* **719** *cornu illud loquebatur*, statimque subjungit: *Et vidi quod interfecta esset bestia, et periisset corpus ejus, traditumque esset ad comburendum igni*. Cornu istud *aspicere* est, ut diximus, totum cordis affectum ad conterendum in se ac comprimendum inanis appetitum gloriæ sollicitis convertere. Nam tunc voces suas cornu idem emittit, quando ad jactanda et magnificanda virtutum suarum merita ipsum hominem intrinsecus provocat et impellit.

Sed unde hæc ejus vox ad aures humani cordis pervenire permittitur, nisi quod videt *interfectam bestiam*, hoc est quod intelligit ex divinæ miserationis gratia periisse in se injustitiam? Interficatur quæ bestia corpusque ejus ad comburendum igni traditur, quando omnis voluntas injustitiæ a corde interius et opus injustitiæ a corpore exterius per ignem pœnitentiæ et confessionis expellitur. *Et vidi, inquit, quoniam interfecta esset bestia, et periisset corpus ejus, traditumque esset ad comburendum igni, aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas, et tempora vitæ constituta essent eis usque ad tempus et tempus*. *Aliarum* nomine *bestiarum* reliqua vitia accipimus, quæ sub præcedentium trium bestiarum significatione superius descripsimus, quæ quia prorsus interfici non possunt (nemo enim in hac vita ad perfectum prudens, ad plenum *temporans*, ad plenum constans fieri valet); sublata tamen potestate comprimuntur, quia post interitum quartæ bestię, quod est injustitia, dominari justo homini, et subicere eum sibi, quantum volunt, non permittuntur. Vivunt quidem in homine, sic tamen quasi sub constitutis temporibus. *Tempora enim vitæ*, ut ait Daniel, *constituta erant eis usque ad tempus et tempus*, quia tandiu perfrui vita sua gaudent, quandiu bono et justo homini quasi accepta ad horam potestate dominari et prævalere audent. Sed cum *tempus et tempus* advenerit, hoc est cum tempus pœnitendi, et tempus satisfaciendi constituta vitæ illorum tempora præoccupaverit, quasi moriendo cadent, quia in anima perfecte pœnitente ac digne **720** Deo satisfaciente locum vitæ habere non valent. Acceptabile Deo et desiderabile hoc *tempus et tempus*, tempus videlicet pœni-

teatiz, et tempus satisfactionis dignum facit hominem supernæ visitationis, sicut consequenter innotuit, cum protinus subinfertur :

Aspiciebam ego in visione noctis, et ecce cum nubibus cæli Filius hominis veniebat, et usque ad Antiquum dierum pervenit, et in conspectu ejus obtulerunt eum, et dedit ei potestatem, et honorem, et regnum, et omnes tribus et linguæ ipsi servient. Solet plerumque in Scripturis sanctis per nubem Spiritus sanctus designari; ubi vero pluraliter nubes inveniuntur, dona ejusdem Spiritus sancti nonnunquam intelliguntur. Sic nimirum et hoc in loco, ubi cum nubibus cæli Filius hominis venisse describitur, tota simul sancta Trinitas, Pater scilicet, et Filius, et Spiritus sanctus digne notatur. Cum nubibus cæli Filius hominis veniens usque ad Antiquum dierum pervenit, quando Deus omnipotens, qui Deus et homo est, cum donis Spiritus sui maturum hominis sensum collustrando invisibili et indicibili divinitatis suæ contemplatione suaviter tangere intrinsecus cœperit. Post tantam supernæ dignationis gratiam fit continuo quod sequitur :

Et in conspectu ejus obtulerunt eum. Isti, qui tunc hominem in conspectu Altissimi offerunt, sive sancti angeli, sive sancta hominis desideria sunt, qui cum ad desiderandum et contuendum ineffabilem incircumscripti luminis splendorem magis ac magis sublevent et accendunt. Quem tamen splendorem, quasi in visione noctis aspicit. Caligo enim corruptionis præpedit eum et obnubilat, ne modicum id quod videt clare et perfecte videre valeat. Summa enim illa Majestas, quid pietatis et gratiæ beato homini conferat, subjecta littera mystice insinuat :

Et dedit, inquit, ei potestatem, et honorem, et regnum. Potestatem quidem dat, quando ei facultatem resistendi vitiis misericorditer administrat. **721** Post potestatem tribuit ei regnum, quia post subacta vitia regnandi in virtutibus confert dominium. Inter potestatem autem et regnum recte ponitur et honorem, quia summus et perfectus honor est, quando ad tantam perfectionis gratiam dono suo misericors Deus hominem provexerit, quod et pro superatis vitiis, et pro adeptis virtutibus non sibi ipsi, sed soli Deo honorem et gloriam humiliter attribuit, totum se illi soli subjiciens, sicut sequens docet littera dicens :

Et omnes populi, tribus et linguæ ipsi servient. Raro in Scripturis sanctis populus ponitur, nisi ubi multitudo hominum notatur et exprimitur. Sed quia homo rationalis creatura est [nulla enim creatura præter angelum et hominem ratione utitur], non in merito per populos multitudinem rationabilium actionum, rationabiliumque affectionum; per tribus vero nobilem illam, quæ a Deo processit, progeniem, spiritum utique hominis et animam et corpus accipere hoc in loco possumus. Quasi omnes populi et tribus Domino serviant, quando divinæ pietatis dona ita multiplicantur in homine, quod soli Deo spiritu, animæ et corpore laudabiliter et rationabiliter servire in-

cipit; in anima utique per multiplices bonas operationes, quæ ex præsidente et regente spiritu fiunt rationales. Quia vero nemo est qui in hac spiritus, animæ et corporis servitute semper constans, semper perfectus inveniri possit, recte Daniel, postquam dixit omnes populi et tribus, adjecit et linguæ ipsi servient. Per servitutem linguarum veram ac perfectam peccatorum confessionem intelligere possumus, per quam purgari **722** ac justificari convenit quicquid maculæ vel imperfectionis in triplici hac Spiritus, animæ et corporis servitute repertum fuerit. Et notandum quod non dixit, lingua sed linguæ ipsi servient. Duas profecto linguas homo habere debet in confessione, linguam cordis, quæ loquatur dolorem; et linguam corporis, quæ loquatur actionem. Qua autem præmii dignitate, quam perpetua æternæ beatitudinis stabilitate hæc populorum, tribuum ac linguarum servitus in futuro remuneretur, eleganter sæpe memoratus Daniel verbis sequentibus comprehendere ac concludere videtur :

Potestas, inquit, ejus potestas æterna, quæ non auferetur, et regnum ejus, quod non corrumpetur. Potestas illa, potestas videlicet resistendi vitiis, quam in hac, sicut prædictum est, vita misericors Dominus homini dat, potestas æterna non est [non enim semper in loco peccati resistere homo potest; acceptum etiam a Deo regnum virtutum plerumque hic corrumpitur; subrepentibus enim vitiis persæpe interrumpitur], potestas vero ejus, quam post hujus vitæ terminum in regno suo omnibus electis suis dabit, potestas æterna est.

Omnibus enim ibi congregatis et congregandis voluntas et facultas declinandi a malo æternaliter subest. Regnum etiam ejus, regnum videlicet virtutum, ibi non corrumpetur, quia virtus benefaciendi nunquam ibi amittetur. Ad hanc potestatem, et ad hoc regnum perducit nos, qui sine fine vivit et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

723 HOMILIA XVI.

IN LIBRI I MACHABÆORUM CAPUT I PRIMA.

Et factum est, postquam percussit Alexander Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, egressus de terra Cethim, interfecit Darium regem Persarum, etc. (Mach. 1).

Liber iste, qui finitis æstivalibus Dominicis in fine anni legitur, liber Machabæorum vocatur. Qui liber bene liber Machabæorum dicitur. Machaba i enim bellatores interpretantur, quo nomine veri et fortes illi bellatores designantur qui durissimum diu noctuque exercentes bellum contra invisibiles illos inimicos, nunquam quiescunt, usquequo illuc perveniant ubi omnium laborum et certaminum suorum præmium percipiant. In quo libro tria videntur prænotata primo ea quæ in principio creationis humane sunt facta; secundo quæ in præsentem sunt Ecclesia; tertio, quæ in fine mundi sub Antichristi tempore sunt futura. Ergo videamus, quæ in principio hujus libri inveniamus.

Et factum est, inquit, postquam percussit Alexan-

Per Philippi Macedo, qui primus regnavit in Græcia, A egressus de terra Cethim interfecit Darium regem Persarum atque Medorum, constituit prælia multa, et obtinuit munitiones multas. Per hoc nomen Alexandri, quod levans angustiam interpretatur, non incongrue draco ille, serpens antiquus, qui vocatur diabolus et Satanus, accipitur, qui, ex quo primum hominem in paradiso per inobedientiam seduxit, tam [cod. tantas] inextricabiles angustias et labores initiavit ac levavit, ut omni posteritati Adæ nunquam quotidianæ angustiarum et labores deessent aut desint, quandiu homo vivit super terram. Qui et Philippi Macedo nominatur. Philippus enim os lampadis, Macedo orientalis interpretatur. Et quare os lampadis, id est Christi Jesu, terrestria et celestia illustrantis, os esse debuisset, si in statu angelicæ dignitatis permansisset; ore et corde, quæ placita forent Creatori suo, promere debuisset. Vir quoque orientalis fuit, quia in gloria et decore magno illum creatum Dominus Deus universæ angelorum multitudini prætulit.

Hic primus regnavit in Græcia. Græcia interpretatur sapientia vel eloquentia, in qua idem lucifer regnavit, quia ob hoc conditus erat, ut in æterna sapientia regnaret, et mirifica divinitatis dulcedine delectaretur, nihilque aliud loqueretur aut ageret, nisi quod ad laudem Creatoris sui pertineret. Qui egressus est de terra Cethim. Cethim formido dicitur. Egressus est, proh dolor! de Cethim, quando, formidine Dei contempta, in tantam elatus est mentis superbiam, ut magis sub proprio quam sub Domini dominio esse eligeret, dicens in corde suo: *Ponam sedem meam ad aquilonem, similis ero Altissimo (Isa. xxiv, 13-14)*. Inde egressus interfecit Darium regem Persarum atque Medorum. Darius interpretatur generatio consilii, quo nomine primus, parens noster Adam exprimitur, quem æterna Dei sapientia hoc consilio condidit, ut, si angelorum exercitus per angelos superbientes minueretur, illorum numerus per homines electos completeretur. Qui Darius Persarum rex, quod tentantes interpretatur, esse describitur, quia illi primo homini Dominus Deus tantæ sapientiæ munus contulerat, ut mirifico et potenti regimine supervenientes tentationes suas sciret comprimere et domare, in tantum **725** ut nulla ei, si ipse voluisset, nocere potuisset. Sed et rex Medorum erat, quod mensurantis dicitur. Nam tanta ei a Deo collata est potestatis gratia, ut omnia opera sua secundum voluntatem Dei nosset dirigere, ac omnibus rebus congruentem mensuram attribuere.

Hunc Darium regem Alexander egressus de terra Cethim, id est malus angelus de cælo lapsus interfecit, quando per invidiam vetitum pomum edere persuasit, et per hoc in mortem miserabiliter deiecit. Hujus interfectionis lamentabilis omnes nos filii Adæ, eheu! participes effecti sumus, hujus quoque reatus vindictam portantes. in laboribus et ærumnis

et tentationibus præsentis vitæ positi, æternæ sapientiæ munere privati, congruentem mensuræ modum minime habere possumus, etiam in his necessariis, quibus fragile et mortale hoc corpus sustentamus. De hoc antiquo hoste adhuc subiungitur:

Et constituit prælia multa. Hæc prælia, quæ pessimus Alexander die noctuque constituit, melius unusquisque nostrum qualia [Cod. quales] sint agnoscit quam facultate sermonis explicari possit. Ubique enim salutem animæ nostræ insidiatur, ubique ad interitum secum trahere molitur.

Et obtinuit munitiones multas. Munitiones multas obtinuit, quia nullus ante adventum Domini ita munitus erat Christi nominæ, qui contradicere aut resistere auderet vel posset potestatis illius magnificentæ. *Et interfecit reges terræ.* Reges terræ interfecit, quia omnes electos ante legem et sub lege positos (qui ideo reges terræ, qui terram suam, id est corpus suum, boni regiminis magisterio regerant) ita interfecit, ut post terminum vitæ ad inferni claustra descenderent. *Pertransiit quoque usque ad fines terræ,* quia nunquam impugnare eos desit, donec finis universorum advenit. Sequitur:

Post hæc decedit in lectum, et cognovit, quia moritur. Per lectum hunc crux Christi, vel mysterium humanitatis ejus accipi potest, in qua sacrosancta humanitate omnis plenitudo **726** divinitatis corporaliter requievit. Super hunc lectum Alexander iste, hostis videlicet noster, decedit, quia Christo Domino in lectulo crucis obdormiente ita dejectus est et contritus, ut omnis pristinæ potestatis dominio sit privatus. Ibi cognovit quia moritur, quia per mortem Christi potestatem illam qua in electos Christi sævierat sese prorsus amissurum præscivit. *Et vocavit pueros suos, qui secum nutriti erant, et divisit illis regnum suum, dum adhuc viveret.* Pueri illius angeli mali, qui secum nutriti erant, angelorum apostatarum est exercitus. Illis, dum adhuc viveret, regnum divisit, quia nocendi et sæviendi in homines suam eis impertiens malitiam, æquam super omnes filios Adæ illis potestatem contulit. Unde apte mox subiungitur: *Et obtinuerunt pueri ejus regnum, unusquisque in loco suo, et imposuerunt sibi omnes diademata post mortem ejus.* Obtinuit seductorii spiritus regnum, et imponunt sibi diademata, dum per mundum universum se illos et illos vicisse gloriantur, dum per diversa prælia tentationum corda concutunt justorum.

Et exiit ex eis radix peccati Antiochus illustris filius Antiochi regis. Antiochus interpretatur paupertatis silentium. Et quis hoc nomine convenientius, quam ille subdolos humani generis inimicus venit? Ille enim, qui per totam mundi aliquando latitudinem vociferabatur et clamabat, cujus imperio omnes ad inferos descendebant, sic Deo conticuit, ut nihil valeat in aperto efficere, nisi quantum inepta et occulta efficit suggestiones. Nulli enim animæ prævaleat dominari, nisi quæ sponte ejus se subdiderit potestati. Sed et hoc nomine Antiochi, homo ille peccati,

filii perditionis Antichristus potest intelligi, qui A vere *radix peccati* dicitur, quia elevatur et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, in quem diabolus pleniter introibit, quem cum universis vitiis et peccatis non solum invisibiliter, sed et visibiliter possidebit. De quo adhuc subditur :

727 *Et intravit cum superbia in sanctificationem, et tulit altare aureum, candelabrum quoque luminis, mensam propositionis, mortariola aurea, velum etiam, quod ante faciem templi pendebat. Domini sanctificatio est unaquæque fidelis anima, sive spiritalium hominum congregatio. Hanc diabolus cum superbia intrat, et altare aureum dissipat, quia dum, anima inaniter elevatur et extollitur, puritas et munditia bonorum sensuum, quod est altare aureum, amittitur. Candelabrum quoque luminis tollitur, cum per malarum rerum suggestionem supernæ claritatis amittit contemplationem. Mensa propositionis dissipatur, cum sacræ Scripturæ dulcem refectionem amittit per illicitam delectationem. Mortariola auferuntur et omnia ornamenta, dum per consensum peccati omnia ad nihilum rediguntur virtutum instrumenta. Velum templi dissipatur cum, etiam postposito pudoris bono, ea quæ aliquando erubuit cogitare, per malam consuetudinem non pudet frequentare.*

Cum hæc lamentabilis destructio facta in nobis fuerit, necesse est ut veniat *Mathathias*, quod interpretatur *donum Dei*, veniat *Judas*, quod *confitens* sonat, veniant et *fratres* ejus ad **728** emundandum et dedicandum templum, quia si destructa in nobis bona perfecte reædificare et reparare volumus, necessarium valde est ut *Mathathias* veniat, scilicet ut gratia Dei veniat, quæ nos admissa deflere mala faciat. Post hæc *Judas*, quod *confitens* sonat, necesse est, ut veniat, scilicet ut per puram confessionem depulsa peccatorum labe ad perfectam mentis recurremus emundationem. Veniunt etiam *fratres Judæ*, cum humilitas, castitas, patientia, continentia, obedientia, sobrietas cæteræque virtutes adventantes templum cordis incipiunt emundare, et bonum pro B sectum nobis præstare.

Emundato templo, dedicato altari, illatis novis vasis sit *lætitia magna in populo*, quia, dum homo per Dei gratiam fuerit visitatus, per confessionem emundatus et dedicatus, vasorum novorum, id est virtutum, illatione ornatus, sit *lætitia magna in populo*, quia interiores et exteriores hominis sensus perfecto gaudio gratulari incipiunt in Domino, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia sæcula sæculorum. Amen.

VEN. GODEFRIDI

OPUSCULUM

DE BENEDICTIONIBUS JACOB PATRIARCHÆ

Ad cap. XLIX Geneseos.

729 CAPUT PRIMUM.

De benedictione Ruben primogeniti filiorum Jacob.

Statum præsentis Ecclesiæ Jacob patriarcha in Spiritu sancto prævidens, in benedicendis filiis suis hunc eundem statum his verbis exprimit dicens : *Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea et principium doloris mei, prior in donis, major in imperio, effusus es sicut aqua (Gen. XLIX).* A Ruben primogenito prophetaudo incipit, et sic enumeratis singulis usque ad Benjamin, qui novissimus est, descendendo pervenit. Et quia totius ordo Ecclesiæ in prælatis constat et subditis, per Ruben primogenitum, prælati possunt intelligi; per Benjamin novissimum, boni et perfecti quique subditi. Et digne quidem bonus quisque prælatus *Ruben*, quod in D interpretatur *videns filium*, nominari poterit, quando et sibi et filio suo, bono scilicet subdito, provido circumspeditionis oculo, pro posse et nosse suo, in

C omnibus providere studuerit : qui etiam *primogenitus* Dei non immerito dicitur, quia sicut antiquitus regnum, et sacerdotium jure hæreditario debebatur, primogenitis, ita nunc spiritali dignitate boni quique prælati reges sunt et sacerdotes. Reges revera potentissimi sunt, qui seipsum bene vivendo et subiectos sibi salubriter admonendo regere norunt; sacerdotes nihilominus sunt, quia dona et sacrificia pro se **730** et pro subdito sibi populo quotidie offerunt.

Tales profecto reges et sacerdotes, verus noster Jacob Deus omnipotens, quasi blandiendo alloquitur dicens : *Tu fortitudo mea. Bene fortitudo Domini merentur appellari, quando confortati in Domino et in potentia virtutis ejus, fortiter et viriliter carnalibus desideriis resistunt, et infirmos quosque sibi subditos, non solum verbo prædicationis, sed et sanctæ orationis studio sustentare atque confortare non desistunt.*